

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ανθής Πέτσα-Σαββίδου	Προλόγισμα	3
Κώστα Μαυρίδη	Πραγματικότητες για τις κατεχόμενες περιοχές.	5
Ευθύμιου Ευθυμίου	Διάβασα για σας: Οδοιπορικό στην Κυθρέα	7
Ανθής Πέτσα-Σαββίδου	Το ενωτικό Δημοψήφισμα του 1950.	11
Δρα Χρίστου Γ. Αριστείδου	Η εκπαιδευτική, πατριωτική και κοινωνικο-οικονομική δραστη- ριότητα του Κυθραιώτη δασκάλου Πολύδωρου Πετάση (1907-1984)	26
Ανθής Πέτσα-Σαββίδου	Ο ποιητής Ιωάννης Περγίος.	38
Ανδρέα Κανικλίδη	Ο Ταξίαρχος Κωνσταντίνος Παπαϊωάννου (Πλατής)	42
Ted Karsalis	Τα λόγια μιας τυφλής	44
Ανθής Πέτσα-Σαββίδου	Η Μαρίτσα Κολιού	45
Πέτρου Στυλιανού	Διήγημα: Της Ζωής Κυναίγειροι.	48
Γιάννη Ορφανίδη	Μια ιστορία από τη μέρα του γάμου μου.	55
	Εκδηλώσεις:	
Ανθής Πέτσα-Σαββίδου	Στους γονείς μου το ζην, στους δασκάλους μου το ευ ζην . .	57
	Ο κυθρεώτης δάσκαλος Αθανάσιος Πέτσας.	58
	Νίκος Μάντης	59
	Στέλιος Συκαλλίδης	60
	Γεώργιος Κοκής	63
	Μελανθώ Χατζηδά-Κωνσταντίνου	65
	Μαργαρίτα (Ρίτα) Κυπραγόρα	66
Λουκά Ορφανίδη	Μνημείο Πεσοντών και Αγνοουμένων Κυθρεωτών	67
	Αντικατοχική εκδήλωση 16.7.2010 - Ψήφισμα	69
	Ποίηση:	
Γεώργιου Κοκή	Του Πενταδάκτυλου Κόρη Κυθρέα κουρσεμένη	70
Ιάκωβου Κυθρεώτη	Κυθρέα.	71
Δρα Νίκου Αρτεμίου	Η ευτυχία, Προσταγή του Θεού.	72
Δρα Νίκου Αρτεμίου	Σταύρωση τζ' Ανάσταση	73
Στυλιανού Γ. Πετάση	Πενταδάκτυλος	73
	Αυτοί που φεύγουν:	
	Φυλακτής Δρουσιώτης	74
	Ιωάννης Γεωργίου Γιαννάκη	74
	Χρυσταλλού Νικολάου	75
	Λεοντής Καλογήρου	76
	Νίτσα Κανικλίδου	77
	Σωτήρης Μάρκου	79
	Γιάννης Ορφανίδης.	79
	Φρόσω Στρούθου	81
	Παναγιώτα Θεοφιλίδου.	81
	Ανδρέας Γ. Φιλιππίδης	82
	Κωνσταντία Κύπρου Χατζηδημητρίου.	85
	Αιμιλία Νικολάου.	85
	Χρίστος Αποστόλου	86
	Μαρία Καλογήρου	87

Ήταν η σχολική χρονιά του 1953-54 και οι μαθητές της Έκτης Τάξης του Δημοτικού Σχολείου Αγίου Ανδρονίκου Κυθρέας – της Τούμπας, ανέβασαν το έργο «Η Ρήγαινα». Το έργο δίδαξε η Κυθρεώτισσα δασκάλα Στέλλα Αντώνη Κυριακίδη, σύζυγος του Γιώργου Κοηλιού. Διευθυντής του Δημοτικού ο κ. Σοφοκλής Κυριακίδης.

Στην πάνω φωτογραφία φαίνονται ο Γιώργος Ανδρέου, ξαπλωμένος ο Κωστάκης Κουττουπής και Ρήγαινα η Θέλιμα Χριστοδουλίδου-Μιχαηλίδου.

Στην κάτω φωτογραφία από αριστερά: δρ Γιώργος Σταύρου, Ανθούλλα ; , Θούλλα Κυριακίδου-Κυαή, Ανδρούλλα Μιχαήλ Τραζέτικου-Φραγκούδη, Θέλιμα Μιχαηλίδου, Ροδάνθη Φαναρτζή, Μαίρη Δ. Νικοηαΐδου-Βασιλείου, Γιώργος Ανδρέου.

Καθισμένοι από αριστερά: Μαρία Παπαγιώργη-Χριστοδουλίδου, Στέλιος Αρ. Μαθαός, Κωστάκης ; , Ανδρέας Βυρίδης, Λένια Πετρίδου-Παπαζαχαρίου.

Προλόγισμα

της Ανθής Πέτσα-Σαββίδου
Υπεύθυνης Έκδοσης του Περιοδικού

Εύηλογα μπορεί να χαρακτηριστεί ως ανθρωποκεντρική η τελευταία έκδοση για το 2010 του περιοδικού μας. Πέρα από το άρθρο του ακαδημαϊκού Κώστα Μαυρίδη για τις κατεχόμενες περιουσίες, το ψήφισμα της 16^{ης} Ιουλίου του 2010 και τα ποιήματα, οι υπόλοιπες σελίδες αναφέρονται σε πρόσωπα που έζησαν και έδρασαν στην Κυθρέα.

Συναξάρι λοιπόν ψυχών ζώντων και τεθνεώτων. Μνημόσυνο και θύμηση...

Μια φωτογραφία του 1915 κοσμεί το εξώφυλλο αυτής της έκδοσης. Η οικογένεια του ΧατζηΧρίστου από τη Συρκανιά. Παρακιάδα του ΧατζηΧρίστου σχεδόν η μισή Συρκανιά και η μισή Χαρδακιώτισσα. Μια φωτογραφία με βασικές πληροφορίες ώστε να κεντρίσει το ενδιαφέρον ερευνητών για την καταγραφή του γενεαλογικού δέντρου της οικογένειας του ΧατζηΧρίστου. Το Ενωτικό Δημοψήφισμα του 1950 στην Κυθρέα και οι υπογραφές των Κυθρεωτών, ενοριτών του Αγίου Γεωργίου. Η προσωπικότητα του συγχωριανού μας δασκάλου Ποηλύδωρου Πετάση που έζησε και έδρασε στις Αρόδες της Πάφου, η ζωή και το έργο του ποιητή Ιωάννη Περδίου και η σχέση του με την Κυθρέα. Ο Ταξίαρχος Κωνσταντίνος Παπαϊωάννου από το Βαρώσι, ο Πλατής, που στάληκε για να οργανώσει την εθνοφυλακή στην Κυθρέα στην απαρχή των διακοινοτικών ταραχών. Ένα ποίημα και μια αναφορά στη Μαρίτσα Κοηλιού, την τυφλή γιαγιά που εξιστόρησε με τα μάτια της ψυχής της τον πόνο του ξεριζωμού και την καταστροφή της Κυθρέας.

Ακοηουθούν δύο εκδηλώσεις που έχουν και πάλι επίκεντρο τον «άνθρωπο». Στην πρώτη οι 6 υπερογδοντάχρονοι Κυθρεώτες δάσκαλοι που τιμήθηκαν από τον Όμιλο Γυναικών Περιοχής Κυθρέας: ο Αθανάσιος Πέτσας, ο Νίκος Μάντης, ο Στέλιος Συκαηλίδης, ο Γεώργιος Κοκής, η Μελλανθώ Χατζηδά-Κωνσταντίνου, η Μαργαρίτα (Ρίτα) Κυπραγόρα. Στη δεύτερη, ένα μνημείο τιμής, που ο ΠΑΟΚ Κυθρέας αφιέρωσε στους νεκρούς και αγνοούμενους της Κυθρέας.

Από αυτό το τεύχος δεν λείπουν, όπως είναι η τακτική μας, αγαπημένα πρόσωπα που έφυγαν. Η αναφορά στην εκδημία τους είναι επιβεβλημένη. Περνούν έτσι και καταγράφονται στα Κυθρεώτικα κατάστιχα. Εγκληωβίζονται στις σελίδες μας και μένουν για πάντα εκεί. Για να θυμίζουν το σύντομο πέρασμά τους από τη γη. Για να υπάρχει το στίγμα τους. Έχουν και πρέπει να έχουν τον δικό τους χώρο στο περιοδικό μας, ως ύστατο κατευόδιο... Και όσο ο αδηφάγος χρόνος προχωρεί, ο κατάλοιγος δυστυχώς μακραίνει... Πληθαίνουν οι ψυχές που φεύγουν με

την πίκρα του άδικου ξεριζωμού και του ανεκπλήρωτου ονείρου για επιστροφή στην «Τζυρκά» μας.

Τέλος, θα θέλαμε να αναφερθούμε και να στείλουμε τις ευχαριστίες του Σωματείου, της Συντακτικής Επιτροπής, αηλιά και τις προσωπικές μας στο Δήμο Κυθρέας για την γενναιόδωρη εισφορά του που έγινε πλιόν θεσμός καθώς και σε όλους εκείνους τους συνδρομητές του περιοδικού που ανταποκρίθηκαν θετικά στην παράκλησή μας για εξόφληση συνδρομών. Πήραμε έτσι, ως ομάδα, το μήνυμα πως αξίζει, παρά τις οποιεσδήποτε δυσκολίες, να συνεχίσουμε - και κυρίως απερίσπαστοι από οικονομικές «στενότητες» και περισυλλιογές, την έκδοση του προσφυγικού περιοδικού μας.

Ραντεβού στην επόμενη έκδοση. Μέχρι τότε θα περιμένουμε συνεργασία σας. Οι σελίδες του περιοδικού, όπως έχουμε ξαναπεί, είναι ανοικτές για όλους.

Πρόκληση και πρόσκληση!

Πραγματικότητες για τις κατεχόμενες περιοχές

του Κώστα Μαυρίδη, ακαδημαϊκού

Μία παράξενη «συμμαχία» σπρώχνει -φανερά ή συγκαλυμμένα-Ε/κ ιδιοκτήτες στην Τουρκο-Επιτροπή στα κατεχόμενα. Πολιτικοί δηλώνουν ότι «είναι θέμα πώς νιώθει ο καθένας». Πρόσωπα, που κρίθηκαν ικανά για να στελεχωθούν τις τεχνικές ομάδες στις διαπραγματεύσεις, συμβουλεύουν ιδιοκτήτες να πουλήσουν. Γνωστοί δικηγόροι ισχυρίζονται στους Ε/κ ιδιοκτήτες ότι τάχα, «όποιος δεν πάει στην Επιτροπή ως τον Δεκ. 2011, θα χάσει για πάντα το δικαίωμά του». Χωρίς όμως να διευκρινίζουν «ποιό δικαίωμα θα χάσει», υπονοώντας πως αν δεν πάει στην Τ/Επιτροπή θα χάσει δήθεν την περιουσία του. Ουσιαστικά, μέσω εξουδετέρωσης των όποιων ηθικών φραγμών και μέσω της πλήξης, ωθούν εκβιαστικά τον κόσμο στην Τ/Επιτροπή. Όταν δε αυτά προέρχονται από Ε/κ δικηγόρους που ενεργούν με επίγνωση, ένας τέτοιος πειθαναγκασμός που στηρίζεται στην παραπλήνωση είναι αδίκημα. Πάντως, στη «συμμαχία» που θέλει τους Ε/κ να πάμε στην Τ/Επιτροπή βρίσκεται και η Τουρκία!

Ως έχουν τα πράγματα τώρα, αιτήσεις στο ΕΔΑΔ για αποζημιώσεις (ήδη στέρσης περιουσίας), παραπέμπονται πίσω για εξάντληση όλων των ένδικων μέσων (της Τ/Επιτροπής και μετά πιο πάνω). Εντούτοις, δεν υπάρχει υποχρέωση για έναν να πάει στην Τ/Επιτροπή. Οι κίνδυνοι όμως στην Τ/Επιτροπή είναι τεράστιοι και απροσδιόριστοι και δεν αποτελούν ένα απλό διαδικαστικό στάδιο όπως επιτρέπει εμφανίζεται. Στην πραγματικότητα, ο Ε/κ ιδιοκτήτης αποδέχεται εθελούσια μια διαδικασία του ψευδοκράτους με απροσδιόριστες συνέπειες και με σοβαρό ενδεχόμενο στο τέλος (ήδη κόστους, χρονοβόρας διαδικασίας 10 χρόνων κ.ά.) να αποδεχτεί ως αποζημίωση ένα εξευτελιστικό ποσό - ακόμη και για όσους θέλουν απλά να πωλήσουν χάριν του χρήματος - με ΟΡΙΣΤΙΚΗ απώλεια της περιουσίας.

Κανείς δεν ξέρει με βεβαιότητα τι θα γίνει μετά τον Δεκέμβριο του 2011. Όμως, το χειρότερο σενάριο σε περίπτωση που ένας δεν προσφύγει στην Τ/Επιτροπή είναι να χάσει την ευκαιρία για αποζημιώσεις από το ΕΔΑΔ ήδη στέρσης περιουσίας. Από την άλλη, το χειρότερο σενάριο στην περίπτωση που οι Ε/κ ιδιοκτήτες καταφύγουν στην Τ/Επιτροπή είναι το οριστικό και συνοδικό «θάψιμο» των περιουσιών μας με βάση τις τουρκικές επιδιώξεις.

Σε όσους κακόπιστα ή ήδη άγνοιας προβάλλουν πως τον Δεκ. 2011 θα κριθεί το δικαίωμα της περιουσίας, επαναλαμβάνεται ότι, ούτε το ΕΔΑΔ αμφισβήτησε το δικαίωμα ιδιοκτησίας, ούτε το Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ).

Ειδικά το ΔΕΚ επιβεβαίωσε τελεσίδικα την ιδιοκτησία στην επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας με την υποχρέωση όλων των κρατών της ΕΕ να εκτελούν τις αποφάσεις Κυπριακών Δικαστηρίων. Στην πραγματικότητα, το δικαίωμα ιδιοκτησίας διαβρώθηκε από όσους προσέφυγαν στην Τ/Επιτροπή και από την υποβολή προτάσεων καταστροφικών για το θέμα. Αυτά συμβαίνουν σε πολιτικό επίπεδο

και ωθούν τους Ε/κ να υποκύψουν στην Τ/Επιτροπή. Αήλωστε, πολιτική απόφαση ήταν η απόφαση για πάγωμα της δικαστικής απόφασης εναντίον των Όραμς. Πολιτική απόφαση ήταν και οι προτάσεις της Ε/κ πλευράς στο περιουσιακό, που καθιστούσαν ανέφικτη την αποκατάσταση Ε/κ περιουσιών στο Τ/κ κρατίδιο. Ο καθένας αντιλαμβάνεται τα μηνύματα από τέτοιες κινήσεις, που στην πράξη οδηγούν τους ιδιοκτήτες μέσα από την απόγνωση να καταλήξουν στον δούρειο ίππο που αποτελεί η Τ/Επιτροπή.

Μερικές ερωτήσεις για προβληματισμό: (α) Γιατί ο Ερντογάν προέτρεψε τις τουρκικές τράπεζες να διαθέσουν κεφάλαια για εξαγορά Ε/κ περιουσιών, τη στιγμή που υποτίθεται ότι μετά τον Δεκ. 2011 θα μπορούν να τα πάρουν όλα «μούχτιν»; (β) Γιατί η Τουρκία επιδιώκει να πάμε στην Τ/Επιτροπή για να μας πληρώσει χρήματα, εφόσον μπορεί να πάρει τις περιουσίες μας δωρεάν μετά τον Δεκ. 2011; Ιδού μια ορθολογιστική απάντηση. Η Τουρκία, μέσω της Τ/Επιτροπής στα κατεχόμενα την οποία χειρίζεται το ψευδοκράτος, καθιερώνει μια διαδικασία που οι Ε/κ ιδιοκτήτες αποδέχονται ΕΘΕΛΟΥΣΙΑ και που συμφέρει στην Τουρκία με όλες τις καταστροφικές συνέπειες και κινδύνους για τους ιδιοκτήτες. Επειδή υπάρχει ελπίδα μέσα από τη δική μας ομαδική δράση και συμμαχία, θα επανέλθουμε.

1η σειρά πάνω αριστερά: Οδυσσέας Χρυσάνθου, Παναγιώτης Κούμα, Κώστας Γεωργίου, Θάσος Σοφοκλήδους, Ανδρέας Χατζησοφάκη, Ανδρέας Καννάρου, Μίκης Κ. Κκουινή. **2η σειρά:** Νίκος Κακαρή, Σπύρος Χατζηγιακουμής, Παναγιώτης Αθούπης, Ιάκωβος Φωτίου, Δημητράκης Τελεβάντος, Τάκης Παπαζαχαρία, Φοίβος Θεράποντος. **3η σειρά:** Λούλλα Χρ. Κασιουλή, Μάρω Σ. Καλογήρου, Εήλου Χατζηπαντώνη, Λέηλα Παναγή, Μαρούλλα Σωφρονίου, Λούηλα Σ. Καλογήρου, Λουκία Δημητρίου. **Καθισμένες:** Μαρούηλα Παράσχου, Ανδριανή Λ. Μακρή, Λούηλα Νικοηάου, Μαρούηλα Λ. Χριστοδούλου, Κούηλα Τάκη Παρπέρη. **Δάσκαλοι:** Γεώργιος Κορέλλης, Παναγιώτης Παπαγιώργης.

Διάβασα για σας...

Οδοιπορικό στην Κυθρέα*

του Ευθύμιου Ευθυμίου

Είναι πρωί. Έξω ακούεται να βρέχει. Δε φυσά, όμως η θέρμανση δεν είναι σε λειτουργία και νοιώθω τα χέρια μου λίγο κρύα. Στα χέρια μου έχω το βιβλίο για την Κυθρέα και οι θύμισες έρχονται κι αυτές αβίαστα, αργά, απαλά, σαν τη βροχή που ακούω.

Η ζωή δύο ανθρώπων της ίδιας ηλικίας, χωριατόπαιδων, ενός μικρού νησιού, είναι φυσικό να μοιάζει αρκετά. Οι αναφορές από τη ζωή του ενός μπορούν να φέρουν στη μνήμη του άλλου αρκετά από τη δική του ζωή. Αυτό είναι το ένα. Πέρα από αυτό, είναι και ο κοινός τόπος. Στην προκειμένη περίπτωση η Κυθρέα. Όμως, από πού κι ως πού ένας Μαντρίτης να ήξει την Κυθρέα κοινό τόπο με τον Κυθρεώτη;

Το 1943 ο μακαριστός Χριστάκης Στυλιανόπουλος, από την Κυθρέα, διορίστηκε δάσκαλος στις Μάνδρες Αμμοχώστου. Κατά τη διάρκεια της μονοετούς εργασίας του στο χωριό γνωρίζεται και με την οικογένεια Μιχάλη Ευθυμίου. Εγώ τότε δεν υπάρχω ακόμα. Γι' αυτό δε λαμβάνω μέρος στο ξεκίνημα της ιστορίας. Τέσσερα περίπου χρόνια μετά, στις δύο οικογένειες θα προστεθεί από ένα παιδί. Η Μαρία από τη μία και ο Ευθύμιος, ο Μίμης για τις δύο οικογένειες, από την άλλη. Από τότε, λοιπόν, μπαίνω και εγώ στην ιστορία των δύο οικογενειών. Το 1955 άλλος ένας δάσκαλος από την Κυθρέα, ο κ. Μιχαήλης Συμεωνίδης, διορίζεται στις Μάνδρες. Η φίλη της οικογένειάς μας με την οικογένεια Στυλιανοπούλου ήδη ήταν προχωρημένη και παρόλο που ο σεβαστός Μιχάλης ήταν και δάσκαλός μου, δεν αναπτύχθηκε ιδιαίτερη φιλία

*Κωνσταντά και Χριστάκης Στυλιανόπουλος
(Φωτογραφία Ανδρούλας Στυλιανοπούλου-
Χατζημικαήλη)*

* Άρθρο στο περιοδικό «Ακτή» τχ. 81, Χειμώνας 2010, σσ. 117-120 με αφορμή το Αφιερωματικό Λεύκωμα του Νίκου Ορφανίδη «Ο τόπος της Κυθρέας», 2008.

μεταξύ μας, με την έννοια της συνέχειας. Λίγα χρόνια πριν έληθει ο κ. Μιχάλης, η αδελφή μου Κατερίνα θέλησε να μάθει να ράβει. Στην Κυθρέα ήταν τότε μαστόρισσα η Ελενίτσα. Η Κατερίνα μαθαίνει κοντά της να ράβει και παράλληλα μένει φιλοξενούμενη στο σπίτι του Χριστάκη. Η φιλία μεταξύ των δύο οικογενειών από τότε εδραιώνεται και λαμβάνω κι εγώ μέρος.

Πολλές, λοιπόν, οι θύμισες από την Κυθρέα, αρκετές άμεσες, μα και πολλές έμμεσες. Να πάει ο Μαντρίτης στην Κυθρέα, στα μέσα της δεκαετίας του 50, δεν ήταν απλή υπόθεση, πόσο μάλλον για ένα παιδί κάπου οκτώ χρόνων. Ταξίδεψα στην Αμερική και οι εντυπώσεις και οι θύμισες είναι λιγότερες και λιγότερο εντυπωσιακές από ένα ταξίδι στην Κυθρέα. Η «γραμμή» για την Αμμόχωστο ήταν μοναδική από τις Μάνδρες και τότε ούτε καθημερινή. Πρωί πρωί στο καφενείο να περιμένουμε το ξεκίνημα. Το επιβατικό, με την καμπίνα που μπορεί να αφαιρεθεί, για να μετατρέπεται σε φορτηγό, έχει τεράστια παράθυρα. Μου έμεινε ιδιαίτερα εντυπωσιακό ένα ταξίδι στην Κυθρέα, ένα χειμώνα που ήταν και βροχερός. Τα παράθυρα του λεωφορείου ήσαν καλυμμένα με μουσαμά, ο οποίος στο κέντρο είχε σε τετράγωνο, τριάντα επί τριάντα εκατοστόμετρα περίπου, διαφανή μεμβράνη, για να μπορεί ο επιβάτης να βλέπει έξω. Ο μουσαμάς δεν ήταν αεροστεγώς εφαρμοστός, έμπαζε λοιπόν το κρύο και όταν το λεωφορείο ήταν ακίνητο. Η κατάσταση χειροτέρευε, όταν το λεωφορείο έμπαινε σε κίνηση. Το ρεύμα από την κίνηση δημιουργούσε διαφορά πίεσης μέσα και έξω από το λεωφορείο, η διαφορά της πίεσης έσπρωχνε τον μουσαμά μέσα και έξω ανάλογα, περιοδικά και με ένα συνεχές πλάφ, πλάφ, σου τρυπούσε τα τύμπανα του αυτιού, εκτός του κρύου αέρα που έμπαζε και σε υποχρέωνε να θέλεις να γίνεις μία μπάλα, να κρυφτείς στο πετσί σου να ζεσταθείς.

Στο ταξίδι, λοιπόν, για την Κυθρέα δεν μπορούσες να πας με ένα μόνο μέσο. Μια και το λεωφορείο πήγαινε στην Αμμόχωστο, έπρεπε κάπου ενδιάμεσα να αηλιάξεις μέσο. Αυτό ήταν δυνατό να γίνει στο Τρίκωμο ή στη Σύγκραση. Από εκεί περνούσε η «γραμμή» των Καρπασιτών για τη Λευκωσία. Η Σύγκραση είναι ένα χωριό, με το οποίο έχουμε ιδιαίτερους δεσμούς και αρκετές επίσης εμπειρίες, όμως το ταξίδι μας για την Κυθρέα το συνδέει διαφορετικά και κατά παράξενο τρόπο πιο έντονα. Ο σταθμός μας στη Σύγκραση γινόταν σε ένα καφενεδάκι ενός μουσουλημάνου (τουρκοκύπριου). Όσο περιμέναμε, έπρεπε να διατάξουμε κάτι για τη χρήση του χώρου. Θυμούμαι, λοιπόν, για το χειμώνα τη σουμάδα, που προτιμούσα να κρατώ σφικτά με τα δάκτυλά μου, για να ζεσταθώ, προτού αποφασίσω τελικά να την πιω και για το καλοκαίρι την κόκα-κόλλα. Σε εκείνη την ηλικία έπινα την κόκα-κόλλα συχνότερα από το γάλα, σε μπουκάλι. Σε μπουκάλι έπινα την κόκα κόλλα στο καφενεδάκι στη Σύγκραση, όμως μου άφηνε μία γεύση, που από τότε δεν ξαναβρήκα, ακόμα θυμούμαι και αναζητώ. Στο ταξίδι μου για την Κυθρέα, στο καφενεδάκι της Σύγκρασης θυμούμαι επίσης, όταν ήταν καλοκαίρι, τον ήχο που έκαναν ιδιαίτερα τα στρατιωτικά αυτοκίνητα με τα ήλυστικα των τρο-

κών, καθώς κτυπούσαν στην άσφαλτο. Ήταν ήχος διαφορετικός από τον ήχο στο χωματόδρομο του χωριού μου και διαφορετικός, όταν μας πλησίαζαν τα αυτοκίνητα απ' όταν απομακρύνονταν.

Με τη γραμμή προς τη Λευκωσία θα έπρεπε κάπου, πριν τη Λευκωσία, να πάρουμε άλλη γραμμή για την Κυθρέα. Για το σημείο αυτό δε θυμάμαι τίποτα άλλο, παρά μόνο ένα περιστατικό. Ήταν, λοιπόν, η περίοδος του απελευθερωτικού αγώνα. Οι Εγγλέζοι συνήθιζαν να μαζεύουν κόσμο και να τον βάζουν σε πρόχειρη περίφραξη με συρματοπλέγματα. Κάτι τέτοιο δεν έλαχε να δω στο χωριό μου, γιατί σε τέτοιες περιπτώσεις τα παιδιά, όπως ήμουν και εγώ τότε, τα περιόριζαν στο σπίτι. Σε ένα από τα ταξίδια μου στην Κυθρέα, θυμούμαι που είδα ένα ανθρωπομάζωμα, όντας μέσα στο σταματημένο λεωφορείο, μέσα από τη διαφανή μεμβράνη του μουσαμétrινου καλύμματος του παράθυρου του λεωφορείου. Έξω έκανε κρύο, ψιλόβρεχε και οι άνθρωποι, μέσα στον κύκλο του συρματοπλέγματος κάθονταν στο έδαφος.

Στην αυλή του σπιτιού. Η γιαγιά Στυλιανή, η κόρη της Μαρτίσα Καττάμη και η εγγονή της Στέλλα Ν. Φιλιππίδη. (Φωτογραφία Ανδρούλας Στυλιανοπούλου-Χατζημικαήλ)

Το τελευταίο στάδιο της διαδρομής δεν το καλοθυμάμαι. Μα να, φτάσαμε στην κατοικία Χριστάκη Στυλιανοπούλου. Απ' έξω φαντάζει αρχοντικό. Διαφορετική τεχνοτροπία από τα Μαντρίτικα σπίτια. Πρέπει πρώτα να ανέβεις λίγα σκαλιά. Στη στενή μπροστά αυλή ξεχωρίζει η μερσινιά με τα άσπρα της μερσίνια. Στο χωριό μου, ορεινό, με άγρια βλάστηση, οι μερσινιές είναι ένα από τα είδη που κυριαρχούν, ιδιαίτερα στις χαράδρες του βουνού. Δε θυμάμαι να μάζεψα καμιά φορά ή έστω να ενδιαφέρθηκα να ψάξω να βρω για να φάω άσπρα μερσίνια από το βουνό. Τα μερσίνια, όμως, της θείας της Κωνστάντας μού ήσαν πάντα αγαπητά και επιθυμητά, τόσο, που στο σπίτι μου, από τα πρώτα φυτά που φύτεψα, ένα ήταν η ασπρομερσινιά.

Ανοίγοντας την είσοδο του σπιτιού, μπαίνεις σε ένα αρκετά πλατύ, μακρύ διάδρομο με κάμαρες αριστερά και δεξιά και απέναντι την έξοδο στην αυλή.

Στο σπίτι μας στο χωριό υπάρχει μια τεράστια αυλή, χωρισμένη στα δύο, τόσο μεγάλη, που παρ' όλη τα υπάρχοντα σ' αυτή, φαντάζει άδεια. Ένα βασικό εισόδημα των Μανδριτών ήταν η παραγωγή της ελιάς, με τα ελαιόδενδρα στα χωράφια, βασικά εκτός χωριού και αραιά. Στο σπίτι Στυλιανοπούλου δεν θυμάμαι αυλή. Ανοίγοντας την έξοδο για την αυλή, θυμάμαι, μπαίνεις σε ένα μεγάλο περιβόλι, βασικά ελαιώνα με κάποια φρουτόδεντρα, πυκνό, που ποτιζόταν με το νερό του κεφαλήβρυσου σε τακτές ώρες, κάποτε το βράδυ. Μέσα στον ελαιώνα παίζαμε κάποια παιχνίδια.

Εδώ μέσα έμαθα να τρώω τη «φράπα», φρούτο εσπεριδοειδές. Όλα τα πιο πάνω διαφορετικές, μοναδικές εμπειρίες.

Τον κ. Χριστάκη τον θυμάμαι πολύ λίγο και αυτό άρρωστο στο κρεβάτι. Από την αρχή, λοιπόν, η οικογένεια Στυλιανοπούλου ήταν για μένα η οικογένεια της θείας της Κωνσταντας. Από την οικογένεια θυμάμαι επίσης τη γιαγιά τη Στυλιανή.

Για άλλη πρόσωπα από την Κυθρέα θυμάμαι τα ονόματα Οηβία, Κανικλήδης. Μετά που παντρεύτηκε η αδελφή μου, γνώρισα στην Κυθρέα την οικογένεια του Ττόφα, θείου του γαμπρού μου από την μητέρα του και καταγωγής από τη Γύψου. Το σπίτι τους ήταν πολύ κοντά στις θείας της Κωνσταντας.

Από τους τόπους της Κυθρέας θυμάμαι τον Κεφαλήβρυσο, το αυλάκι με το νερό, το σπίτι πάνω σε καμάρα με το δρόμο να περνά κάτω από την καμάρα. Θυμάμαι πολύ αμυδρά το σχολείο, στο οποίο φοίτησα μία φορά για δύο-τρεις μέρες.

Για όλη τα πιο πάνω, που μου θυμίσαστε, για άλλη μία φορά ευχαριστώ. Ο θεός ας αναπαύσει όλους τους κοιμηθέντες και σε μας ας δώσει κουράγιο, τα λίγα χρόνια που μας έμειναν, να τα περάσουμε το λιγότερο με τις θύμισες των τόπων και ανθρώπων μας.

Το παρόν τεύχος έχει επιχορηγηθεί από τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες
του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

Η επιχορήγηση δεν σημαίνει την αποδοχή του περιεχομένου
ή των απόψεων που εκφράζονται από τη συντακτική επιτροπή
από πλευράς του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

Το Ενωτικό Δημοψήφισμα στην Κυθρέα.

Κάθε όνομα και μια ιστορία, κάθε όνομα και μια θύμηση...

της Ανθής Πέτσα-Σαββίδου

«Σας εξορκίζω να παραμείνετε πιστοί εις τον Θεόν και την Ελλάδα και να συνεχίσετε αγωνιζόμενοι όλοι ψυχή και δύναμη διά την Ελευθερία, με μοναδικό και αναλλοίωτο σύνθημα: Την Ένωση και μόνον την Ένωση»
 Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Β' (15/01/1950)

Ήταν Κυριακή, καταχείμωνα, Γενάρης του 1950. Κι όμως η κωμόπολη ήταν όλη στο πόδι όπως άηλωσε και όλη η Κύπρος. Σήμερα ήταν η μέρα που θα αποκτούσαν φωνή, που θα δήλωναν με την υπογραφή τους και θα έλεγαν στον άγγλο κατακτητή πως δεν αντέχουν άλλο την μπότα του, πως θέλουν να ακουθούθουν την τύχη του ελεύθερης Ελλάδας.

Από τις αρχές του Δεκέμβρη του 1949 και όταν η Εθναρχία ανακοίνωσε την απόφασή της για τη διενέργεια του Δημοψηφίσματος, άκρατος ενθουσιασμός και απίστευτη κινητικότητα, επικρατεί ανάμεσα σε όλους και παντού! Με πρωτοστάτες τους ιερείς των εκκλησιών, ετοιμάζονται οι κατάλογοι των ατόμων που έχουν δικαίωμα ψήφων - 18 χρόνων πάνω - και αναρτώνται στα καφενεία και στις εκκλησίες της Κυθρέας.

Και να, στις εκκλησιές οι ιερείς περιμένουν, κάτω από τον ιερό θόλο, τους Κυθρεώτες να υπογράψουν το συμβόλαιο τιμής του Έλληνα. Λίγη ώρα πριν, στη Κυριακάτικη λειτουργία, ψάλληκε δέσση για την επιτυχία του.

Στην Αγία Μαρίνα περιμένει ο ΠαπαΧριστόδουλος Βασιλείου (ο Παπαμακρής) τους ενορίτες του να υπογράψουν ή να «σημειογραφήσουν ενώπιον της εφορευτικής επιτροπής» που αποτελείται από το γιατρό Ευέληθοντα Ιακωβίδη, τον Μιητιάδη Ιωάννου και τον Ζαχαρία Αθανασίου. Και βλήπουμε, με πραγματική νοσταλγία, με χίλιες μύριες θύμισες να παρελαύνουν από αυτούς τους «ιστορικούς» καταλόγους ονόματα γνωστά που παίρνουν σάρκα και οστά και φέρνουν θύμησης, που μιλούν για άλλες εποχές.

ΧατζηΧρίστος Π. Πιριηλάς. Αλήθεια, ποιος τον ήξερε με το όνομά του, για μας ήταν ο Πιριηλάς, ο συμπαθητικός συγχωριανός με το καλοκαιρινό μαχαλλεπί στο αμαξάκι του ή τις εφημερίδες της ΔΕΟΚ –αν θυμούμαι καλά - που μοίραζε. Ιωσήφ Κουρελλίδης, που μετέπειτα έγινε Κορέλλης, Ελένη Κυρίηλου –από την Θεοτόκου της γνωστής οικογένειας του αγγειοπλάστη Κυριηλά, Μαρούλλη Π. Σαουρή και Παναής Σαουρή, πατέρας της Άδας. Ζωή Παπαϊωάννου, Καλλιόπη Θεοδώρου

(του Γιάλλουκα), Κυριάκος Λούκα, Μιχαήλ Ν. Κοηόβαττος, Ολυμπικκού Γεωργίου.

Λίγο πιο πάνω, στην Εκκλησία του Αγίου Ανδρονίκου ο Παπάκωστας Γεωργιάδης με εφορευτική επιτροπή τους Παναγιώτη Ν. Κοηιό, Χαράλαμπο Κ. Γεωργιάδη και Γεώργιο Π. Χριστίδη περιμένουν τους Αγιανδρονικιώτες να υπογράψουν...

Το ίδιο γίνεται και στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου. Περιμένουν ο Παπαχριστόδουλος Παπαχριστοδούλου και οι Αντώνης Ν. Καττάμης, Ανδρόνικος Κόκκαρος και Μανώλης Περίδης.

Και βήεπουμε, με τα μάτια της ψυχής μας, να περνούν μπροστά μας ανέγγιχτοι, χωρίς τα σημάδια των 36 χρόνων που πέρασαν. Θωμάς Σταυρή Πετρή, ο Θωμάς του Δημαρχείου που επέβαλε «το νόμο και την τάξη» στην επικράτεια του Δήμου μας. Οι ψάητες της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου Μανώλης Πετρίδης και Παντελής Φραγκούδης. Μυροφόρα Γαβριήλ Ρουσιά, η αδικοχαμένη στην πυρκαγιά του αλευρόμυλου του Καττάμη. Ευφροσύνη Ακαθιώτου, Ποηυξένη Μιχαήλ Καρεκλή. Σταύρος Χριστοφορίδης. Σαββας Μ. Χατζιώτη που μας γλιύκαινε με το παστεηλάκι του. Κωνσταντία Σάββα Χατζιώτη. Γιώργος Πύροκκας, Σάββας Ν. Καρταμπής, Στυλής Σαλαφόρης.

Αφήστε, εσείς οι Κυθρεώτες, το μυαλή σας να πάει πίσω... και να θυμηθεί. Θύμησες δικές σας από την ενορία του Αγίου Γεωργίου, αφού σε αυτό το τεύχος δημοσιεύουμε τις υπογραφες των ενοριτών του. Κάθε όνομα και μια ιστορία, μιά θύμηση, μιά ανάμνηση, ενα μνημόσυνο... αηλή και ένα δέσιμο με τον τόπο μας, αφού «τόπος» είναι ο άνθρωπος.

Αηήθεια, τί είναι τόπος και ποια σημασία ή αξία μπορεί να προσδώσει σε αυτόν η ανθρώπινη παρουσία; Και εδώ δεν μιλούμε για την οποιαδήποτε παρουσία, την τυχαία παρουσία δηλαδή κάποιου περαστικού για παράδειγμα, σε ένα γενικό και αόριστο μέρος. Μιλούμε για τη διαχρονική παρουσία συγκεκριμένης ομάδας ανθρώπων, των Κυθρεωτών, σε ένα συγκεκριμένο μέρος, την Κυθρέα, σε έναν τόπο με την απόλυτη έννοια του γεωγραφικού προσδιορισμού και της ιστορίας. Πρόκειται για κάτι βαθύτερο, το συναισθηματικό και το ψυχοηογικό ταυτόχρονα, εφόσον μιλούμε για ταυτότητα! «Κυθρεώτης». Και όταν ηέμε ταυτότητα, δεν εννοούμε μόνο τον ονομαστικό προσδιορισμό ή την ημερομηνία και τον τόπο της γέννησης ή του θανάτου, την αρχή και το τέλος του βιοηογικού μας κύκλου. Εννοούμε αυτόν τον άρρηκτο δεσμό που δημιουργείται μεταξύ των μεηών της ίδιας ομάδας ανθρώπων που έζησε, γεννήθηκε, μεγάλησε και ενδεχομένως βίωσε και το θάνατο στο ίδιο μέρος. Ναι, μιλούμε για δεσμό αίματος, για κοινά σημεία αναφοράς, για κοινή «μικρή» πατρίδα, την Κυθρέα.

Οι κάτοικοι της Κυθρέας, όπως εξάηλου και όηοι οι Έηληνες της Κύπρου, υποστήριξαν το δημοψηήφισμα. Συνοηικά 1780 άτομα από όηες τις ενορίες της

ψηφίσαν για ένωση: Αναθητικά ψηφίσαν: Άγιος Γεώργιος 251 άτομα, Άγιος Ανδρόνικος 347, Αγία Μαρίνα 425, Συρκανιά 288, Χαρδακιώτισσα 305 και Χρυσίδα 164.

Ο αριθμός των ατόμων που υπέγραψαν για την ένωση θα ήταν κατά πολύ περισσότερος αν συμπεριλαμβάνονταν και οι κυβερνητικοί υπάλληλοι και οι δάσκαλοι και καθηγητές, ακόμα και οι συνταξιούχοι που απείχαν επειδή είχαν απειληθεί από την Αποικιοκρατική Κυβέρνηση ότι θα απολύονταν από την εργασία τους, αν υπέγραφαν.

Εδώ να αναφέρουμε την περίπτωση του τότε Δημάρχου Κυθρέας Στυλιανού Αθανασιάδη που ύστερα από σύντομο προβληματισμό, αποφάσισε να ψηφίσει αδιαφορώντας για τα επακόλουθα, δηλαδή τη μη καταβολή της μηνιαίας σύνταξής του. Ο Αθανασιάδης ήταν συνταξιούχος εκπαιδευτικός, τότε «Επόπτης», ανάληψη θέσης του σημερινού Επιθεωρητή Δημοτικής Εκπαίδευσης. Οι εφημερίδες μάλιστα της εποχής σχολίασαν το γεγονός αναφέροντας πως «σύσσωμη η οικογένεια του Δημάρχου Κυθρέας εψήφισε στο δημοψήφισμα».

Ανεξάρτητα από το πιο πάνω μεμονωμένο περιστατικό, φαίνεται πως οι φοβέρες των αποικιοκρατών βρήκαν πρόσφορο έδαφος αφού από τους κατάλοιγους της Κυθρέας απουσιάζουν «τρανταχτά» ονόματα εκπαιδευτικών και κυβερνητικών. Αναδιφώντας τις σελίδες του Δημοψηφίσματος του Πραστειού Μεσαορίας όπου υπηρετούσε ο πατέρας μου, βρίσκω ότι η μητέρα μου υπέγραψε με το πατρογονικό της και δεν χρησιμοποίησε το επίθετο του συζύγου της.

Στα επόμενα τεύχη θα δημοσιεύσουμε τις υπογραφές των κατοίκων και των άλλων ενοριών της Κυθρέας, αφού λόγω χώρου δεν μπορέσαμε να το κάμουμε σε αυτό το τεύχος.

Όμως, εδώ θα πρέπει να επιχειρήσουμε μια σύντομη ιστορική αναδρομή για τις προσπάθειες που έγιναν για ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα μέχρι το 1950 όπως και για την τύχη του δημοψηφίσματος του 1950.

Σε όλη την περίοδο της Τουρκοκρατίας οι Έλληνες δεν έπαψαν ούτε στιγμή να προσπαθούν να αποτινάξουν τον ξένο ζυγό και τα επαναστατικά κινήματα ήταν μια διαρκής κατάσταση σ' όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας.

Από τη σύσταση όμως του Νέου Ελληνικού Κράτους η Ένωση με την Ελλάδα έγινε ο εθνικός πόθος του αλύτρωτου ελληνισμού και τα κινήματά του έγιναν ενωτικά. Έτσι το 1864 ενώθηκαν τα Επτάνησα και το 1881 ενσωματώθηκε μέρος της Θεσσαλίας. Ακολουθεί η Κρήτη που ενώνεται το 1912 και τα Δωδεκάνησα το 1948 .

Το Ενωτικό Κίνημα όπως ήταν φυσικό φούντωνε και στην υπόδουλη Κύπρο. Στις 19.8.1828 στάληκαν στον Κυβερνήτη της Ελλάδας Καποδίστρια δύο επιστολές,

από τον Αρχιεπίσκοπο Πανάρετο η πρώτη και από τον προύχοντα Ανδρέα Σολομωνίδη η δεύτερη. Στις επιστολές αυτές όπως και σε μια τρίτη που του στάληκε το 1830 από τον Παύλο Βοντιτσιάνο καταγράφεται η «εμμονή» των Κυπρίων να ακοηουθήσουν την πορεία της Μητροπολιτικής Ελλήδαας.

Το 1878, η εκχώρηση της Κύπρου από την Τουρκία στην Αγγλία έδωσε φτερά στις ελλήπιδες για ένωση με την Ελλήδαα. Ο Κυπριακός λαός, έχοντας συνείδηση της ελληνικής του καταγωγής, σ' όλη τα χρόνια της αγγλικής κατοχής επιδίωκε με πολλούς τρόπους να επιτύχει την εκπλήρωση του πόθου του για ένωση της Κύπρου με την Ελλήδαα.

Με το που πάτησε στην Κύπρο ο πρώτος ύπατος αρμοστής ο Αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος τον καθωσόρισε λέγοντάς του πως περιμένουν την παραχώρηση της Κύπρου στη μητέρα Ελλήδαα. Και έτσι άρχισε ένας ατέρμονας αγώνας. Είτε με τη μετάβαση αντιπροσωπειών στο Λονδίνο (1889 Αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος, 1917 Αρχιεπίσκοπος Κύριλλος Γ), είτε με ενωτικά υπομνήματα (1897 προς τον Υπουργό Αποικιών Τζόζεφ Τσάμπερλαιν, 20 Ιουλίου 1929 και 7 Οκτωβρίου 1929), είτε με δημοψηφίσματα υπέρ Ζητήματος δικαιοσύνης, ηθικής και ελλευθερίας και με μοναδική επωδό την ευχή για απόδοση της Κύπρου στην Ελλήδαα. (δημοψήφισμα του 1914 στο οποίο υπέγραψαν 40.000 άτομα και στάληκε στο βασιλιά της Αγγλίας).

Η αγγλική όμως πολιτική ήταν αντίθετη προς τα εθνικά αισθήματα του λαού και θεωρούσε πάντα κλειστό το Κυπριακό Ζήτημα. Ακοηουθεί νέο Δημοψήφισμα που γίνεται στις 25 του Μάρτη του 1921 και είναι γνωστό ως Ψήφισμα Κοινοτήτων. Έγινε με την ευκαιρία συμπλήρωσης 100 χρόνων από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Το επόμενο δημοψήφισμα γίνεται επτά χρόνια μετά και πάλι στις 25 Μαρτίου 1930, με τον εορτασμό της πρώτης εκατονταετηρίδας από την Ελληνική Ανεξαρτησία.

Και στα δύο αυτά Δημοψηφίσματα υπέγραψαν οι προύχοντες της περιόδου εκ μέρους οηόκληρου του Κυπριακού Ελληνισμού.

Η Εκκλησία της Κύπρου που σ' όλη τα χρόνια της αγγλικής κατοχής πρωτοστατούσε στην προώθηση του ενωτικού Ζητήματος αποφάσισε τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος μεταξύ όλων των Ελληνοκυπρίων, για ν' αποδείξει και με αριθμούς ποιά ήταν η πραγματική θέληση του λαού. Εθναρχική εγκύκλιος με ημερ. 8 Δεκεμβρίου 1949 καθούσε τον Κυπριακό λαό να προσέληθει στους ναούς και να ψηφίσει την ένωση της Κύπρου με την Ελλήδαα.

Το «Ενωτικό δημοψήφισμα» όπως έμεινε γνωστό, έγινε σε δύο συνεχόμενες Κυριακές, στις 15 Ιανουαρίου και στις 22 Ιανουαρίου του 1950 με την ομόθυμη συνεργασία Δεξιός και Αριστερός και μέσα σε μια ατμόσφαιρα εθνικής αλληλεγγ-

γύης και παλληϊαϊκού πατριωτικού ενθουσιασμού. Το δημοψήφισμα γινόταν με φανερή γραπτή ψηφοφορία σε όλες τις εκκλησίες και σε αυτό πήραν μέρος όλοι όσοι είχαν δικαίωμα ψήφου, ανεξαρτήτως φύλου. Στις εκκλησίες υπήρχαν δύο διαφορετικά έγγραφα. Το πρώτο ανέφερε «Αξιούμεν την ένωσην της Κύπρου με την Ελλάδα» ενώ το δεύτερο «Ενιστάμεθα εις την ένωσην της Κύπρου με την Ελλάδα» και μπορούσε κάποιος να υπογράψει το ένα από τα δύο έγγραφα.

Το δημοψήφισμα κατέδειξε πως το 95,7% των Ελλήνων της Κύπρου αξίωναν την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Δεν ψήφισε μόνο το 4,3% και σε αυτό περιλαμβάνονταν κυβερνητικοί υπάλληλοι που είχαν απειληθεί από την Αποικιοκρατική Κυβέρνηση ότι θα απολύονταν από την εργασία τους αν υπέγραφαν, άρρωστοι και πολύ ηλικιωμένοι. Αξίζει να αναφέρουμε πως το Δημοψήφισμα υπέγραψαν και μερικές εκατοντάδες Τουρκοκυπρίων.

Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος ανακοίνωσε στις 4 Φεβρουαρίου 1950 ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Β' στον Κυβερνήτη της Κύπρου Σερ Άντριου Ράϊτ, που απάντησε στις 22 Φεβρουαρίου επαναλαμβάνοντας τη θέση της Βρετανικής Κυβέρνησης: το ζήτημα της ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα είναι κλειστό.

Για την αξιοποίηση του αποτελέσματος του δημοψηφίσματος αντιπροσωπεία με τον Μητροπολίτη Κυρηνείας Κυπριανό πήγε στην Αθήνα και παρέδωσε μια σειρά τόμων με τις υπογραφές των Ελλήνων της Κύπρου στον Πρόεδρο της Ελληνικής Βουλής και στη συνέχεια στο Λονδίνο, για να παραδώσει μια δεύτερη σειρά τόμων στον Υπουργό Αποικιών, ο οποίος αρνήθηκε να συναντηθεί μ' αυτή. Παρά την αρνητική στάση του Υπουργού Αποικιών η αντιπροσωπεία του απέστειλε σχετικό υπόμνημα.

Οι τόμοι του δημοψηφίσματος παραδόθηκαν από την Κυπριακή αντιπροσωπεία και στον ορθόδοξο ναό της Αγίας Σοφίας του Λονδίνου. Από το Λονδίνο η αντιπροσωπεία πήγε στη Νέα Υόρκη και στις 26 Σεπτεμβρίου 1950 παρέδωσε τρίτη σειρά τόμων του δημοψηφίσματος στη Γραμματεία των Ηνωμένων Εθνών.

Οι τόμοι του Δημοψηφίσματος βρίσκονται σήμερα στο Μουσείο Αγώνος στη Λευκωσία.

Ευχαριστούμε θερμά τον Λειτουργό του Μουσείου Αγώνος ΕΟΚΑ 1955-1959 κ. Γιαννάκη Δημητρίου για τη βοήθειά του.

Πηγές:

- «Το Ενωτικό Ζήτημα. Οι αγώνες μέχρι το δημοψήφισμα του 1950. Τα απόρρητα ντοκουμέντα των βρετανών», εφ. *Πολίτης*, Ένθετο, τχ. 85, 12 Ιανουαρίου 2003.
- Αρχείο Μουσείου Αγώνος ΕΟΚΑ 1955-1959

ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

15-22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1950

Α Ε Ι Ο Υ Μ Ε Ν

ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πόλις ή χωρίον Κυθρία

ένορμα Άγια Τεφρία

Αδών αριθμ.	Όνομα και επώνυμο	
1	Αντώνιος Χ Αφάρα	
2	Μιχαήλ Χασιμίδης	
3	Αντρέου Νηλ ή Βραμύσου	
4	Δογουνή ή Αλυσίου Αναδμήτρη	
5	Χάμης Πιασι	
6	Γεώργιος Χ Σεισανε	
7	Πατριάρχης ή Τζέ Τσου	
8	Ευαγγελία Δημητρίου ή Τσίπρα	
9	Προκόπιος Πατσάφ	+
10	Εύριππος Χασιμίδης	
11	Αναστασία Κηροτσιάνη	+
12	Δεσφίν ή Τζερν	+
13	Μυροφόρα Γαβριήλ Ρουσσά	+
14	Έφρονη Αναδμήτρη	
15	Χασιμίδης Ρορτζίου	
16	Δεσφίν Βασιζή	+
17	Χρυσόστομος ή Μερσίμης	
18	Νικόλη Σωφρίου	
19	Αναστασία Χρ. Χαλαζάκης	+
20	Μαρίτσα Μαζώνη	
21	Χρυσόστομος ή Κουμνί	
22	Αρσένη ή Πυρομην	+
23	Έφιν ή Κίτσο	+
24	Έφιν ή Αμαρ	+
25	Έφιν ή Σέρβου	

*Όλα τα άνωτέρω πρόσωπα υπέγραψαν ή εσημειογράφησαν ένάντιον ήμων ώς έφορευτικής έπιτροπής.

- 1 Α. Ν. Κατσιάνη
- 2 Ανδρονίκη Κηροτσιάνη
- 3 Ανδρονίκη

Ο Ίτεγος
Παύλος Παπαδόπουλος

ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

15-22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1950

ΑΞΙΟΥΜΕΝ

ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πόλις ή χωρίον Κυθρία ένορτα Ανω Τεωρτία

Αξίων ἀριθμ.	Όνομα και επώνυμον
26	Στυλίου Γ. Κ. Τρίγωνος
27	Άννα Αωολακίου
28	Τρίγωνος Γ. Κ. Τρίγωνος
29	Νίτσα Μ. Κυριακίδου
30	Παραχώρα Σο Μάχου
31	Γεώργιος Δ. Οργανίδης
32	Δεσπονα Γ. Οργανίδου
33	Γεωργία Κ. Τζέρμου
34	Μαχηρή Πην Κυριακίδη
35	Μαρίου Γ. Κ. Τρίγωνου
36	Μαρίου Δ. Κυριακίδου
37	Θωμας Γεωργίου Τζέρμου
38	Καλλιόπη Μαυροπούλου
39	Ανδρέας Γ. Πύουμας
40	Καλλιόπη Γ. Πύουμας
41	Ευδοκία Ευγενή Λαγαρόση
42	Έβνη Ευγενή Λαγαρόση
43	Στανάρινα Κωνσταντίνου
44	Στανάρινα Κωνσταντίνου
45	Άννα Στυλιανού
46	Ανδρέας Χαρογιάννης
47	Ευδοκία Λαγαρόση
48	Αννη Χρύσου
49	Σταύρος Π. Τριτοπαράδης
50	Χρυσή Παναγιώτου

*Όλα τα άνωτέρω πρόσωπα υπέγραψαν ή έσημειογράφησαν ένώπιον ήμων ώς έφορευτικής έπιτροπής.

1. Α. Ν. Κατταίνης
 2. Ανδρέας Χαρογιάννης
 3. Α. Ν. Τζέρμου

*Ο Ίερεΐς
Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

15-22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1950

ΑΞΙΟΥΜΕΝ

ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πόλις ή χωριόν Κυθρέα ένορτα Άγιος Γεωργίου

Αξέων ἀριθμ.	Όνομα και επώνυμον	
51	Γεώργιος Πύραυμος	+
52	Μαρίτσα Βρυγή Λαζαρίδου	+
53	Αναΐα Λαζαρίδου	+
54	Γεώργιος Η Βασιλειάδης	
55	Νίκος Σ Κουρούμας	
56	Φλουρίτζα Σ Κουρούμας	
57	Αναστασία Σ Κουρούμας	
58	Σπυρίδων Μι Χ Σπυρίδων	
59	Μαρίνα Κωστή	+
60	Νίκος Γ Σ Τρίγκουος	
61	Αριστεργού Κωστή	+
62	Αρτέμιος Κωστής	
63	Πέτρος Γεωργίου	
64	Θεοδώρα Π Φραγκουδής	
65	Παύλος Π Φραγκουδής	
66	Στέφανος Η Φραγκουδής	
67	Μάρκα Α Φραγκουδής	
68	Μαίρη Σ Σέριου	
69	Άννα Σ Αντωνιάδου	+
70	Αναώνια Σ Μαυραγιάς	
71	Γεώργιος Α Κωσταρίδης	
72	Ευγενία Γ Βασιλειάδης	
73	Μωάττις Σ Σέριου	+
74	Ανδρέας Σ Σέριου	
75	Ελένη Πέτρου Σέριου	

*Όλα τα άνωτέρω πρόσωπα υπέγραψαν ή έσημειογράφησαν ένώπιον ήμών ως έφορευτικής έπιτροπής.

- 1 Α. Ν. Κατσίνας
- 2 Ανδρόνικος Κωσταρίδης
- 3 Μ. Γεωργίου

Ο Ίστος
Πέτρος Π. Φραγκουδής

ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

15-22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1950

ΑΞΙΟΥΜΕΝ

ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πόλις ἢ χωρίον Κυθρέα ἐνορία Αγίου Γεωργίου

Αἰθεὶν ἀριθμ.	Ὄνομα καὶ ἐπώνυμον	
76	Εὐαγγελία Γεωργαντή	★
77	Ἐγέννη Φραγκογιάννη	††
78	Φραγκογιάννη Ἰ. Φραγκογιάννη	
79	Κυθρεώτης Κυθρεώτης	
80	Σάββας π. Κυθρεώτης	
81	Μαρία Γ. Παυλίδου	
82	Παυλὶνὸς Παυλίδης	+
83	Μαρία Παυλίδου	+
84	Αἰμιλία Σπ. Παπαδοπούλου	+
85	Ἐγέννη Αἰμιλία Παπαδοπούλου	+
86	Σωτήρης π. Γεωργιάδου	
87	Χριστοφόρος π. Δούρου	★
88	Γεώργιος π. Παυλίδης	
89	Ἐγέννη Μαρία π. Παυλίδου	+
90	π. Κυθρεώτης π. Παυλίδης	
91	Κωνσταντῖνος Φραγκογιάννη	★
92	Αἰμιλία Γεωργιάδου	
93	Αἰμιλία Γεωργιάδου Κυθρεώτης	×
94	Χρυσόστομος π. Γεωργιάδου Κυθρεώτης	×
95	Χρυσόστομος Γεωργιάδου	
96	Αἰμιλία Γεωργιάδου Κυθρεώτης	
97	Αἰμιλία Γεωργιάδου Κυθρεώτης	
98	Ἐγέννη Κόστα	
99	Παυλὶνὸς Μιχαήλ	
100	Στέφανος π. Παυλίδης	

*Όλα τὰ ἀνωτέρω πρόσωπα υπέγραψαν ἢ ἐσημειογράφησαν ἐνώπιον ἡμῶν ὡς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς.

1. Αἰμιλία Γεωργιάδου
2. Αἰμιλία Γεωργιάδου
3. Αἰμιλία Γεωργιάδου

Ὁ ἱερεὺς
Παπ. Παυλίδης

ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

15-22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1950

ΑΞΙΟΥΜΕΝ

ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πόλις ή χωρίον Κυθρέα

ένορτια Άγια Γεωργία

Αξίων αριθμ.	Όνομα και επώνυμον
101	Σωφροσ. Χριστοδωρον.
102	Ζήση Αρσενίου
103	Άγγελος Κώστα
104	Ανδρέας κ. Παριανός.
105	Γέλιο Γεωργιάδη.
106	Άνδρος Κοφύνη Ανταδώνης
107	Γεώργιος Α' Βλαύης
108	Ανδρέας Παρελογορίδης
109	Παύλος κ. Χασιλογορίδης
110	Κίλλας Εμμανουήλ
111	Κωνσταντίνος Πελαγίας Κωστής
112	Παναγιώτης Καραγιάννης
113	Χρήστος κ. Τσιγγίνας
114	Θεόδωρος - Γ. Παρθερίου
115	Γεώργιος Γ. Νικητιού.
116	Χρυσόστομος Α. Δεσποτή
117	Μάρσα Χρυσόστομου
118	Ανδρέας Γ. Κολιτσός
119	Κάββαο κ. Τηρογιώδης
120	Άγγελος Κ. Αναδώνης.
121	Θεοδώτος Α. Αναδώνης
122	Γάιος Α' Απαρ.
123	Φιλοθένη Χριστού
124	Κωνσταντίνος Κάββαο Χαρολιώδη
125	Πολυδύνη Μιχαήλ Καρέτζα

*Όλα τὰ ἀνωτέρω πρόσωπα υπέγραψαν ή εσημειογράφησαν ἐνώπιον ἡμῶν ὡς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς.

1. Α. Ν. Κωστής
2. Ανδρονίκος Κωστής
3. Α. Β. Σ. Κωστής

Ο Ίεργος
Παύλος Παρελογορίδης

ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

15-22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1950

ΑΞΙΟΥΜΕΝ

ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πόλις ἢ χωρίον Κυθρία ἐνορία Αγία Γεωργίου

Αἰθῶν ἀριθμ.	Ὄνομα καὶ ἐπώνυμον
126	Εὐγενή Χριστοῦ
127	Μαρία Φ Μποδίου
128	Μαρία Δ Μποδίου
129	Μαρία Κυριακοῦ
130	Σταυρίνη Α. Βεσσαῖνη
131	Ἰ. Ζηζιουχοιδοῦ
132	Ανδρ. Ἰ. Βεσσαῖνη
133	Δέσποινα Χριστοδούρου
134	Εὐφρ. Ν. Στεφίδου
135	Χρυσίνη Παναγιώτου
136	Ροδοδία Ἰακωβίου
137	Κώστας Γεωργίου
138	Εὐκλείδης Νικολάου
139	Ανδρέας Γ Παναγιώτου
140	Ανδρ. Γεωργίου
141	Μιχαήλ Δεμετρίου
142	Χρῆστος Χαρολαμπίδης
143	Βασίλειος Μιχαήλ
144	Χρυσόγα Μελίτη
145	Χρῆστος Γ. Παναγιώτου
146	Χρυσόγα Γ. Παναγιώτου
147	Χρῆστος Μιχαήλ
148	Εὐαγγελία Μιχαήλ
149	Εὐαγγελία Γ Καρλαμπίδης
150	Σάββας Μ. Χαρολαμπίδης

*Όλα τὰ ἀνωτέρω πρόσωπα υπέγραψαν ἢ ἐσημειογράφησαν ἐνώπιον ἡμῶν ὡς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς.

1. Α. Μ. Λεατζάνης
2. Ανδρέας Κωνσταντίνου
3. Α. Γεωργίου

Ὁ ἴσχυς
Πατριάρχης Κύπρου

ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

15-22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1950

ΑΞΙΟΥΜΕΝ

ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πόλις ή χωριόν *Κυθρία* ένορις *Αθίων Γευργίου*

Αξιων Αριθμ.	Όνομα και επώνυμον
151	Μαρούλλα Γιακκου.
152	Έχνη Γιακου. †
153	Μιλιάνθη Λυχαρογιώγη
154	Μιχαήλ Παναγιή
155	Σοφία Κ. Λιαμουή
156	Ανδρέας Σ. Σαγαρογιώγη
157	Κεϊφρος Κεϊφριδης
158	Χαρίνι Ανδρογιού
159	Γεωργία Κρ. Καραγάμους
160	ορθόδοξου Παναγιώττου
161	Ασάθη G. Καραγιώγη
162	Αγροδίνη Σ. Παρβέρη
163	Σεργίου Κ. Σαματίου
164	Δημήτριος G. Νικολαΐ
165	Γεωργίου Ν. Τραυλίου
166	Γεωργίου Κ. Κεϊφριδης.
167	Γεωργίου Σαματίου
168	Εδανδία Σ. Σαματίου
169	Ειρήνη Σ. Αντιστοίου
170	Ανδρέας Κ. Σαματίου †
171	Βάνα Χρηστού
172	Κίολη Π. Βασιλάδης
173	Αποθήκη Κωστή †
174	Μαρία Κωστή
175	Ειρήνη Ανδρέου

*Όλα τα άνωτέρω πρόσωπα υπέγραψαν ή έσημειογράφησαν ενώπιον ήμων ώς έφορευτικής επιτροπής.

1. Α.Κ. Καϊτάμης
2. Ανδρόκλυη Σέμαρη
3. ~~Μαριόδη~~

Ο Ίστος
Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

15-22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1950

ΑΞΙΟΥΜΕΝ

ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

 Πόλις ἢ χωρίον *Κυθρία* ἐνορία *Ἁγίου Γεωργίου*

Αἰθῶν ἀριθμ.	Όνομα καὶ ἐπώνυμον	
176	Ευφροσύνη Γ. Ξυθλιάου	
177	Χρυστάλλα Κ. Πυρμάου	
178	Δεσποina Κ. Πυρμάου	+
179	Κωνσταντῆ, Ἰωάννης	
180	Μαρία Στ. Ξυθλιάου	+
181	Ἄννα Δ. Στεφῆ	+
182	Σοφία Στ. Χριστοφορίδου	+
183	Κωνσταντῆ Στ. Κωνσταντινίδου	
184	Σοφία Στ. Κωνσταντινίδου	+
185	Ἰβήνη Νικολαίου	+
186	Μαρίτσα Νικολαίου	+
187	Κωνσταντῆ Νικολαίου	
188	Σεβαστῆ Κωνσταντῆ	
189	Σοφία Στ. Κωνσταντῆ	+
190	Δεσποina Δ. Χαλαρακίδου	
191	Ἄννα Κ. Παπαδάου	
192	Μαρία Ανδρέου	+
193	Χρυστάλλα Στ. Βασιλείου	+
194	Σοφία Στ. Μάου	+
195	Ἄννα Κωνσταντῆ	+
196	Σοφία Κωνσταντῆ	
197	Μαρία Στ. Κωνσταντῆ	
198	Μαρία Στ. Κωνσταντῆ	
199	Ἄννα Κωνσταντῆ Κωνσταντῆ	+
200	Μαρία Στ. Κωνσταντῆ	

*Όλα τὰ ἀνωτέρω πρόσωπα ὑπέγραψαν ἢ ἐσημειογράφησαν ἐνώπιον ἡμῶν ὡς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς.

1. *Α. Ν. Κατσίμης*
2. *Παύλος Νικολαίου*
3. *Α. Ν. Γεωργίου*

Ὁ Ἱερεὺς

Παύλος Κωνσταντῆ

ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

15-22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1950

ΑΞΙΟΥΜΕΝ

ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πόλις ἢ χωρίον *Κυπρία*

ἐνορία *Ἁγίας Γεωργίας*

Αἰξῶν ἀριθμ.	Ὄνομα καὶ ἐπώνυμον	
201	Χρυσοαγγέλη Δ. Παπαδάτου	
202	Κωνσταντῆ Γωγάνου Τζερκιάδου	+
203	Πλωτῆς Τζολυμῆ	
204	Μαριάνθη Πιτρίδου	
205	Γεώργιος Ν. Ξενοῦς	+
206	Ἀθηνᾶ Κωθριανοῦ	+
207	Ἐλένη Δ. Χριστοφορίδου	
208	Ἐλένη Γεωργίου Ξενοῦς	+
209	Εἰρήνη Λοφοῦνη Καρυῆνη	
210	Μαρίτσα Λοφοῦνη Καρυῆνη	
211	Ἐλένη Λοφοῦνη Καρυῆνη	+
212	Μαρία Κωστή Μαῦ	+
213	Ἄννα Παναγιῆ Χ. Χρονοπού	+
214	Σταυρούλη Ἀγγεῆ	+
215	Ἐσθη Α. Χαρολάτου	
216	Δημητριάδη Σ. Μιχαήλ Βιάχη	+
217	Σταυρίας Κωνσταντίνου	
218	Ἐλένη Ζαχαρία	
219	Μαρία Ι. Μιχαηλίδου	
220	Μυροφόρα Μ. Μασουλά	+
221	Θεοφανῆ Α. Παπαδάτου	
222	Κοφία Κ. Λεωνοπού	+
223	Αντιγόνη Η. Νικολαΐδου	
224	Γεώργιος Χαρολάτους	
225	Ἐλένη Μιχαήλ	
226	Χρυσοαγγέλη Κωνσταντίνου	

Ὅλα τὰ ἀνωτέρω πρόσωπα υπέγραψαν ἢ ἐσημειογράφησαν ἐνώπιον ἡμῶν ὡς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ ἴσχυρὸς

1. *Α. Ν. Κατσίμης*
2. *Ανδρονίκη Πωλυμένη*
3. *Πιτρίδου*

Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

15-22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1950

ΑΞΙΟΥΜΕΝ

ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πόλις η χωρίον *Κυθρία*ένοριον *Αγία Γεωργία*

Αύτων ἀριθμ.	Όνομα και επώνυμον	
227	Κωστής Γ. ορφανοί	+
228	Άννα Α. πανταζί	+
229	Σωτήρα Κ Κοζιού	
230	Κωνσταντίνος Κ Κοζιού	
231	Ανδρέας Βλαχουδάκης	
232	Ευαγγελία Ιωσήφ	+
233	Λουκία Κουκουλά	+
234	Ελένη Γ χρυσοστόμου	
235	Παναγιώτης Δ. Λαζαροπού	
236	Μιχάλης Γ. Κορρογιάνης	+
237	Ελένη Ν. Κουκουλά	
238	Χριστάκης Ν. Κουκουλά	+
239	Μιχάλης Καραγιάννης	+
240	Μαρία Ν. Καραγιάννη	+
241	Άννα Γεωργίου Καραγιάννη	
242	Παύλος Πέτρος Ξ φανιά	
243	Μαρία Παιζού	+
244	Χρυστάκης Γαμουλά	+
245	Μαρία Γ Φλουρεντινίδου	
246	Άννη Γεωργίου	+
247	Γεωργία Α Ραβασάκη	+
248	Μαρίτσα Κ Κωνσταντίνου	
249	Μαρία Κ Αλεξάνδρου	
250	Χρυστάκης Αλεξάνδρου	
251	Παύλος Παύλου Παύλου	

*Όλα τὰ ἀνωτέρω πρόσωπα υπέγραψαν ἢ ἐσημειογράφησαν ἐνώπιον ἡμῶν ὡς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς.

1. *Α. Ν. Καραγιάννης*
2. *Ανδρέας Βλαχουδάκης*
3. *Ανδρέας Βλαχουδάκης*

Ὁ ἴτερός

Παύλος Παύλου Παύλου

Η εκπαιδευτική, πατριωτική και κοινωνικο-οικονομική δραστηριότητα του Κυθρεώτη δασκάλου Πολύδωρου Πετάσης (1907-1984)

Του Δρα Χρίστου Γ. Αριστείδου
Πρώην Επιθεωρητή Μέσης Εκπαίδευσης

Ο Πολύδωρος Πετάσης γεννήθηκε στην κωμόπολη της Κυθρέας, τα Χριστούγεννα του 1907 και πέθανε στις Πάνω Αρόδες, της επαρχίας Πάφου, σε ηλικία 74 ετών, στις 22 Ιουνίου 1984. Για περισσότερα από σαράντα χρόνια υπήρξε ένας σημαντικός παράγοντας της πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής ζωής της περιοχής των χωριών της Λαόνας, της Πάφου και γενικότερα της Κύπρου. Επίσης τόσο ως δάσκαλος αλλιά και ως κοινοτάρχης ανέπτυξε πλούσια δράση σε όλη τους εθνικούς αγώνες. Αφού αποφοίτησε από το Παγκύπριο Γυμνάσιο ενεγράφη στο Ιεροδιδασκαλείο Λάρνακας από όπου αποφοίτησε ως δάσκαλος. Ακολούθως έτσι μια οικογενειακή παράδοση μια και η αδελφή της μητέρας του Πολύξην Ζαχαριάδου, μαζί με άλλες δύο, ήταν από τις πρώτες δασκάλες στην Κύπρο. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του στο Ιεροδιδασκαλείο είχε δείξει έντονη δραστηριότητα στα Εθνικά θέματα, κυρίως για τα δίκαια της Κύπρου. Ο παπούς του (από μητέρα) πάτερ Ζαχαρίας (γνωστός σαν «παπάΖαχαρκάς») ενεγράφη ως εθελοντής στο Ελληνικό ναυτικό όπου ενεπλάκη στην υπεράσπιση της Χίου.

Σαν αποτέλεσμα όλων των πιο πάνω δεδομένων, ο Πολύδωρος Πετάσης, που πίστευε πάντοτε ότι η Κύπρος έπρεπε να απελευθερωθεί το συντομότερο από τον αποικιακό ζυγό και να ενωθεί με την Ελλάδα, «σημαδεύτηκε» από τους Άγγλους αποικιοκράτες. Μία από τις πρώτες πράξεις των Άγγλων σε βάρος του ήταν και ο διορισμός του ως δασκάλου στις Πάνω Αρόδες με στόχο να βρεθεί όσο μπορούσε μακριά από τη γενέτειρά του αλλιά και με την πλάνη των Άγγλων πως οι Τουρκοκύπριοι, που ζούσαν τόσο στις Πάνω όσο και στις Κάτω Αρόδες θα του έκαναν τη ζωή δύσκολη. Δεν είχαν προβλέψει την αγάπη που αυτός θα έδειχνε και τη σωστή στάση που θα τηρούσε καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του προς τους Τουρκοκύπριους των Αρόδων και τη μεγάλη εκτίμηση και αγάπη που αυτοί θα του ανταπέδιδαν μέχρι την τελευταία μέρα της ζωής του.

Ο Πολύδωρος Πετάσης ήταν δάσκαλος στις Αρόδες από το 1928 μέχρι το 1932 (βλ. Χρίστου Γ. Αριστείδου, *ΟΙ ΑΡΟΔΕΣ από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Με αναφορές στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική Ιστορία της Κύπρου γενικότερα*, Λευκωσία 2010, σ. 196). Κατά το διάστημα αυτό διακρίθηκε τόσο για τον ζήλο και την επιμέλεια που επέδειξε ως δάσκαλος όσο και για την όλη συμπεριφορά και δράση του στην κοινότητα των Πάνω Αρόδων, ιδιαίτερα όσον αφορά

την ενημέρωση των χωριανών για τα εθνικά θέματα με αφορμή τα Οκτωβριανά του 1931.

Για είκοσι και πλέον χρόνια διετέλεσε Κοινοτάρχης του χωριού και για μισό σχεδόν αιώνα διαδραμάτιζε σημαντικό ρόλο ως οικονομικός, κοινωνικός και πολιτικός παράγοντας όχι μόνο των Πάνω Αρόδων αλλά και της γύρω περιοχής. Διετέλεσε μάλιστα για πολλή χρόνια μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Οινοβιομηχανίας Κ.Ε.Ο, παρά το γεγονός ότι ζούσε μόνιμα στις Πάνω Αρόδες.

Ο Ποηύδωρος Πετάσης

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι Αρόδες κατά την περίοδο του μεσοπολέμου διακρίνονταν για τη μεγάλη αγάπη των κατοίκων τους προς τα γράμματα και τη σημαντική συνεισφορά τους στους εθνικούς αγώνες. Έτσι μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το έδαφος και η όλη ατμόσφαιρα που επικρατούσε στο χωριό ήταν ευνοϊκή για την ανάπτυξη της πατριωτικής δράσης του Ποηύδωρου Πετάση, του οποίου η συνεισφορά του σ' όλους τους εθνικούς αγώνες ήταν σημαντική. Η Γιορτή των Γραμμάτων εορταζόταν στις Πάνω Αρόδες από τις αρχές της δεκαετίας του 1920 - και από το 1880 όταν οι μαθητές του χωριού φοιτούσαν στο περιφερειακό σχολείο Δρούσιας, η λειτουργία του οποίου τότε χρηματοδοτείτο από την Αδελφότητα Κυπρίων της Αιγύπτου - παρά το γεγονός ότι τότε το 80% και πλέον των κατοίκων του χωριού και γενικότερα της Κύπρου ήταν αναλφάβητοι. Επίσης η εθνική συνείδηση στις Πάνω Αρόδες καθιεργείτο συστηματικά από τη δεκαετία του 1920 με εορτασμούς της 25^{ης} Μαρτίου, στους οποίους συμμετείχε ολόκληρη η κοινότητα. Σημαντική υπήρξε η συμβολή του χωριού στα Οκτωβριανά, αν και το χωριό βρισκόταν σε πολύ μεγάλη απόσταση από τη Λευκωσία και τις άλλες πόλεις όπου έγιναν οργανωμένες εκδηλώσεις.

Ο Ποηύδωρος Πετάσης είχε ενεργό ανάμειξη και σημαντική συμβολή στα Οκτωβριανά. Με την ονομασία αυτή είναι γνωστά τα δραματικά γεγονότα που συνθέτουν το κίνημα των Ελλήνων Κυπρίων κατά των Άγγλων αποικιοκρατών τον Οκτώβριο του 1931. Το κίνημα, που αποτελεί ένα από τα πιο σοβαρά γεγονότα της περιόδου της Αγγλοκρατίας και γενικότερα της νεότερης Ιστορίας της Κύπρου, είχε εκδηλωθεί σε ολόκληρη την Κύπρο επί κυβερνείας του σερ Ρόναλντ Στορρς (1926-1932). Επίκεντρο ήταν όμως η πρωτεύουσα Λευκωσία και κορύ-

φωσή του ήταν η 21^η Οκτωβρίου 1931. Μετά από το πέρας συλλογητικού που έγινε το απόγευμα που δεν είχε προγραμματιστεί και τις ομιλίες που έκαναν πολιτικοί γύρω στις 18.30' ξεκίνησε πορεία λαού προς το κυβερνείο, μ' επικεφαλής την ελληνική σημαία. Κατά τη διαδρομή προστίθεντο και άληθοι στο πλήθος το οποίο συνεχώς μεγάλωνε. Το πλήθος έφθασε στο κυβερνείο γύρω στις 8.00 το βράδυ. Στο μεταξύ στον ίδιο χώρο κατέφθασαν και πολλοί μαθητές και σπουδαστές. Οι αστυνομικοί προσπάθησαν να εμποδίσουν τους διαδηλωτές να εισέλθουν στο κυβερνείο, και σημειώθηκαν συγκρούσεις. Μετά απ' αυτή την εξέλιξη οι βουλευτές προσπάθησαν να πείσουν τον λαό να διαλυθεί.

Ακολούθησαν διάφορα επεισόδια που όξυναν ακόμη περισσότερο την κατάσταση, όπως η άρνηση του κυβερνήτη Στορρς να δεχθεί αντιπροσωπεία των διαδηλωτών, η προσπάθεια ενός Τούρκου αστυνομικού να κατεβάσει μια ελληνική σημαία που είχε υψωθεί, οι διαξιφισμοί και αντεγκλίσεις μεταξύ αστυνομικών και διαδηλωτών, η αργοπορία των βουλευτών μέσα στο κυβερνείο που είχε δημιουργήσει υποψίες για πιθανή σύλληψή τους κ.ά. Ο ενθουσιασμός των διαδηλωτών κορυφώθηκε και μερικοί άρχισαν να λιθοβολούν το κτίριο, ενώ αποστελλόταν εκεί από τη Λευκωσία ένοπλο στρατιωτικό απόσπασμα και αστυνομική ενίσχυση. Σε λίγο η σύγκρουση γενικεύτηκε. Μερικά αυτοκίνητα που βρίσκονταν στην αυλή του κυβερνείου αναποδογυρίστηκαν και κάρκιναν. Ακολούθησαν και οι πρώτοι πυροβολισμοί εναντίον των διαδηλωτών. Από τους πυροβολισμούς τραυματίστηκαν 15 διαδηλωτές. Ένας απ' αυτούς, ο Ονούφριος Κληρίδης, 17 χρόνων, πέθανε την άλλη μέρα.

Τα Οκτωβριανά ήταν μια αυθόρμητη ενέργεια που στρεφόταν εναντίον των Άγγλων κυριάρχων και της όλης πολιτικής τους έναντι της Κύπρου και του ελληνικού πληθυσμού της που αποτελούσε τη συντριπτική πλειονότητα (82% περίπου) του κυπριακού λαού. Ήταν ένα ξέσπασμα οργής που δεν είχε οργανωθεί, γι' αυτό εξάλητο και κατεστάλη από τις αγγλικές αρχές πολύ εύκολα. Κατά τη διάρκεια της εξέγερσης έχασαν τη ζωή τους εννέα Έλληνες Κύπριοι. Οι τραυματίες ήταν 30, τουλάχιστον επίσημα, δεδομένου ότι πολλοί απ' αυτούς δεν παρουσιάστηκαν για περίθαλψη στα νοσοκομεία.

Επαναστατικές εκδηλώσεις κατά την περίοδο των Οκτωβριανών είχαν γίνει και στις άλλες πόλεις και στην ύπαιθρο. Στις 18 Οκτωβρίου ο επίσκοπος Νικόδημος έκαμε επαναστατική ομιλία στη Λάρνακα κατά τη οποία, μεταξύ άλλων κήρυξε ξανά την ανυπακοή προς τους Άγγλους και τάχθηκε για άλλη μια φορά υπέρ της ενώσεως της Κύπρου με την Ελλάδα. Στη Λεμεσό στις 20 Οκτωβρίου, μια μέρα πριν την εξέγερση στη Λευκωσία, προηγήθηκε ογκώδες συλλογητικό στο στάδιο της πόλης στο οποίο μίλησαν ο επίσκοπος Νικόδημος, ο Ν. Κη. Λανίτης και

Ζήνων Ρωσσίδης. Στη συνέχεια έγινε διαδήλωση στους δρόμους της πόλης. Στην Πάφο, η δραστηριότητα και οι ομιλίες του επισκόπου Λεοντίου (μετέπειτα αρχιεπισκόπου Κύπρου) κρατούσαν τον λαό σε αναβρασμό ήδη αρκετά πριν από τα γεγονότα. Όταν όμως ξέσπασε η εξέγερση, ο Λεόντιος απουσίαζε στο εξωτερικό. Στις 22 Οκτωβρίου, το απόγευμα, πλήθη λαού από την πόλη και την επαρχία συγκεντρώθηκαν σε συλλληλητήριο, ενώ οι καμπάνες των εκκλησιών κτυπούσαν συνεχώς. Το πλήθος διαλύθηκε το βράδυ.

Το πρωί της επόμενης μέρας έφθασε στη θαλάσσια περιοχή της Πάφου ένα πολεμικό πλοίο. Οι εκδηλώσεις του λαού ωστόσο συνεχίστηκαν. Το Σάββατο, 24 Οκτωβρίου, πραγματοποιήθηκε νέο μεγάλο συλλληλητήριο. Στην πόλη κηρύχθηκε ο στρατιωτικός νόμος. Την Κυριακή, 25 Οκτωβρίου, οι καμπάνες άρχισαν να κτυπούν από νωρίς το πρωί, ενώ το πλήθος άρχισε και πάλι να συγκεντρώνεται στην περιοχή της μητρόπολης Πάφου. Σημειώθηκαν επεισόδια και έγιναν συλλληψεις που συνεχίστηκαν και τις επόμενες μέρες και ιδίως το Σάββατο, 31 Οκτωβρίου.

Σοβαρές ταραχές έγιναν και στην κυπριακή ύπαιθρο, ιδίως στα μεγάλα αγροτικά κέντρα. Ταραχές έγιναν στα περισσότερα κυπριακά χωριά σε ολόκληρη την Κύπρο. Έτσι, κατά το διάστημα από την 21^η μέχρι την 28^η Οκτωβρίου η εξέγερση είχε πάρει παγκύπρια μορφή. Όμως με την εσπευσμένη άφιξη στρατιωτικών αποσπασμάτων, που εστάλησαν στην Κύπρο από την Αίγυπτο και από τη ναυτική βάση της Σούδας στην Κρήτη και που έφθασαν τόσο αεροπορικώς όσο και με πολεμικά πλοία, η κατάσταση επανήλθε υπό τον έλεγχο της αποικιοκρατικής κυβέρνησης και το κίνημα κατεστάλη πλήρως μέχρι το τέλος Οκτωβρίου. Μετά από τα Οκτωβριανά η Κύπρος πέρασε σε ένα στάδιο σκληρής δικτατορικής διακυβέρνησης που διατηρήθηκε μέχρι τα χρόνια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Τα Κυβερνητικά κτίρια, οι αστυνομικοί σταθμοί έγιναν στόχοι των εξεγερμένων Ελληνοκυπρίων σε πολλές περιοχές της Κύπρου. Έτσι και στη Λαόνα σημειώθηκαν ταραχές και κάψιμο του μοναδικού κυβερνητικού κτιρίου στην περιοχή του αστυνομικού σταθμού στη Δρούσια, όπου εξοργισμένοι διαδηλωτές επιτέθηκαν εναντίον του τοπικού Αστυνομικού Σταθμού προκαλώντας σημαντικές υλικές ζημιές σ' αυτόν.

Εκδηλώσεις εναντίον των Άγγλων αποικιοκρατών με σύνθημα την αξίωση για Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα κατά τη διάρκεια των Οκτωβριανών έγιναν και στις Πάνω Αρόδες. Μετά τη θεία λειτουργία στην εκκλησία του χωριού, στις 25 Οκτωβρίου 1931, δηλαδή την πρώτη Κυριακή αμέσως μετά τα γεγονότα στο Κυβερνείο, ο Πολλύδωρος Πετάσης, δάσκαλος του χωριού, εκφώνησε πατριωτική ομιλία στην εκκλησία των Πάνω Αρόδων υπέρ των Εθνικών δικαίων της Κύπρου

σε συνδυασμό με τα γεγονότα των τότε ημερών και τον στόχο της εξέγερσης. Η ομιλία του χειροκροτήθηκε θερμά απ' όλο το εκκλησίασμα. Οι Άγγλοι, μέσω του δικτύου πληροφοριοδοτών που είχαν, έμαθαν αμέσως για την ομιλία και το περιεχόμενό της. Σε λίγες ώρες συνέλαβαν τον Ποηλίδωρο Πετάση και τον μετέφεραν στις φυλακές της Πόλης Χρυσοχούς. Εναντίον του απαγγέληθηκε η πολύ σοβαρή κατηγορία ότι «καλούσε τον κόσμο σε εξέγερση» εναντίον της αγγλικής διοίκησης. Τις μέρες εκείνες είχαν συλληφθεί και άλλοι αγρότες από την περιοχή με διάφορες άλλες κατηγορίες. Ιδίως την κατηγορία της οχλαγωγίας και της βίας έναντι του αστυνομικού σταθμού Δρούσιας.

Ο Ποηλίδωρος Πετάσης δεν ήταν μόνο δάσκαλος του σχολείου Πάνω Αρόδων, αλλιά και μόνιμος κάτοικος του χωριού, αφού στο μεταξύ είχε παντρευτεί στις Αρόδες με τη Γεωργία Στεφάνου και είχε ήδη ένα παιδί πριν συλληφθεί. Μόλις τον άφησαν ελεύθερο οι Άγγλοι τον εξόρισαν (εφαρμόζοντας τη γνωστή ποινή internal punishment) ως δάσκαλο στη Μουσουλίτα, χωριό της επαρχίας Αμμοχώστου, ώστε να μην έχει επαφή με τις Αρόδες, φοβούμενοι πως θα καλούσε τον κόσμο σε εξέγερση.

Ακοιούθως τον μετέθεσαν σε διάφορα άλλα χωριά ελπίζοντας ότι έτσι θα τον ανάγκαζαν να δώσει παραίτηση. Στο τέλος έτσι και έγινε, μετά από οκτώ χρόνια, αφού είχε αξιόπιστες πληροφορίες ότι θα τον έπαυαν έδωσε μόνος του παραίτηση από τη θέση του δασκάλου και ασχολήθηκε στις Αρόδες με τη γεωργία και το εμπόριο.

Ο Ποηλίδωρος Πετάσης είχε αξιόλογη δράση και ως προς την κινητοποίηση των κατοίκων του χωριού για συμμετοχή στους τοπικούς εράνους που διοργανώνονταν για τη συγκέντρωση χρημάτων και άλλης μορφής βοήθεια. Ο τύπος της εποχής και ιδιαίτερα η εφημερίδα «ΠΑΦΟΣ» εξήρε με κολληκευτικά σχόλια τη μεγάλη συνεισφορά των Πάνω Αρόδων στον έρανο που πραγματοποιήθηκε τους τελευταίους μήνες του 1940 υπέρ του αγώνα της Ελλάδας ενάντια στη Γερμανική κατοχή. Αυτή η συνεισφορά των Πάνω Αρόδων αποτελεί τη φυσική συνέχεια της πατριωτικής στάσης που τηρούσε πάντοτε η κοινότητα σε όλους τους αγώνες της Κύπρου και του έθνους γενικότερα.

Σύμφωνα με την πιο πάνω εφημερίδα, η ανταπόκριση ολόκληρης της κοινότητας ήταν και σ' αυτή την περίπτωση συγκινητική και παραδειγματική. Δεν υπήρξε κανένας κάτοικος του χωριού, ανεξάρτητα από τις οικονομικές του δυνατότητες, που να μην ανταποκριθεί σε κάθε έκκληση για οικονομική ή άλλη συνεισφορά υπέρ των αγώνων της Κύπρου αλλιά και του έθνους γενικότερα. Οι κάτοικοι εισέφεραν στον έρανο του 1940 ό,τι είχαν. Όλοι οι κάτοικοι του χωριού, άνδρες, γυναίκες, μαθήτριες, μαθητές, εισέφεραν σημαντικά σ' αυτό τον έρανο. Εκτός

από χρηματικά ποσά, εισέφεραν και τα λίγα χρυσά κοσμήματα που διέθεταν όπως αρραβώνες, δακτυλίδια, σταυρούς, βραχιόλια, σκουλαρίκια, καρφίτσες, χρυσά και αργυρά νομίσματα και άλλα αντικείμενα μικρής ή μεγάλης αξίας.

Από την εφημερίδα ΠΑΦΟΣ (14 Νοεμβρίου 1940, σ. 2), πληροφορούμαστε ότι ο έρανος στις Πάνω Αρόδες διενεργήθη με πρωτοβουλία των Πολύδωρου Πετάση, Π. Χαραλαμπίδου, Γεωργίου Μαλιετζή, Αριστόδημου Παπαγεωργίου, Τουμάζου Κούππα και Ξενοφώντα Ιωαννίδη και ότι η πρώτη μέρα της επίσκεψης του Κλιμακίου του Εράνου στο χωριό, που πραγματοποιήθηκε στις αρχές του Νοεμβρίου του 1940, απέδωσε Λ. 40.0.0, δύο χρυσά αντικείμενα αξίας Λ. 2 και δρχ. 242, δηλαδή σύνολο Λ. 42.9.0. Ο έρανος συνεχίστηκε για αρκετό καιρό και τα διάφορα κλιμάκια πραγματοποιούσαν συνεχώς επισκέψεις στα χωριά και μάζευαν χρήματα.

Σε άλλη έκδοση της εφημερίδας ΠΑΦΟΣ (21 Νοεμβρίου 1940, σ. 1), δημοσιεύεται η περιγραφή μιας άλλης επίσκεψης ενός Κλιμακίου του Εράνου που πραγματοποιήθηκε στις Πάνω Αρόδες περί τα μέσα Νοεμβρίου του 1940. Σ' αυτή με τίτλο «**Η Λαόνα προσφέρει το παν δια τον ελληνικόν αγώνα**» αναφέρονται τα εξής: *«Την άφιξίν μας στις Π. Αρόδες αγγέλλουν οι αργυρόηχοι κτύποι της καμπάνας της εκκλησίας του χωριού στην οποία σε λίγο βρίσκονται συγκεντρωμένοι όλοι σχεδόν οι Αροδίτες με τις γυναίκες και τα παιδιά των. Ο παπάς του χωριού έχει την έμπνευση να αναπέμψη δέσιν και όλοι γονικλινείς δεόμεθα ... και υπέρ της νίκης των συμμαχικών όπλων περί της οποίας πολύ ενθουσιαστικά ομιλεί και εδώ ο κ. Λοίζος Φιλιππου.*

Μετά το τέλος της δέσσεως στο καφενείον του Τουμάζου ενώ παίρνομεν τον καφέ μας μάς δίδεται η ευκαιρία να παρακολουθήσωμεν από ραδιοφώνου μια άλλη κοινή δέσις που ανεπέμπετο στην Αθήνα στο θεό της Ελλάδος, ενώ ο ενθουσιώδης κ. Πετάσης δεν πρόφθανε να συνάξει τες εισφορές που οι Αροδίτισσες έσπευδαν να προσφέρουν».

Ο Πολύδωρος Πετάσης, μετά την εθελοντική παραίτησή του από το λειτούργημα του εκπαιδευτικού διατηρούσε εμπορικό κατάστημα στις Αρόδες για περίοδο σαράντα και πλέον ετών, αρχίζοντας από τη δεκαετία του 1930. Το κατάστημά του, το οποίο προηγουμένως είχε ο πεθερός του Στέφανος Στεφάνου, βρισκόταν σε πολύ καλή θέση, στην Κεντρική πλατεία του χωριού και λειτουργούσε μέχρι το 1983. Το εμπορικό κατάστημα του Πολύδωρου Πετάση διέθετε μεγάλη και πλούσια ποικιλία εμπορευμάτων και συνέβαλλε σημαντικά στην ικανοποίηση των αναγκών των κατοίκων του χωριού. Επιπλέον, ο Πολύδωρος Πετάσης ασχολείτο με το χονδρικό εμπόριο και με τις δραστηριότητές του διευκόλυνε τους παραγωγούς του χωριού στη διάθεση των βασικών προϊόντων τους, όπως ήταν τα σταφύλια, τα χαρούπια κ.ά.

Ο Ποηύδωρος Πετάσης διετέλεσε Κοινοτάρχης Πάνω Αρόδων για μια πολύ μεγάλη περίοδο, είκοσι και πλέον χρόνων, από το 1939 μέχρι το 1960. Από τη θέση αυτή υπηρέτησε το χωριό με αγάπη και αφοσίωση. Σε μικρή απόσταση από την Πληταία, βόρεια και νότια του σφαγείου, σε δύο διαφορετικά σημεία όπου η κατωφέρεια του δρόμου ήταν μεγαλύτερη, στήνονταν κάθε Σεπτέμβριο – Οκτώβριο δύο ζυγιστήρια παραληαβής σταφυλιών. Η σημαντική διαφορά υψομέτρου που υπήρχε στα σημεία αυτά, μεταξύ της επιφάνειας του δρόμου και του επιπέδου της αυλής χρησιμοποιείτο ως φυσική εξέδρα για το φόρτωμα των σταφυλιών. Τα φορτηγά αυτοκίνητα στάθμευαν στο δρόμο που είχε αρκετά χαμηλότερο υψόμετρο, ενώ σταφύλια μεταφέρονταν μέσα σε κοφίνια με γαϊδούρια κοντά στο περιτείχισμα της αυλής που είχε ψηλότερο υψόμετρο και από εκεί ρίχνονταν στα αυτοκίνητα. Στο ένα ζυγιστήριο ζυγίζονταν σταφύλια για την Οινοβιομηχανία ΚΕΟ, αντιπρόσωπος τής οποίας ήταν ο Ποηύδωρος Πετάσης, ενώ στο άλλο ζυγίζονταν σταφύλια για την οινοβιομηχανία Χριστόδουλου Χατζηπαύλου, με αντιπρόσωπό της τη Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία. Για πολλά χρόνια η παραγωγή οινοποιήσιμων σταφυλιών στις Πάνω Αρόδες ήταν εξαιρετικά καλή και οι ποσότητες σταφυλιών που παραδίνονταν στις οινοβιομηχανίες πολύ μεγάλες.

Το Γραφείο του Κοινοτάρχη, όταν το αξίωμα αυτό κατείχε ο αείμνηστος Ποηύδωρος Πετάσης, βρισκόταν στη νοτιοανατολική γωνία της κεντρικής πηλατείας του χωριού. Ο Ποηύδωρος Πετάσης στο Γραφείο του, όπου για αρκετά χρόνια διατηρούσε και το εμπορικό του κατάστημα, περνούσε αρκετές ώρες της ημέρας, είχε την ευκαιρία να βρίσκεται σε πολύ συχνή επικοινωνία με τους κατοίκους του χωριού και, ως καθοπροαίρετος από τη φύση του, να συνομιλεί μαζί τους και ως ένας από τους πλέον μορφωμένους του χωριού τους συμβούλιευε για τα διάφορα θέματα που τους απασχολούσαν και για τα οποία συχνά ζητούσαν τη γνώμη του. Ως δάσκαλος και παιδαγωγός για τόσα χρόνια συμβούλιευε πάντοτε τους κατοίκους του χωριού να παροτρύνουν τα παιδιά τους να συνεχίσουν γυμνασιακές και πανεπιστημιακές σπουδές. Για πολλά χρόνια, ιδιαίτερα κατά την περίοδο 1950-65 οι Αρόδες ήταν ένα από τα χωριά της Πάφου με πολύ μεγάλο, σε σχέση με τον πληθυσμό τους, αριθμό μαθητών Μέσης εκπαίδευσης. Από το Γραφείο του Κοινοτάρχη διανέμονταν επί τόπου οι επιστολές, τα ταχυδρομικά δέματα, τα διάφορα πιστοποιητικά που έρχονταν από κυβερνητικά γραφεία κ.ά. Επίσης στο Γραφείο αυτό προσέρχονταν οι κάτοικοι του χωριού όταν ήθελαν να τους εκδοθεί κάποιο πιστοποιητικό. Και βέβαια, οι κάτοικοι του χωριού μέχρι τη δεκαετία του 1960 κυμαίνονταν γύρω στους 500.

Ένα από τα πολλά θετικά στοιχεία που χαρακτήριζαν όλη την μακρά θητεία του στο αξίωμα του κοινοτάρχη είναι ότι με τη σοφή και μετριοπαθή του στάση συνέβαλε σημαντικά ώστε να διατηρηθούν εξαιρετικές οι σχέσεις που υπήρχαν για

αιώνες μεταξύ των Τουρκοκυπρίων και των Ελληνοκυπρίων των Πάνω και Κάτω Αρόδων. Ο Ποηύδωρος Πετάσης στις 12 Ιουλίου 1961 υπέβαλε οικειοθελώς την παραίτησή του από τη θέση του Κοινοτάρχη Πάνω Αρόδων.

Κατά τη διάρκεια του απειλευθερωτικού αγώνα 1955-1959 η οικογένειά του στην Κυθρέα έδειξε ιδιαίτερη δράση έχοντας στις τάξεις της καταζητούμενους, φυλακισμένους και άηλους αγωνιστές. Ο ίδιος τιμήθηκε από τον Σύνδεσμο Αγωνιστών Πάφου για τη δική του δράση κατά την περίοδο αυτή. Ο Ποηύδωρος Πετάσης ήταν ίσως ο κυριότερος παράγοντας που συνέβαλε ώστε ποτέ να μη σημειωθούν επεισόδια μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων των Αρόδων (Πάνω και Κάτω) κατά τη διάρκεια των διάφορων θλιβερών γεγονότων που ακολούθησαν μετά την ανεξαρτησία της Κύπρου. Πάντοτε πίστευε στο δίκαιο των ανθρώπων και στην ειρηνική συνύπαρξη μεταξύ του κόσμου. Έβηπε τους ανθρώπους ως δημιουργήματα του Θεού χωρίς διάκριση στη βάση της εθνικής καταγωγής τους ή άλλων χαρακτηριστικών τους.

Η μητέρα του Ποηύδωρου Εθελγκού Χατζηχρίστου Πετάση (καθισμένη) με τη γυναίκα του Γεωργία και την κόρη του Λέλλα Πετρίδου.

Εκείνο που εντυπωσιάζει όσους ενδιατρέβουν στη συνεισφορά των Αροδιτών στους εθνικούς αγώνες είναι το γεγονός ότι κατόρθωσαν να βρουν τη χρυσή τομή, έτσι που από τη μια να παρουσιάσουν μία πολύ σημαντική συνεισφορά σε όλους του εθνικούς αγώνες και από την άλλη να διατηρήσουν πολύ καλές και πολύ φιλικές σχέσεις με τους Τουρκοκύπριους συγχωριανούς τους, τόσο στις Πάνω όσο και στις Κάτω Αρόδες. Οι δεσμοί φιλίας μεταξύ των δύο σύνοικων στοιχείων αποδείχθηκαν πολύ ισχυρότεροι από την πρόκληση επεισοδίων που κατά καιρούς μεθόδευε η Τουρκοκυπριακή ηγεσία. Βέβαια, αυτό οφείλεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στη συνετή πολιτική που ασκούσαν οι ηγέτες και άλλοι παράγοντες των δύο κοινοτήτων, προεξάρχοντας πάντοτε του επί δεκαετίες κοινοτάρχη των Πάνω Αρόδων Ποηύδωρου Πετάση. Η πολύ μυαλωμένη αυτή πολιτική των ηγετών των κατοίκων των δύο χωριών, των Πάνω και Κάτω Αρόδων, εμφορούμε-

νη από τα ιδανικά της ειρηνικής συνύπαρξης και αγαθών σχέσεων με όραμα την ευημερία όλων ανεξάρτητα των κατοίκων, ανεξάρτητα από τη θρησκεία ή την εθνική τους προέλευση, προφύλαξε τους κατοίκους των δύο χωριών από αχρείαστες και οδυνηρές περιπέτειες και πιθανά θύματα και από τις δύο πλευρές.

Ενδεικτική του καλού κλίματος και των πολύ αρμονικών σχέσεων που είχαν μεταξύ τους οι Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι κάτοικοι του χωριού Πάνω και Κάτω Αρόδων είναι η παραδειγματική αγάπη και αλληλεγγύη που επέδειξαν οι Ελληνοκύπριοι των Πάνω Αρόδων στους ομοχώριους τους Τουρκοκυπρίους κατά τη φοβερή ανεμοθύελλα που έπληξε την τουρκοκυπριακή συνοικία των Πάνω Αρόδων, και η οποία προκάλεσε εκτός από σοβαρές ζημιές και αρκετούς θανάτους μεταξύ των Τουρκοκυπρίων κατοίκων των Πάνω Αρόδων. Οι Ελληνοκύπριοι συγχωριανοί τους προσέφεραν στις οικογένειες των Τουρκοκυπρίων ό,τι χρειαζόνταν. Τους προσέφεραν στέγη, ρουχισμό, τρόφιμα και ό,τι άλλο είχαν ανάγκη. Τη φοβερή πράγματι ανεμοθύελλα που έπληξε το χωριό στις 4 Ιανουαρίου 1943 και προκάλεσε τον θάνατο σε επτά κατοίκους και τραυμάτισε άλλους οκτώ, βυθίζοντας σε βαρύ πένθος ολόκληρη την κοινότητα των Πάνω Αρόδων αλληλά και των Κάτω Αρόδων. Ο τύπος της εποχής την περιέγραψε με τα εξής μελιανά χρώματα:

«Κατά την 4^η πρωινή της παρελθούσης Δευτέρας φοβερά θύελλα ενέσκηψεν εις το δυτικόν διαμέρισμα της επαρχίας μας. Σφοδρός ανεμοστρόβιλος εκ της θαλάσσης έλαβε την κατεύθυνσιν προς την τοποθεσίαν «Παλιόκαστρα», «Πυκνή», «Ζαηακιώτισσα» της Πέγειας και κατόπιν κατφυθύνθη προς τες Πάνω Αρόδες εκριζώνων δένδρα και σκορπίζων γύρω του την καταστροφήν. Εις τες Πάνω Αρόδες προσέβαλε τον μικρόν Τουρκικόν συνοικισμόν του χωριού και κατέρριψε τας οικίας του Ταρπίζ Ναζήμ Μουσα, Ραματάν Χασσάν, Χασσάν Μεμίς, Νετζιάτ Μουηλά-Χασσάν και Φατήη Σείταλή και ανήρπασε την στέγην της οικίας του Μεμίς Μεχμέτ, των Ελληνικών σχολείων Αρρεναγωγείου και ΠαρθENAγωγείου και της οικίας του Εμίν Μεχμέτ Μεμίς. Επίσης εξεσήκωσε 3 πόρτες της κατοικίας του Φαχρή Κιαζήμ.

Εις την οικίαν του Ταρπίζ Ναζήμ Μουσα εφονεύθη η κόρη του Πechιέ ετών 12, εις του Ραματάν Χασσάν η σύζυγός του Ζεχρά ετών 40 και το τέκνον του Μουσταφάς 18 μηνών, εις του Χασσάν Μεμίς η σύζυγός του Φατμά ετών 40 και η πενθερά του Ρειχάν ετών 70, η κόρη του Ζαηιχέ ετών 6 και η κόρη του Εμινέ ετών 3.

Επληγώθησαν εις την οικίαν του Ταρπίζ Ναζήμ Μουσα τα τέσσαρα τέκνα του: Χουσεϊν ετών 14, Νιχάτ ετών 10, Πechίτ 6 ετών, Ισμέτ 3 και η σύζυγός του Ζεκκιέ ετών 40. Εις του Ραματάν Χασσάν επληγώθη ο ίδιος, η κόρη του Εμινέ ετών 7 και ο υιός του Φικρή μηνών 5.

Εις του Χασσάν Μεμίς επληρώθη ο ίδιος. Ήτοι κατόπιν της ανωτέρω θεομηνίας 7 εφονεύθησαν και επληρώθησαν 8.

Αι όλοι ζημίαι εξετιμήθησαν εις Λ. 1600 και άνω. Πλείστα δένδρα εξεριζώθησαν. Επί τόπου μετέβησαν την επαύριον ο ανθυπαστυνόμος κ. Πασχάλης Σαββίδης, ο δρ. Εγιούπ Νετζμουντίν και ο Β. Ε. Επιθεωρητής κ. Γκαλήπ.

Αρίστην εντύπωσιν προξένησεν ο ηθικός ηρωϊσμός και η αυταπάρνηση του κ. Χριστοδούλου Χριστοδούλου, ο οποίος με κίνδυνον της ζωής του έσωσε τα 3 τέκνα του Τερπίζ Ναζίμ και του κ. Φαخرή Κιαζήμ, ο οποίος στη συνέχεια έσωσε την ζωήν του Φατήλ Σείταλή».

Σύμφωνα με τις εφημερίδες της τότε εποχής, ο Μουχτάρης του χωριού κ. Ποθύδωρος Πετάσης και οι κ.κ. Σάββας Κουρούζη Αγροφύλλακας, Ιωάννης Στεφάνου, Αγάπιος Παπαγιάννης και Δημ. Κυριάκου, μέλη της χωρτικής αρχής, έτρεξαν πρώτοι στον τόπον του δυστυχήματος και παρείχαν τις πρώτες βοήθειες με πολλή προθυμία και αυταπάρνηση.

Ο Ποθύδωρος Πετάσης ήταν πολύ μορφωμένος για την εποχή του, έξυπνος, δραστήριος και συνεργάσιμος, αγαπούσε τις Αρόδες και τον κόσμο τους, τόσο τους Ελληνοκύπριους όσο και τους Τουρκοκύπριους με τους οποίους είχε πάρα πολύ καλές σχέσεις.

Οι σχέσεις των Ελληνοκυπίων και Τουρκοκυπίων των χωριών Πάνω και Κάτω Αρόδων δεν διαταράχθηκαν ούτε κατά τη διάρκεια των διακοινοτικών ταραχών του 1963-64, ούτε κατά τη διάρκεια της τουρκικής εισβολής του 1974. Γεροντότεροι κάτοικοι που ρωτήθηκαν για το θέμα αυτό ανέφεραν ότι τούτο οφείλετο στο γεγονός ότι τόσο στις Πάνω Αρόδες, όσο και στις Κάτω Αρόδες υπήρξαν μυαλωμένοι άνθρωποι που προσπάθησαν και κατάφεραν στις κρίσιμες εκείνες ώρες να κατευνάσουν τα πάθη ορισμένων και να εισηγηθούν λύσεις που διευκόλυναν τη διατήρηση των καλών σχέσεων μεταξύ των κατοίκων των δυο χωριών. Σημαντική προσφορά στον τομέα αυτό είχε ο Κοινοτάρχης των Πάνω Αρόδων, Ποθύδωρος Πετάσης, καθώς και ο Κοινοτάρχης των Κάτω Αρόδων, Φερτής. Το παράδειγμα των δυο κοινοταρχών ακολούθησαν και πολλοί άλλοι κάτοικοι των δυο χωριών.

Ο Ποθύδωρος Πετάσης ευτύχησε να αποκτήσει πέντε παιδιά, μια θυγατέρα και τέσσερις γιους, καθώς και εννέα εγγόνια. Τα παιδιά του είναι η Λέηλα Πετρίδου, ο Στέφος, ο Τάκης, ο Αντώνης και ο Άρης.

Η Λέηλα είναι παντρεμένη με τον Γιώργο Πετρίδη, πρώην Πρόεδρο της Εταιρείας Έσσο και μέλος του Συμβουλίου των Εταιρειών του Ομίλου στη Μέση Ανατολή. Έχουν δυο παιδιά τον Γιάννη Πετρίδη, απόφοιτο του Cambridge University και Harvard University, διετέλεσε για αρκετά χρόνια Πρόεδρος Ευρώπης της Pepsi Bottling Company (PEPSICO) και αποτελούσε ίσως τον μοναδικό Κύπριο της ομάδας των Golden Boys, και την Αννίτα Κρονίδη, απόφοιτο του Imperial College, University of London, που είναι ανώτερο στέλεχος της Ελληνικής Τράπεζας.

Ο Στέφος Πετάσης, έμεινε στα κτήμα της οικογένειας και επιδόθηκε στη γεωργία. Ήταν μόνιμος ψάλλτης στο χωριό. Ψάλλτες στην εκκλησία του χωριού εξακολουθούν να είναι ακόμη και σήμερα ο αδελφός του Άρης, καθώς και η νύφη του Σόφη. Ο Στέφος Πετάσης απεβίωσε σε ηλικία 57 ετών.

Ο Τάκης Πετάσης, είναι επιχειρηματίας. Γεννήθηκε το 1935 στις Πάνω Αρόδες Πάφου. Μετά την αποφοίτησή του από το Ελληνικό Γυμνάσιο Πάφου υπήρξε στενός και πολύτιμος συνεργάτης του πατέρα του, ιδιαίτερα σε θέματα διαχείρισης της σημαντικής παρουσίας και των διαφόρων οικονομικών και εμπορικών εργασιών που σχετίζονταν με την παραγωγή και εμπορία σημαντικών ποσοτήτων γεωργικών προϊόντων. Τα προϊόντα αυτά προέρχονταν από την παραγωγή των κτημάτων της οικογένειας Πετάση ή από κτήματα κατοίκων του χωριού που διέθεταν την παραγωγή τους μέσω του δικτύου διάθεσης του εμπορικού Οίκου Ποηύδωρου Πετάση.

Εκτός από το εμπορικό κατάστημα και το χονδρικό εμπόριο γεωργικών και άηλων προϊόντων που διεξήγαγε στις Πάνω Αρόδες, ο Ποηύδωρος Πετάσης άνοιξε εμπορικό κατάστημα και στην Πάφο, στη γωνία των οδών Μακαρίου και Θερμοπυλών, το οποίο πωλούσε μεταξύ άηλων ανταλλακτικά αυτοκινήτων και υλικά οικοδομής. Τη διεύθυνση και διαχείριση του καταστήματος αυτού είχε κυρίως ο Τάκης Πετάσης. Το κατάστημα αυτό λειτούργησε μέχρι το 1985. Παράλληλα για τρεις και πλέον δεκαετίες ο Τάκης Πετάσης ασχολήθηκε και με το χονδρικό εμπόριο και τη διακίνηση γεωργικών προϊόντων. Για τριάντα χρόνια είχε το κοντράτο για την προμήθεια με τρόφιμα της Εθνικής φρουράς και του Ναυτικού στην Πάφο.

Ο Τάκης Πετάσης, κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α. 1955-59, ήλγω της ενεργού συμμετοχής του στην οργάνωση συνελήφθη από τους Άγγλους και κρατήθηκε στα κρατητήρια.

Δραστήριος, φιλομαθής, με ακριβοδίκαια κρίση και προπαντός φιλικός και ανθρώπινος για μισό και πλέον αιώνα αποτελεί σημαντικό παράγοντα όχι μόνο των Πάνω Αρόδων αθλή και οθόκληρης της πόλης και επαρχίας Πάφου. Με τη σύζυγό του Αθηνά απέκτησαν τρία παιδιά. Τον Πολύδωρο Πετάση, που είναι Αναπληρωτής Καθηγητής φυσικής στο Carnegie Mellon University, Pennsylvania των Η.Π.Α στο οποίο διδάσκει Βιοφυσική, τον Γιώργο Πετάση που είναι C.I.O. του S.A.I.S Johns Hopkins University της Ουάσινγκτον, στη Μεταπτυχιακή Σχολή Διπλωμάτων και τον Αντώνη Πετάση, που απόφοιτος του, σπούδασε Computer Engineering στο Buchnell University, USA και εργάζεται ιδιωτικά στην Πάφο.

Ο Αντώνης Πετάσης γεννήθηκε στις Πάνω Αρόδες το 1944. Είναι οικονομολόγος, απόφοιτος του Enfield College of Technology. Επιστρέφοντας στην Κύπρο, το 1970, προσελήφθη στο Υπουργείο Εργασίας από το οποίο ύστερα από ευδόκιμη πολυετή υπηρεσία αφυπηρέτησε το 2006 ως Διευθυντής του Τμήματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Είναι νυμφευμένος με την Ελένη Πετάση και έχουν δύο παιδιά. Τη Γεωργία που σπούδασε νομικά στο University of Lancaster και είναι Δικαστής στην Κύπρο και τον Αντρέα που επίσης σπούδασε νομικά και εργάζεται ως νομικός σύμβουλος της Alpha Bank.

Ο Άρης Πετάσης γεννήθηκε στις Πάνω Αρόδες το 1944. Είναι οικονομολόγος και διευθυντής του Οίκου Συμβούλων Petasis Associates, σπούδασε στο American University of Beirut απ' όπου απέκτησε τον τίτλο του Bachelor in Business Administration το 1970 ενώ το 1972 πήρε τον τίτλο του Master in Business Administration στο Drake University, στην Iowa, των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και το 1974 τον τίτλο του Doctor of Education in Administration.

Το 1982 ίδρυσε την εταιρεία «Petasis Associates» στη Λευκωσία, της οποίας είναι διευθυντής μέχρι σήμερα. Η εταιρεία αυτή είναι ένας αξιόπιστος Οίκος Συμβούλων σε θέματα διοίκησης, ο οποίος προσφέρει τις υπηρεσίες του σε περισσότερες από 25 χώρες της Ευρώπης, της Βορείου Αμερικής, της Αφρικής και της Ασίας. Είναι μέλος του Προεδρικού Συμβουλίου και Αντιπρόεδρος του International Trustee Fund του Κρατικού Πανεπιστημίου Αεροπορίας της Μόσχας. Τιμήθηκε από διάφορους οργανισμούς για την προσφορά του στο χώρο των επιχειρήσεων. Είναι νυμφευμένος με τη Σόφη Πετάση και έχουν δύο παιδιά. Τον Αρίωνα που είναι κάτοχος του τίτλου MBA από το Kellogg School of Management του Σικάγου των Ηνωμένων Πολιτειών και εργάζεται ως Διευθυντής της PFS στο Dubai και τη Ρέα που είναι απόφοιτος του Denison University Ohio και εργάζεται ως Consultant στην "Aris Petasis and Associates".

Ο ποιητής Ιωάννης Περδίος

της Ανθής Πέτσα-Σαββίδου

*Η Κύπρος μας που στέναζε τόσους αιώνες σκλήβα
κι αιμάτων τα χέρια της τόσα δεσμά βαρειά,
απ' την ψυχή της έχυσε την όμορφή της λάβα
κι άνοιξε δρόμο φωτεινό να δή την Λευτεριά!*

*Σε κάθε πόλη και χωριό η λάβα της ξαπλώνει
σκλαβιάς να ηυώσουν σίδερα και να ξεσκλαβωθή
και 'στους ανέμους που φυσούν η φλόγα της φουντώνει
και φλέγεται 'στης Μάνας της τους κόρφους να ριφθή!*

*Ας έλθουν όσοι ήλεγαν την Κύπρο μας Τσιγγάνα
και την πηλαστογραφούσανε χωρίς καμιά ντροπή,
να δούν κι αυτοί πώς καίγεται για τη γλυκειά της Μάνα
κι η γλώσσα τους να ρουφηχθή πριν σύρριζα κοπή!*

Ένα ποίημα που έγινε τραγούδι και χιλιοτραγουδήθηκε από το στόμα του κάθε Ελληνοκύπριου τα δύσκολα εκείνα χρόνια του 55-59 και υπήρξε «το μεγαληνάριο και η παραμυθία του κυπριακού αλυτρωτισμού ως την εποχή του αγώνα της ΕΟΚΑ». Βούιζε τότε το Σαράγιο, όταν όλοι οι Κυθρεώτες μαζεμένοι είτε στην πηλατεία του είτε στο Σύλληγο συνεπαρμένοι από τον άνισο αγώνα με τον άγγλο αποικιοκράτη το τραγουδούσαμε με εθνική υπερηφάνεια. Οι στίχοι του βρίσκονταν στο στόμα μας σε κάθε εκδήλωση.

Το τραγουδούσαμε σε κάθε χαρά μας και μας συνόδευε ακόμα και στις λιγοστές τότε εκδρομές και στους «περιπάτους» που σκολιαρόπαιδα του δημοτικού πραγματοποιούσαμε. Και ήταν για μας ένα είδος «αντίστασης» στα μέτρα της ηλικίας μας, ήταν ο δικός μας αγώνας ενάντια στους Άγγλους κατακτητές. Και κορδώναμε σαν στολισμένα παγώνια...

Δεν ξέραμε όμως πως αυτό το ποίημα ήταν γραμμένο από τον Ιωάννη Περδίο, τον Λευκωσιάτη ποιητή που είηκε την καταγωγή του από την Κυθρέα και που έκαμε περήφανη όλη την Κύπρο με το έργο που άφησε στην περίοδο της σχετικά σύντομης αηλή άεστής ζωής του.

Ο Ιωάννης Περδίος γεννήθηκε στη Λευκωσία το 1881 και η οικογένεια του ζούσε στον Άγιο Κασσιανό. Ο Περδίος, που ήταν πηούσιος, άρχοντας της Χώρας, έμενε κοντά στο τείχος, που είναι τώρα το σωματείο Ορφέας, στην ενορία του Αγίου Κασσιανού.

Ανατρέχοντας στο γενεαλογικό δέντρο της οικογένειας Περγίου βρίσκουμε πως ο πατέρας του ποιητή, ΧατζηΠαναγιώτης Περγίος, ήταν γιός του Κυθρεώτη ΧατζηΜιχαήλ Περγίου. Ο Χατζημιχαήλ Περγίος είχε αδελφό τον Τοουλή Περγίο που ζούσε στην Κυθρέα στην ενορία του Αγίου Γεωργίου. Ο Τοουλής ο Περγίος έκαμε τέσσερα παιδιά. Τη Μαρίτσα (Κοηιού), την Ξενού που παντρεύτηκε στο Βουνό της Κερύνειας, τον Νικολή, (τον Πελά σύζυγο της Αναστασίας) και τον Κύπρο που πήγε στην Αμερική¹. Ο Κυθρεώτης Χατζημιχαήλ Περγίος (αρ. 32 στη φωτογραφία σ. 41), παντρεύτηκε στη Λευκωσία την Ευφροσύνη (ΧατζηΦροσκαλή) (αρ. 31) και έκαμαν τους ΧατζηΕιρήνη (αρ. 33), Χατζηπαναγιώτη (αρ. 25), Αννικού (Κωνσταντή Κωνσταντινίδη) (αρ. 34), Χρυσταλλίου (Χρ. Κηόκκαρη) (αρ. 30) και Χρίστο (αρ. 17). Ο πατέρας του ποιητή, ΧατζηΠαναγιώτης Περγίος είχε ακόμα ένα γιο, τον Οδυσσέα Περγίο, (αρ. 16) που ζούσε στο Κάιρο και μία κόρη, τη Μαρία (Λεωνίδα Παυλίδη) (αρ. 13)².

Ο Ιωάννης Περγίος (αρ. 17), ο ποιητής που συγκινούσε το κυπριακό κοινό με τα ποιήματά του, πέθανε το 1930 αφήνοντας πίσω του πλούσιο έργο. Για το έργο του ποιητή θα αφήσουμε να μιλήσει ο ακαδημαϊκός Πέτρος Παπαπολυβίου³:

Από τον Οκτώβριο του 1911 μέχρι λίγους μήνες πριν από το θάνατο του εξέδιδε στη Λευκωσία τη δεκαπενθήμερη σατιρική εφημερίδα «Μαστίγιον», με υπότιτλο «δυο φορές τον μήνα κροταλίζει και τότε πίπτει καυστικόν και τότε κροταλίζει». Έχοντας πρότυπο τον αθηναϊκό «Ρωμηό», η τακτική στήλη επικαιρότητας του «Μαστιγίου» ήταν σε μορφή εμμέτρων διαλόγων των «Σουρή κι Αριστοφάνη και του Ξεναγού τους Γιάννη» [Περγίου]. Ακόμη και η ημερομηνία γραφόταν εμμέτρως. Του πρώτου φύλλου (31-10-1911): «Μηνός Οκτώβρη τριακοστή και πρώτη / κι όλοι σαλέπι πίνουμε στου Χιώτη. / Έτος ένδεκα και χίλια κι εννιακόσια / και ταις τσέπαις μας κυττούμε δίχως γρόσια.»

Το «Μαστίγιον» έγραψε ιστορία στον σατιρικό Τύπο. Ο Περγίος σατίριζε σκληρά τους δικηγόρους, τους εκτρεπόμενους σε σκάνδαλα κληρικούς, τα κόμματα, τους εκπαιδευτικούς, τις γυναίκες που ακολουθούσαν τις επιταγές της μόδας.

1. Γιάννη Ορφανίδη, «Κυθρέα. Ο τόπος μου», τ. Α', σσ. 32-33.

2. Ηλεκτρονική αλληλογραφία Μάριου Ζαμπακίδη, δισεγγονού της Μαρίτσα Περγίου Κοηιού, με τον Ελληνοαμερικανό Αιμίλιο Αντωνιάδη, εγγονό της Χρυστάλληους Περγίου Κηόκκαρη.

3. Άρθρο του στην εφημερίδα «Ο Φιλελεύθερος», 23.10.2010.

Κατ' εξοχήν πατριωτικός ποιητής χρησιμοποιούσε τακτικά στα ποιήματα και στα μεγαλοϊδεατικά του οράματα τις μορφές του Μαρμαρωμένου Βασιλιά, του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού και του Χριστόδουλου Σώζου. Από το πλήθος των πατριωτικών του ποιημάτων το πιο δημοφιλές αποδείχθηκε «Η λιάβα της Κύπρου», με τους στίχους «Η Κύπρος μας που στέναζε τόσους αιώνες σκλάβο», το μεγαλυνάριο και η παραμυθία του κυπριακού αλυτρωτισμού ως την εποχή του αγώνα της ΕΟΚΑ. Από τα υπόλοιπα του ποιήματα, που ακούγονταν συχνά σε εθνικές, σχολικές και τοπικές γιορτές, πασίγνωστο ήταν και το σπαρακτικό «Τυφλός ορφανός», που αποτυπώνει την κοινωνική αναληψία της εποχής.

Εκτιμώντας την προσφορά και το έργο του, το τότε Ελληνικό Εκπαιδευτικό Συμβούλιο αποφάσισε τη συγκρότηση ενός βιβλίου με απάνθισμα από τα διάφορα έργα του ποιητή για να χρησιμοποιηθεί στα κυπριακά σχολεία. Το βιβλίο εκδόθηκε το 1931 με τίτλο «Νέα Σχολική Μούσα» «προς χρίσιν των δημοτικών και αστικών σχολείων αμφοτέρων των φύλων». «*Είμεθα βέβαιοι*», γράφει στην εισαγωγή της έκδοσης του 1931 ο Λοΐζος Φιλίππου, «*ότι οι φίλοι διδάσκαλοι με θερμόν ζήλον και ιερόν ενθουσιασμόν θα φέρωσι τας απαλὰς ψυχὰς των μαθητῶν των εις επαφήν προς την φρονηματιστικὴν ποίησιν του φηγογερού Κυπρίου ποιητού*».

Το περιοδικό Ακτή στη σειρά «Ελληνομνήμων» με αριθμό 15 και με εισαγωγή του Νίκου Ορφανίδη που όπως αναφέρει και ο ίδιος, κυκλοφόρησε τη Νέα Σχολική Μούσα του Ιωάννου Περδίου επαναφέροντας στην κυκλοφορία αλλιά και κεντρίζοντας τη μνήμη μας με μια ποίηση εθνική και μια λογοτεχνία που εξέφραζε τους πόθους και τους καημούς του αλύτρωτης ελληνικής μικρής μας πατρίδας. Προλογίζοντας την πιο πάνω «αναστατική» όπως την χαρακτηρίζει ο Νίκος Ορφανίδης έκδοση, ο ίδιος γράφει: «*Ο ποιητής Ιωάννης Περδίας υπήρξε ήσων ποιητής της κυπριακής περιφέρειας. Ένας ποιητής που κινήθηκε στους άξονες της λογοτεχνίας της Κύπρου των χρόνων εκείνων, στις αρχές του 20ού αιώνας. Ποίηση εθνική, θούριοι, μεγαλόστομη ποίηση, κατ' απομίμηση της επικής ποίησης του Βαθαωρίτη, αλλιά και σατιρική, κοινωνική κατά τα πρότυπα του Γεωργίου Σουρή, στον οποίο μαθητεύει.*»

Ο ποιητής Ιωάννης Περδίας παρ' ότι σατίριζε με τους στίχους του προσωπικότητες και καταστάσεις της εποχής του, διέθετε ήπιο χαρακτήρα και φυσική ευγένεια που επέτρεπαν να είναι πάντοτε αγαπητός σε όλους. Γράφει γι αυτόν ο Άντης Περνάρης: «*Μετά τον Λιπέρτη, δεν βρίσκεται άλλος ποιητής στην Κύπρο που νάχε την αγάπη των συμπατριωτών του σε τόσο μεγάλο βαθμό όσο ο ευγενικώτατος Περδίας, και δεν θα ηθσημονήσω ποτέ την εικόνα που παρουσίαζε η Λευκωσία την ημέρα του θανάτου του. Δεν είναι σχήμα λόγου το ότι ολωνών τα μάτια δάκρυζαν, κι αθηθινό προσκύνημα έγινε το ηείψανό του στην εκκλησία του αγίου Κασσιανού, την ημέρα της κηδείας.*» (Αναδρομές, Λευκωσία 1980, σ. 80).

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΠΕΡΔΙΟΥ 1916

1. Εθέρνη Κωνσταντινίδη, σύζυγος Σάββας Κυριακίδης, αδερφή Γιαξή κλη.
2. Αντιγόνη Περδίου, κόρη γένος Περδίων
3. Μιχάλης Κωνσταντινίδης ΓΙΑΞΗΣ
4. Κώστας Α. Κωνσταντινίδης, σύζυγος Καλλιόπης Περδίου
5. Καλλιόπη Περδίου
6. Θεόδωρος Κωνσταντινίδης, αδελφός Γιαξή, Πίπη, Εθέρνης, Θεόδωρος
7. Φοίβη Κωνσταντινίδου, σύζυγος Αντώνη Κηόκκαρη
8. Κόκος Κηόκκαρης, γιός Αντώνη Κηόκκαρη
9. Αντώνης Κηόκκαρης
10. Μαρίτσα Κηόκκαρη, αδελφή Α. Κηόκκαρη
11. Χριστόφορος, άνδρας Θεοδώρας Κωνσταντινίδου, αδελφή Γιαξή κλη.
12. Φρόσω Περδίου, σύζυγος Γεωργίου Γαλιανίδη
13. Μαρή Περδίου, σύζυγος Λεωνίδα Παυλίδη
14. Χαρίκλεια Περδίου, Χατζηχρήστου Χριστοφίδη
15. Γιάννης Περδίου (ποιητής)
16. Οδυσσεάς Περδίου
17. Χρίστος Περδίου
18. Μαρούλλα, κόρη της Θεοδ. & Χριστόφορου
19. Διαμάντω, κόρη της Θεοδώρας & Χριστόφορου, σύζυγος Αντ. Λοϊζίδη
20. Κώστας Γρηγοριάδης, σύζυγος Χατζηνούς
21. Χατζηνού Γρηγοριάδου, κόρη Χατζηπειρήνης, γένος Κηόκκαρη
22. Γεώργιος Δημητριάδης, σύζυγος Εθέρνης, αδελφή Κηόκκαρη
23. Θεοδώρα Κωνσταντινίδου, σύζυγος Χριστόφορου, αδελφή Γιαξή κλη.
24. Εθέρνισσα Κηόκκαρη, σύζυγος Γεωργίου Δημητριάδη, αδελφή Κηόκκαρη
25. Χατζηπαναγιώτης Περδίου, αδελφός Χρυσταηλούς Κηόκκαρη
26. Αννικού Χατζηπαναγιώτη Περδίου
27. Φοίβος Κωνσταντινίδης, γιός του Κώστα & Καλλιόπης
28. Αντρομάχη Κωνσταντινίδου, κόρη του Κώστα & Καλλιόπης, σύζυγος Βίας Μαρκίδης
29. Χριστοφής Κηόκκαρης, πατέρας Κηοκκαρέων
30. Χρυσταηλίου Χρ. Κηόκκαρη, γένος Περδίων, μητέρα Κηοκκαρέων
31. Χατζηφροσκού Χατζημιχαήλη, μητέρα Χρυσταηλούς Κηόκκαρη
32. Χατζημιχαήλη, πατέρας Χρυσταηλούς Κηόκκαρη, το γένος Περδίων
33. Χατζηπειρήνη, αδελφή Χρυστ. Κηόκκαρη
34. Αννικού, αδελφή Χρυσταηλούς Κηόκκαρη, μητέρα Γιαξή, Θεόδωρου κλη.
35. Κωνσταντής Κωνσταντινίδης σύζυγος Αννικού, πατέρας Γιαξή κλη.
36. Ευτέρπη (Πέπα) Δημητριάδη, κόρη Εθέρνης Κηόκκαρη
37. Φρόσα Κηόκκαρη, αδελφή Αντ. Κηόκκαρη, σύζυγος Ποθύβιος Λοϊζίδης
38. Καλλιόπη Δημητριάδου, κόρη Εθέρνης και Γεωργίου Δημητριάδη
39. Πίπης Κωνσταντινίδης, αδελφός Γιαξή, Θεόδωρου, Εθέρνης, Θεόδωρος
40. Ρένος Κηόκκαρης γιός Αντώνη Κηόκκαρη
(φωτογραφία και πληροφορίες από Αγνή Ιωαννίδου)

Ο Ταξίαρχος Κωνσταντίνος Παπαϊωάννου (Πλατής)

του Ανδρέα Κανικλίδη

Ο Ταξίαρχος Παπαϊωάννου αγνός αγωνιστής φίλος της Κυθρέας μας και της περιοχής (Ν. Χωρίον, Τραχώνιν, Βώνη, Έξω Μετόχι, Παλαιόκυθρον, Χαλιεύκα και Χάρτζια). Έφυγεν πριν λίγες μέρες προς το τέλος του 2010 χωρίς τη χαρά της ευόδωσης των αγώνων του για την Κύπρο. Στην Κύπρο εστάλη μυστικά το τέλος του 1963 μαζί με άλλους Κύπριους αξιωματικούς όπου τοποθετήθηκαν σε διάφορες περιοχές της Κύπρου, για να οργανώσουν την άμυνα της με πολίτες καθ' ότι οι Τούρκοι ήδη είχαν προ καιρού οργανωθεί και μάλιστα έφερναν συνέχεια όπλα.

Είχαμε την τύχνη να μας έρθει στην Κυθρέα ο Κώστας Παπαϊωάννου Πλατής, όπως ήταν το ψευδώνυμόν του. Τον παραλήθαμεν και ενοικιάσαμεν το σπίτιν του Αντωνάκη και Παναγιώτας Ανθούλην στο Σεράγειον Κυθρέας. Μετά καλέσαμεν και αρχίσαμεν την εκπαίδευσιν όλων ανεξαιρέτως των πολιτών της Κυθρέας οι οποίοι προθύμως προσέτρεξαν και άρχισαν να εκπαιδεύονται υπό την άγρυπνον καθοδήγησιν του Λοχαγού τότε Παπαϊωάννου, που πραγματικά έχαιρεν της αγάπης και εκτίμησινς όλων των κατοίκων της περιοχής.

Διεκόψαμεν την συμμετοχήν μας στην εθελοντικήν εθνοφρουράν περί τα τέλη του 1964 αφού ήδη είχεν αρχίσει να δημιουργείται η Εθνική Φρουρά και να καλούνται προς εκπαίδευσιν κανονικά οι νέοι μας παγκυπρίως. Εδώ πρέπει να αναφέρω ότι ήμαστε οι πρώτοι εθελοντές πολίτες που οργανωμένοι με την καθοδήγησιν του Κώστα ζώσαμεν την Άσπρην Μούττην του Πενταδακτύλου με 150 περίπου άντρες.

Ο Κώστας Παπαϊωάννου είχεν συγγενείς εις την Κυθρέαν, εξάδεληφην την Χρυσταληθούν του Πυρκώτη στην ενορίαν Άγίου Ανδρονίκου, επίσης τον Ιερέα του Άγίου Γεωργίου Παπαγεώργιον, μετέπειτα ιερέα στην Άγία Βαρβάρα Καϊμακλήου, επίσης έκανε δεσμούς στην Κυθρέα, είναι ο ανάδοχος (νονός) του Μάριου του Ζαμπακίδη τον βάπτισεν στην Ακανθού στον Ναόν του Χρυσοσώτηρος. Πάντοτε μέχρι το τέλος του μου έλεγεν για τους νέους και τον κόσμον της Κυθρέας που πάρα πολύ αγάπησεν, πόσον καλός ήτανε και πόσων εκτίμησιν και αγάπην τους είχεν και πάντοτε μου έλεγεν διάφορα ονόματα Κυθρεωτών. Βέβαια τον Κώστα θα τον θυμούνται οι προ του 1960 γεννηθέντες.

Ο Ταξίαρχος Κωνσταντίνος Παπαϊωάννου, γιος του Ιερέα της Αγίας Ζώνης Αμμοχώστου Αθανασίου, τελειόφοιτος του Ελληνικού Γυμνασίου Αμμοχώστου το 1955-56, ήτανε μέλος των ομάδων κρούσεως της Ε.Ο.Κ.Α. συνεπαρμένος από τον Αγώνα για την Ένωσιν φοίτησεν στην Σχολήν Ευελπίδων και ως αξιωματικός του Ελληνικού Στρατού υπηρέτησεν στην Ελευθερούπολην Μακεδονίας ως επί-

Παρέλαση εθνοφυλάκων στην Κυθρέα, 25 Μαρτίου 1965

(Φωτογραφία Στέλλας Κη. Συμεωνίδου)

σης στην Βασιλική φρουρά. Ήτανε από τους τρεις καλύτερους σκοπευτές της Ελλάδος. Με την ίδρυση της Εθνικής φρουράς τοποθετήθηκε σε μηχανοκίνητο τάγμα πεζικού στη Λευκωσία και στον Καράοηο Αμμοχώστου. Στο τέλος του 1968 η χούντα ανακάλεσε τους Κύπριους πίσω στην Ελλάδα. Εξόριστοι από την Κύπρο και φυλακισμένοι στην Ελλάδα. Ο Κώστας υπηρετούσε στο ΚΕΝ Τρίπολης και κατάλαβεν την προδοσίαν της Χούντας η οποία τον απέταξεν από τον Στρατόν. Ήρθε στην Κύπρο και έκανε άλλες εργασίες για να επιβιώσει. Κατά την εισβολή των Τούρκων εντάχθη στην Εθνική Φρουρά και μετά την κατάληψιν της Αμμοχώστου υπηρέτησεν μερικά χρόνια στη Λεμεσό και μετά αποκαταστάθηκε στην Ελλάδα.

Με την μεταπολίτευσιν ανεβίχθηκον στον βαθμόν του Ταξίαρχου. Έκτοτε παρέμεινε στην Ελλάδα απογοητευμένος για την τύχην της Κύπρου.

Τα τελευταία χρόνια ζούσε μια απλή ζωή σε ένα περιβόλι στον Μαραθώνα παρέα με τα δέντρα και τα πουλιά. Δεν ήθελε να ξανάρθει στην Κύπρο. Επειδή οι Κύπριοι εγκατέλειψαν όπως έλεγε τις αξίες για τις οποίες αγωνίστηκαν. Τελευταίαν επικοινωνίαν είχαμε τον Αύγουστο. Έφυγεν πιστός στα υψηλά ιδανικά χωρίς πλούτη και άνετη ζωή.

Σε όλους εμάς άφησε την απράνταχτη πίστη του στον Ελληνισμό.

Τα λόγια μιας τυφλής

Του ελληνοαμερικανού Ted Kapsalis

Το όνομά της χάνεται μέσα στα γκρίζα μαλλιά της, στην απέραντη αθυσίδα των χρόνων, και γίνεται σύμβολο σεβασμού κάθε απλοϊκής ψυχής, που στο πέρασμά της ο κάθε διαβάτης υποκλίνεται, χαιρετά, καθημερίζει και σεβαστικά της προσφέρει ένα σκαμνί για ξεκούραση.

Είναι μια αλήθεια, ένα γεγονός που το μαρτυρούν, 88 ολόκληρα χρόνια, δυο λαχταρισμένα μάτια που αν ακόμη δεν βλέπουν, δεν έχουν την δύναμη να σου χαρίσουν μια γλυκιά ματιά, εντούτοις, μες το σκοτάδι της κολιάσεως πετούν σπιθές φλόγας που σ' αγκαλιάζουν, σε τυλίγουν θερμά, και σε φιλούν στοργικά.

Το όνομα της είναι Μαρίτσα Νικόλη Κολλιού. Είναι άγνωστη σε μένα, αλλήθην έχω πηλάσει τόσο μέσα μου που την νοιώθω, την αισθάνομαι τόσο κοντά μου, που την ακούω να μου μιλά.

«Ω! Θεέ μου τι φρικτό, / Δυο μάτια χωρίς φως, / Πώς τριγυρούσαν μες το μακελλείο / Ήταν να σωθεί, το ήθελε ο θεός.»

Αυτά λοιπόν τα μάτια χωρίς φως μου κέντρισαν μέσα την καρδιά μου, μου τσίμπησαν την ανάσα μου, δίδοντας θάρρος, οπλίζοντας το ηθικό μου, και με κάναν να φέρω σε φως τον πόνο, το κλάμα, την αγωνία και τον κατατρεγμό που έζησε ένας τυφλός άνθρωπος μέσα στην κόλαση του βομβαρδισμού και το χαλάζι των σφαιρών, εις την άηλοτε πανέμορφη Κυθρεα, παράνυμφη της τραγικής Λευκωσίας.

Είναι ηρωίδα! Ναι, είναι και θα το διαηληθώ στα άκρα του κόσμου να το μάθουν όλοι, πρέπει να το μάθουν, και αν αυτοί δεν χύσουν δάκρυα, τότε ας πάψει να υπάρχει ανθρώπινη ύπαρξις, αίσθημα αδελφού, αδελφής, μάνα, πατέρα, γειτόνου.

Δυο τυφλά ματιά, ένα κουρασμένο κορμί, που πάνω στην δύση της ζωής της έγερνε σιγά σιγά να βασιλέψει, να κοιμηθεί ίσως για πάντα, ξαφνικά τα μάτια της αγρύπνησαν, σαν να έβλεπαν φως πραγματικό, και μέσα στην τύφλη τους φωτογράφισαν κάθε αθηθινή σκηνή, κάθε ήχο, κάθε βιασμό, κάθε παιδικό κλάμα.

«Πέφταν οι σφαίρες χαλασμός, / Οι βόμβες χωρίς τέλος, / Η Κύπρος γινόταν θάνατος, / Μες το θερμό το θέρος.»

Ναι, την κάναν μέρα, και μες στο φως της δυο μαύρα μάτια τρικυλούσαν δω και κει, από γωνιά σε γωνιά, σκαλή σε σκαλή, ζητώντας ένα χέρι να την τραβήξει έξω από του καπνούς, πιο πέρα στον καθαρό αέρα, στην ελεύθερη γη.

Που ήταν το χέρι; Ποιος της το έδωσε; Ποιος; Ποιος; Κανείς!

24.3.07

Η Μαρίτσα Κοηιού

Της Ανθής Πέτσα-Σαββίδου

Η Μαρίτσα, γέννημα του 1886, ήταν κόρη του Ττοουλή Περδίου. Παντρεύτηκε τον Νικόλα Κοηιό ή Κκόηα, γιό του Γιαννή του Ττάττη. Ο Κκόηας και η Μαρίτσα έκαναν 9 παιδιά:

Τη Μυροφόρα που παντρεύτηκε τον Νικοηάτζη Κανικηίδη και απέκτησαν τον Κωστάκη, τον Ανδρέα και την Ρίτσα Χρίστου Ζαμπακκίδη. Ο Νικοηάτζης φονεύθηκε από τους Τούρκους εισβολείς έξω από το σπίτι του.

Τον Παναγιώτη που παντρεύτηκε τη Χρυσταηλού Σάββα Καηηή και έκαναν το Νίκο, το Σαββάκη, τον Τάσο και τη Δέσπω

Τον Γιάγκο που μετανάστευσε στην Παηιασίνη και παντρεύτηκε την Φαρίτε. Παιδιά τους ο Νίκος, ο Ανδρέας, ο Μιχαηάκης, η Μαρίκα, η Ήβη και η Γιωργούηηα.

Τη Νίκη που παντρεύτηκε τον Γιάννη Ορφανίδη και έκαναν τον Νίκο, τον Λούκα και το Στέηιο.

Τον Μιχάηη που παντρεύτηκε τη Φρόσω Σφήκα από τον Στρόβολο. Παιδιά τους η Μάρω, η Κοκούηηα, η Αηηνά, η Ειρηνούηα και η Ανδρούηα.

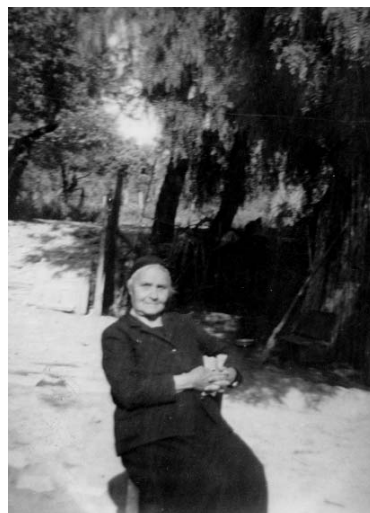
Τον Κύπρο που παντρεύτηκε την Σωτήρα του Αττάμπη. Παιδιά τους ο Νίκος, ο Κωστάκης, ο Γιαννάκης, η Ευδοκία, η Ανδρούηηα, η Μάρω, η Ανάστα και η Χρυστάηηα. Ο Κύπρος είναι αγνοούμενος.

Τον Χριστάκη (Τίγκα) παντρεμένο με την Εηηού Περδίου. Παιδιά τους η Τασούηα και η Νίκη.

Τη Δοξούηα (Ευδοκία) παντρεμένη με τον Ανδρέα Κόκκινο. Παιδιά τους η Μάρω και ο Χρίστος.

Την Αγνή που παντρεύτηκε τον Ιάκωβο Μαζαράκη από το Καίμακλί.

Η Μαρίτσα, τυφλή και υπέργερη, βίωσε την τούρκικη βαρβαρότητα σε όλο της το μεγαηείο. Ο γαμπρός της Ν. Κανικηίδης σκοτώθηκε από τους Τούρκους και ο γιος της Κύπρος είναι αγνοούμενος. Μετά τον τρίμηνο εγκηλωβισμό της στη Βώνη αποτύπωσε τον πόνο της στο πιο κάτω ποιήμα. Όταν μεταφέρθηκε στις εηεύθερες περιοχές το «έγραψε» με τα χέρια της κόρης της Αγνης Μαζαράκη:

Η Μαρίτσα Κοηιού

«Κάθε πρωί με τον νοτιά ανοίγει ένα θουλουόδι,
ελάτε για ν ακούσετε της Κύπρου το τραγούδι.

Οι Τούρκοι εθελήσασι πόλεμο για να κάνουν,
την Κύπρο την περήφανη δική τους να την κάνουν.

Αμέσως έφτασε στρατός χιλιάδες από την Τουρκία,
κι άρχισε ο πόλεμος από τη Κυρήνεια.

Επήραν όλα τα χωριά από βοράν ως δύση,
κανένας δεν ευρέθηκε να μας υπερασπίσει.

Μα το κακό που κάνανε ήταν πολύ μεγάλο,
κρατήθηκαν η γλώσσα μας από μισίν ως μιάλι.

Ω! Χωριό χαριτωμένο, ω! Κυθρέα Ξακουστή,
το κακό που σου έχουν κάνει δεν είναι να ξεχαστεί.

Χάσαμε τα κτήματά μας, τις περιουσίες μας,
πιάσανε ακόμη οι σκύλοι και τις εκκλησίες μας.

Πιάσαν τες οι αιμοβόροι να τις κάνουνε τζαμί,
και να φωνάξει ο Χότζας σαν λυσοσάρικο σκυλί.

Λυσοσασμένοι κι αιμοβόροι μπήκανε μες στα σπίτια,
άντρες, γυναίκες έπαιξαν, όπου κι αν τους ευρίσκαν.

Έμπαϊναν οι άτιμοι εις τα νεκροταφεία,
κι έσπαζαν σταυρούς που ήταν στα μνημεία.

Δεν φοβήθηκαν Χριστό ούτε την Παναγία,
ο νους τους ήταν βάρβαρος, πάνω στην ατιμία.

Έπιασαν τα κορίτσια μας και μας τα ατιμάσαν,
έπαιξαν τους άνδρες μας, έπαιξαν τα παιδιά μας.

Επήραν τα ρολόγια μας και τα χρυσαφικά μας,
ως και τους αρραβώνες μας από τα δάκτυλα μας.

Ερήμωσαν τα σπίτια μας κι όλα τα χωριά μας
για να σκεφθεί κανείς την ερημιά του τόπου
χάνεται ο νους του κόσμου.

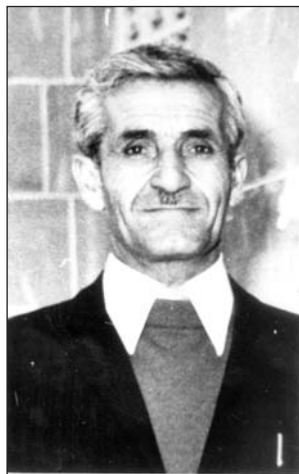
Θα σταματήσω ως εδώ γιατί δεν το αντέχω,
μου ρένε να έχω υπομονή μα υπομονή δεν έχω.

*Χάσαμε την Κύπρο μας τον κόσμο ζηημένη
που έμοιαζε σαν αμυγδαλιά όταν είν' ανθισμένη.*

*Τώρα έπεσαν οι ανθοί κι έμειναν μαραμμένοι,
μα έχω ελπίδες στον θεό ότι θα ξανανθίσει,
πως θα διώξουμε τους άπιστους κι η φωτιά θα σβήσει.*

*Θα πάμε ξανά στις εκκλησιές να ανάψουμε λαμπάδες,
και θα ξανά λειτουργήσουνε και πάλι οι παπάδες.*

*Και να σημάνουν όπως πριν και πάλι οι καμπάνες,
να 'ρθουν οι χριστιανοί όλοι να γονατίσουν,
τον Παντοδύναμο θεό να τον δοξολογήσουν.*

*Ο μέχρι σήμερα αγνοού-
μενος γιος της Μαρτίσας,
Νίκος*

*Η Μαρτίσα Κολιού με τις κόρες της
Δοξούλα Κόκκινου και Αγνή Μαζαράκη
και τον εγγονό της Κώστα Κανικλίδη,
τέλος της δεκαετίας του 1930*

ΔΙΗΓΗΜΑ

Της Ζωής Κυναίγειροι

του Πέτρου Στυλιανού

ΔΕΚΑΕΦΤΑ παιδιά γέννησε η Εθελίτσα του Στυλήη του Χατζηκωνσταντή του Κούτσουρου. Κόρη του Χατζησαουρή, απ' τη γενιά των Ζαμπάκηδων ή του Αντωνή του Πελεκάνου, όπως αλληιοιώτικα τη λέγανε.

Η μάνα της, η Χρυσταλλιά, κρατούσε απ' τη γενιά τους Χατζηπιερήδες και την οικογένεια του Δημοσθένη του Σεβέρη κι είχε τρία αδέρφια: Το Χατζηγιάνκο, μεγάλο γαιοκτήμονα, τον Αντώνη, γραμματικό και επιδότη στη δούληψη τους Μηλίδηδες και τον Κύπρο, που σπούδασε στην Αίγυπτο. Κατείχε στην εντέλεια ο Κύπρος τα γαλλικά, τ' αραβικά και τα ελληνικά, γίνθηκε κοινοτάρχης της Αγίας Μαρίας και «πιστοποιών» υπάλληλος.

Όμως ο Σάββας, που γεννήθηκε στα 1902, σα ρώταγε τη μάνα του για να μάθει τη σειρά και να Βάθει κάποια τάξη στο παιδομάνι τούτο, έπαιρνε σχεδόν πάντα απ' τη μάνα την απάντηση:

– Εν τζ' αρκούσα, γιέ μου. Κάθε εννιά μήνες γεννούσα τζιαί 'ναν παιδίν. Μα απ' τα δεκαεφτά τόσα που γέννησε παιδιά η Εθελίτσα, ο Σάββας συγκράτησε μόνο τα δεκατρία: Τον Χατζηκώστα, γεννημένο στα 1896, το Θεοφάνη, που πέθανε στα τρία μόλις χρόνια του, την Αθηνά, τον Αντώνη, τη Σοφία, που πέθανε τριχρονο σαν ήταν κοριτσάκι, τον Αντρέα, το Μιχάλη, το Πάγκο, τον Κύπρο, που 'ζησε μονάχα τρεις μέρες - το τρία στάθηκε σημαδιακό για τα τρία απ' τα δεκατρία γνωστά παιδιά της οικογένειας - ο Κύπρος ο νεότερος, η Χρυσταλλιά, η Αντρονίκη κι ανάμεσά τους κι ο Σάββας, γεννημένος μετά τον Αντώνη. Τα παιδιά που της ξέμειναν, η Εθελίτσα τα καμάρωνε:

– Να τα μαζώξεις ούληθα και να τα βάθεις χαμαί, μια ταμπουτσιά σκεπάζει τα, έτσι μικρά πόν ούληθα.

Και, όπως πάντα γίνεται, τα μεγάλα αδέρφια πρόσταζαν τα πιο μικρά να συντρέξουν σ' όλες τις αγγαρείες του σπιτιού. Κι ανάμεσα στους πιο «μικρούς» πέφτει κι ο εξάχρονος Σαββής, που το στέλλουν να κάμει ένα σωρό θελήματα: στο μπακάλη για ρύζι ή σαπούνι, ή στην ταβέρνα, μακρυά, του Δημοστένη για κρασί. Λασπουριά γιομάτη ο δρόμος το χειμώνα, κουρνιαχτό ίσα μ' ένα μπόι τα καλοκαίρια, με το Σαββή βουτηγμένο ανάμεσά τους, χειμωνακαλήοκαιρο, ντυμένο με κάνα παλιοφούστανο ή παλιοπαντέλινο, ποφόρι απ' τα μεγαλύτερα αδέρφια, και παπούτσια σκάρτα δεύτερης για τρίτης χρήσης.

Σαν θα στραφεί απ' το σκολλειό ο Σαββής θ' απλώσει τη σακκούλα, για ν' αλέσει πότε πέντε, πότε έξι οκάδες ρόβι για φαβέττα για τα χτηνά, που κάθε βράδυ τα κουτσίζουν. Το πρωί, πριν ξεκινήσει για το σκολλειό, θα ζέψει το ζευγάρι, αφού τραβήξει έξω στο δρόμο τ' αλήτρι για τ' όργωμα και το σπόρο. Ο μεγαλύτερος αδελφός, ας τον πούμε συμβολικά Χ, καθαληάρης στο γαϊδούρι, φτάνει στερνά, με το Σαββή να περπατάει με τις παλιογαλήσιες, στο χωράφι, πολλές φορές καμπόσα χιλιόμετρα ξώμακρα απ' το σπίτι.

Ο μεγαλύτερος αδερφός προστάζει.

— Χάτε, ρε Σάββα, γέμισ' το ζεμπύλι σπόρο.

Ο Σάββας σπέρνει στραβά κουτσά το προστάθι, τραβάει τρεις ως πέντε αυλακιές, μα η καμπάνα του σκολλειού χτυπάει.

— Ρε Χ, η καμπάνα παίζει! Ωρα για το σκολλειό! Μα ο αδερφός λίγιο που συγκι-νείται.

— Έπιασεν σε ο καϊηές τους πεζεβέγγηδες; Μην τους πιστεύεις τους τεμπέλη-δες τους δάσκαλους!

Γύρω στις έντεκα, το πολλύ στις δώδεκα, ο μεγάλος αδερφός βλαστημώντας θεούς και δαίμονες καταφτάνει στο σπίτι κι η μάνα του αποζέχνει τα βόδια. Ο ίδιος ζητάει τη συνηθισμένη παραγγελιά: να του τηγανίσουνε αυγά, χαλούμια, λουκάνικα, πίνει το κρασί του, ζητάει απ' τη μάνα δέκα σελίνια ή μια λίρα, και το βράδυ, σουρωμένος, σέρνει τα βήματα του ως το σπίτι.

Άλλη πρωϊνά, πριν βαρέσει η καμπάνα, δυο-τρία απ' τα μικρά τ' αδέρφια, κρατώντας από 'να καλήθι, μαζώνουν τις ελιές του Κληοβούλου· όσες πέφτουν αποβραδύς απ' τον αέρα. Τα Σάββατα, τις γιορτές ή τις Κυριακές τ' αδέλφια πρέ-πει να βοσκήσουν τα δαμάλια ή τ' αρνιά του σπιτιού. Είδη απαγορευμένα κι άγνωστα γι' αυτά τα «λιγκριά», «οι πήλακες», «τα σκατούλιακα», «το πιστίν». Μαζί όμως με τα παιγνίδα σβήνονται και τα όνειρα γι' ανώτερη μόρφωση. Μ' εξαίρε-ση το Γιάγκο, που θα πάει στο Γυμνάσιο, γιατί θα βοηθήσουν μια σειρά από συμπτώσεις, οι μικροί αδελφοί θα ανκώσουνε στους ώμους το σταυρό της ανε-λήτης βιοπάλης.

* * *

Οι ενθουσιασμοί από τους πόλεμους του δώδεκα με δεκατρία, φτάνουν ίσα με τ' απόμακρα σπιτικά της Καμάρας. Καθρεφτίζουν τα τραγούδια τον ενθουσιασμό που εμπνέει ο Βενιζέλος στο λαό της Εηλλάδας και μαζί του ετερόφωτος, ο Κων-σταντίνος.

Ο Σάββας τραγουδάει με τους άηλους χωριανούς, που βλήπουν να ψηλαφίζουν τ' όνειρο της λευτεριάς.

*Εμείς η νέα γενεά με θάρρος και μ' ελπίδα
πήγαμε πολεμήσαμε για τη γλυκεία πατρίδα*

Κι άηηότε η άμεση αναφορά στην πολιτικοστρατιωτική ηγεσία της πατρίδας:

*Βενιζέηε, Βενιζέηε και Πρωθυπουργέ
Κωνσταντίνε μας, ηεβέντη, μέγα αρχιστράτηγε!*

.....
*Παιδιά για την πατρίδα μας την πίστη την αγία
το έθνος μας να σώσουμε για την εηευθερία.*

.....
*Ζήτω-ζήτω ο βασιηιάς μας ζήτω κι όλος ο στρατός
ζήτω και ο βασιηιάς μας με τον αργυρό σταυρό.*

.....

Κι όταν ο γιατρός Κώστας Κυριακίδης-Κοηηίτσης, γνωστός με το παρατσούκλι Κκουζιάς, παηιός πολεμιστής στους βαηκανικούς, διορίστηκε στο αρρεναγωγείο της Κυθρέας για 'να χρόνο, δίδασκε - παράηηηα με τη σωματική αγωγή κι άηηα μαθήματα - και πατριωτικά τραγούδια. Ένα τέτοιο τραγούδι τραγουδιότανε τότε σ' όηο το χωριό.

*Έχε γειά, καημένε κόσμε Έχε γειά, γηυκεία ζωή
και συ δυστυχής πατρίδα έχει γειά παντοτινή.*

.....

Είναι η εποχή που ο Εηηηνισμός με το Βενιζέηο επιχειρεί την οριζόντια και κάθετη μαζί κορύφωση των ονειρών του, που τον καθιστά, προσώρας έστω, διαφορετική σε δύο ήπειρες και πέντε θάηιασες.

* * *

Ο Σάββας ζήτησε, σαν αποτέηειωσε το Δημοτικό, να δείξει πόσο μέτραγε. Σαμάρωσε το γαιδούρι του σπιτιού και τράβηξε για ξύηα στο βουνό. Κουβάηαγε για μια βδομάδα απ' το όρος πεύκα και σκοινηές και καταγιόμισε μ' ασήματα τις αυηάδες του σπιτιού. Μα όταν κάποτε μαηηώννει με το μισταρκό, αποφασίζει κι αυτός να μάθει τέχνη. Μιας κι ο μεγαηύτερος αδερφός του, ο Αντώνης, είν' από χρόνια κήηφας, παίρνει την απόφαση ν' ακηουθήσει κι αυτός την ίδια τέχνη...

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΑΤΙΚΟ νυχτερινό στην Κυθρέα ο Τεύκρος πριν σβήσει το φυτίλι της λάμπας, διαβάζει σ' αποξεχασμένο, κατακίτρινο σημειωματάριο - ημερολόγιο του πατέρα του τούτες τις αράδες. Μεταπίπτει από απορία σ' έκπληξη με το δουλοκτητικό σχεδόν σύστημα, μ' όλο το ξεκίνημα του εικοστού αιώνα:

Βαθιά κόμα χαράματα πριν ληλήσουν τα κοκόρια του μάστρε Πέτρου, σηκώθηκα, κι έτρεξα, σαν πάντα, στη βρύση του Πηλατάνου, κουβαλώντας, θεονότικος, νερό για το σπίτι, θεόρατος ο πηλάτανος σε μια τεράστια πηλατέα, ρίχνει σκιά γύρω στα τριάντα μέτρα· η βρύση πηλαί του σ' ένα ντεπόζιτο με τρεις φουντάνες.

Απάνω στη δεύτερη όμως στράτα, η βρύση σταμάτησε κι έτσι στράφηκα στ' ανεμομύηλι του Γιώργη του Ταπάκη. Μα ναι σήμερα σταηούρα, αγέρας δε φυσάει ούτε για νά σηκώσει, πες, τ' οχυρό απ' το σωρό το στάρι κι έτσι τ' ανεμομύηλι δε γυρίζει. Άλλη πια λύση δεν ξεκρίνω για το νεροκουβάλημα, παρά να σκαρφαλώσω ίσα μετ' αψηλότερο σκαλί τ' ανεμόμυθου, για να γυρίσω τα φτερά του.

Αναμετράω σαν πάντα, κάθε φορά που δε γυρνάει ο μύθος, τον κίντυνο που ξετρέχω από τούτο το σκαρφάλωμα ίσα με την πιο ψηλή κορφή του.

— Πόσα μέτρα είναι, θεέ μου, πέντε; εφτά; οχτώ;

Χτυπάει σαν του λαγού η καρδιά κάθε φορά που 'μαι υποχρεωμένος ν' ανέβω τα τόσα του σκαλιά, χωρίς να ξέρω αν θα κατέβω ζωντανός απ' τόσο ψήλος κι από το φοβερό το χάος που χάσκει κάτω απ' τα πόδια μου. Τις προάλλες, θες απ' την πείνα, θες απ' την κούραση την τόση, μια ζαλιάδα κατασκέπασε το μυαλό, ένωσα τα πόδια μου να τρέμουν, πίστεψα πως έφτασε η στερνή μου ώρα. Μάκανα καρδιά και κρατήθηκα:

— Θα σταθώ ορθός και σήμερα, σιγοψιθυρίζω. Θα δώσω και σήμερα με τη ζωή τη μάχη και θα την κερδίσω και τούτη, σαν και τις τόσες άλλες. Ένωσα έτσι τα πόδια μου να μ' αντιστηρίζουν στέρεα, τα χέρια ν' ατσαλώνουν, να ξεκαθαρίζει το μυαλό. Κοίταξα από κει ψηλά τον κόσμο κι όπλισα την καρδιά και τη σκέψη με δύναμη ακατάβλητη. Τ' ανεμομύηλι γύρισε τα φτερά του και το νερό κελήρυσσε. Γιόμισαν οι σίκιες για άλλη μια φορά...

Πριν κατέβω σήμερα το πρωί απ' το ανεμομύηλι του Ταπάκη, ξανάριξα μια βιαστική ματιά, ξαγναντεύοντας σχεδόν τη Λευκωσία ολόκληρη.

— Πόσοι σαν και μένα δωδεκάχρονοι, σκέφτηκα, δοκιμάζονται νυχτοήμερα; Γιατί να μην μπορέσω και γω να συνεχίσω σε σκοτεινό ανώτερο τα γράμματα, που τόσο τ' αγαπούσα; Γιατί σχεδόν καθημερινά ν' αντιπαλαίω-μόνος εγώ, ίσως,

απ' τα παιδιά της δικιάς μου γέννας - με τον ίδιο το χάρο; Ποιά δικαιοσύνη το ζητάει τούτο;

Κάποτε, σαν ο μύθος του Ταπάκη έχει καμιά βλάβη, τρέχω στο διπλανό τ' ανεμομύλη, του Στήνη. Κουβαλάω σήμερα δέκα, δεκαπέντε στράτες, μέχρι π' ακούω τη μαστόρισά μου, την Αντιγόνη.

– Κανεί γιε μου, για σήμερα!

Στρώνουμαι στη συνέχεια στο πλήσιμο των πιάτων, αρπάζω στερνότερα ένα βρεγμένο σακκουλόπανο και σφουγγαρίζω όλη τα δωμάτια του σπιτιού. Σε λίγο κατεβαίνω στο μαγαζί του μάστρου, στ' αμαξάδικο. Στ' αμαξάδικο του Πέτρου του Μαραθεύτη, στο χάνι του Τσιγαρίδη, δυο μαγαζιά πιο πέρα απ' το χάνι του Συμεού, δουλεύουν άλλοι πεντέξι καρφάδες, όλοι τζάπα και συνόξοδα.

Πελεκάνε άλλοι κούρβες, ετοιμάζουν δόντια, μουδέλια, τροχούς, καθίζουν καπλημάδες στην αυλή του χανιού μέσα, φτιάχνουν καπριοθή κι αμάξια.

Στο μαγαζί δουλεύουν ο Νικόλας ο Πατής, ο Κηεόβουλος του Δάσκαλου, κι ο Αντώνης ο Πιτζιολής κι οι τρεις από την Τύμπου, ο Αντρέας το μεγάλο μ' αδέλφι, από την Καμάρα της Κυθρέας - κι ο Κωστής ο Τριανταφυλλής από τη Βώνη.

Το δευτεριάτικο πρωινό είν' και το πιο δύσκολο. Γιατί, πέρα απ' την αγγαρεία την ατέλειωτη - δουλεύουμε απ' το γέννημα του νήλιου ίσαμε το πιο βαθύ το σούρουπο - μας κατασφάζει κι η πείνα.

Το ξεροκόμματο που τρώγαμε, τέλειωνε κιόλας απ' το μεσημέρι του Σαββάτου. Το Σαββατόβραδο ξεμένουμε, σαν κάθε Σάββατο, χωρίς ούτε κι αυτό το απόκομμα. Η πείνα μας συντροφεύει κάθε Κυριακή, μιας και τη μέρα κείνη δε δουλεύουμε, θεονήστικοι - δυο τρία ψωμιά που μας στέλλει η μητέρα απ' το χωριό, χάνονται κι αυτά μισοβδομαδιάτικα - αρχίζουμε, δευτεριάτικο πρωινό, το μεροκάματο.

Όμως η πείνα θρασομανάει μέσα μας. Σήμερα το πρωί ο Πιτζιολής μου ψιθυρίζει:

– Φοβάμαι πως δε θα κρατηθώ ως τις εννιά. Τρέμουνε γόνατα και χέρια.

Μα πριν αποσώσει το λόγο του, βλέπουμε στον πάγκο τον Πατή να λιγοθυμάει απ' την πείνα. Τρέχουμε όλοι στο φυρμένο και προσπαθούμε να του κάνουμε αέρα, να του δώσουμε νερό ίσαμε που να συνέθηει.

Για να ξεγελάσω την πείνα και να μερέψω το θεριό που τρώει τα σπλάχνα, πετάγομαι σε μια στιγμή στο διπλανό αποχωρητήριο. Βγάζω βιαστικά απ' την τζέπη καμιά δεκαριά ηιοκούκουτσα, που τάχω κι αυτά γλήψει πάνω από πέντε φορές, απ' το περασμένο Σάββατο και τα ξαναγλήψω. Τα γλήψω, τα ξανα-γλήψω -

κάπως έτσι θάγλυφε κι η γάτα του Αίσωπου τη λίμα-μέχρι που τα λιοκούκουτσα γίνανε στερνά καθάρá, πεντακάθαρα, Σούρχεται απ' το πολύ καθάρισμα τους να τα κάνεις χάντρες ενός κομπολογιού, που να μετράς τις ώρες τις βαριεστημάρας - για όσους έχουν τέτοιες ώρες - και της αναδουληιάς.

Στρέφουμαι στο μαγαζί, πίνω ένα ποτήρι νερό, νιώθω στο πέρασμα του τ' άντε-ρα να φουκώνουν, ψευτογελιάω την πείνα και ρίχνουμαι σα θεριό στη δουληιά ξανά.

Σε λίγο ο μάστρος με προστάζει να πάω στο φουρνάδικο του Χατζησαλήνη για να φέρω ένα ψωμί στο μαγαζί. Φτάνω σε λίγο στο φούρνο, που μέσα του κνιζώνουνται ο ένας πας στον άλλω και κρεμιούνται απ' τις πόρτες δεκάδες άλλω κάτοικοι της χώρας. Κρεμιέμαι και γω από κάπου και ξεθλιγμένος αγωνίζουμαι να φτάσω ίσαμε τα ψωμιά του πάγκου.

Σπρώχνουμαι, πετιέμαι ηες σαν το δεμάτι, πότε απ' τα δεξιά και πότε απ' τα ζερβά, μα κάποτε ξαμώνω το χέρι, παίρνω απ' τον πάγκω το κριθαρένιο το ψωμί - γιομάτω με ξανίδες - μα σα στρέφουμαι να φέρω το ψωμί, στους συντρόφους που το καρτεράνε, βλήπω το παλιοπαντέληνο που φοράω να κατρακυλιάει απ' τα πόδια και να πέφτει. Είχε πέσει πιο μπροστά απ' το σφίξιμο και την πίεση πούχε δεκτεί, η ζώνη που το κράταγε.

— Πάηι καλή, διαλογιζουμαι, που δεν την έχασα, όπως την έχασα προχτές κι ακόμα καλύτερα που δεν έχω χάσει, σαν τις προάλλες και τα λίγα χρήματα που κράταγα, για το ψωμί, που θάπαιρνα.

Στράφηκα στο μαγαζί κι έδωσα το ψωμί στο μάστρο, που τόκοψε με τα χέρια, μοιράζοντας το σε πεντέξι κομμάτια στους συντρόφους, μαζί με τις ελιές πούχε αγοράσει, μιας εικοσάρας όλης κι όλης.

Στη μια η ώρα, φορτωμένος πέντε τσάντες, γυρνάω με τα πόδια απ' τον Ταχτα-καλή στο σπιτικό του μάστρε Πέτρου, στην οδό Μιαούλη 12, στους Άγιους Ομο-λογητές, ξυπόλητος σαν πάντα.

Δύο χρόνια και δυο μήνες συνεχίζεται τούτος ο παιδεμός στον ήλιο και στη βροχή του χωματόδρομου.

Μα αν η βροχή, οι χιονούρες κι οι λιασπουριές του χειμώνα ξεπερνιούνται, η κάψα του καλοκαιριού - χόβολη σωστή, απ' τα κατακαμμένα χώματα - μου κατακαίει τα πόδια.

Σε κάθε βήμα που κάνω, νιώθω τη φωτιά να μπαίνει βαθιά απ' το πεσί και το πέλημα του ποδιού, να διακλαδίζεται στα πόδια και να φτάνει ως το κεντρικό σύστημα το νευρικό, δυνατή κι αφόρητη. Κάθε βηματισμός και μια πληγή.

Καυτά τα δάκρυα κυλιάνε σήμερα απ' τα μάτια, καθώς σε κάθε σφάδασμα απ'

τις μαχαιριές που νιώθω, δαγκώνω τα χείλια δυνατά, ίσαμε που τα ματώνω, για να δαμάσω τη φωνή, να την αιχμαλωτίσω μέσα μου βαθιά, να μην προδώσω και να μη προδοθώ.

Ακουμπάω τις τσάντες, τις παραδίδω στη μαστόρισα, ανασαίνω λίγο- ένα πεντά-λεπτο όλο κι όλο - και κατεβαίνω ξανά στο μαγαζί.

Κάνω ξανά την ίδια διαδρομή, βλέπω με σπαραγμό το ρολόι της Λιάρτας -που συντροφεύει τους πρωτευουσιάνους και μερεύει το δικό μου πόνο - μούμαθε να ξεχωρίζω και να μετράω τις ώρες - προσμένοντας στ' ατελεύτητο γύρισμα του χρόνου και τη δική μου ρύτρωση...

Σουρούπωνε σαν ο μάστρος μας είπε να σχολιάσουμε...

Βράδυ πετιέμαι στο μπακάλικο δίπλο, του γέρο Κατσαμπά - με την ελιά στο μάγουλο - κι αγοράζω μιας εικοσάρας λάχανα για το σπιτικό του μάστρου.

Δίπλα στον ποταμό του Πηδιά, το περβόλι του Γιανούδη, που φτάνει ως την εκκλησιά του Προδρόμου, που πετιέμαι πότε - πότε κι ως εκεί, για ν' αγοράσω πάλη μιας εικοσάρας λάχανα και πιο σπάνια κατεβαίνω πέρα, ως το περβόλι του Τελεβάντου πηλά στην Αρχιγραμματεία.

* * *

Δίπλα ο Μενέλαος, μαθητής στο γυμνάσιο - της οικογένειας Χαραθαμπίδη, που χει στημένο γελαδαριό και γαλακτοκομείο στους Αγίους Ομοιογνήτες, πριν το μετασκήσει - παίζει απόψε μαντολίνο, τραγουδώντας ένα σκοπό, που σημειώνει μεγάλη επιτυχία:

Ψαροπούλα καθισμένη
κάτω στην ακρογιαλιά
κάνε τα μαηιά σου σκάλα
σκάλα κάντα ν' ανεβώ
να φιλήω τα δυο σου μάτια
και τον άσπρο σου ραιμό

.....

Στήνουμε αυτή και τα πέντε τσουράκιά του μάστρε Πέτρου, λίγο πριν αποκοιμηθούμε κι αρπάζουμε τούτες τις καθοδεχούμενες νότες. Ένα βαθύ παράπονο, ένα πελώριο ΓΙΑΤΙ, για την άνιση τούτη μεταχείριση της μοίρας, πληνιέται αδιόρατο, σιωπηρό κι ανέκφραστο στη σκέψη, που εξωτερικεύεται στα πονεμένα μάτια και τη θλιμμένη έκφραση οληνών μας. Αλήθεια, αναρωτιόμαστε όλοι βουβά. Γ ι α τ ί;

Μια ιστορία από τη μέρα του γάμου μου

του Γιάννη Ορφανίδη

Θα σας πω τώρα και μια ιστορία που θυμήθηκα, από τη μέρα του γάμου μου, στις 5 Σεπτεμβρίου του 1948, στην Κυθρέα, στην εκκλησία του Αγίου Ανδρόνικου. Την ίδια μέρα, που παντρεύτηκα εγώ με τη γυναίκα μου τη Νίκη, παντρεύτηκε κι ο Θεμιστός ο Κανικλίδης, ο δάσκαλος, τη γυναίκα του τη Νίτσα. Έφευγαν εκείνοι από την εκκλησία και πηγαίναμε εμείς.

Με τον Θεμιστό, λοιπόν, παντρευθήκαμε μιαν ημέρα. Δεν τον ανέβαλλαν εκείνοι τον γάμο, δεν τον αναβάλλουμε κι εμείς. Δυο γάμοι στον Άγιο Ανδρόνικο την ίδια μέρα! Εγωισμός. Είμαστε και οι δυο εγωιστές. Τη μέρα που παντρευόμαστε, πέθανε, πριν παντρευτούμε ακόμα, πέθανε ο γυιός του παπά-Κώστα. Κάνκε ζωντανός. Πήγε να βάλει βενζίνη στο αεροπλάνο και κάνκε. Το αεροπλάνο δεν έπαθε τίποτε, εκείνος κάνκε. Τον γυιό του παπά τον έλεγαν Χρίστο. Τα άλλα παιδιά του παπά ήταν ο Αθανάσιος Παπαϊωάννου, που αργότερα έγινε διευθυντής του Αεροδρομίου και ο Λουκής.

Πάλι δεν αναβάλλουμε το γάμο ούτε εμείς ούτε εκείνοι. Τα σπίτια του Θεμιστού και της Νίτσας, της γυναίκας του, ήταν ακριβώς δίπλα από το σπίτι του παπά. Έφτασαν και συγγενείς, νομίζω. Γι' αυτό και δεν μπορούσαν να κάνουν γάμο. Δηλαδή, τραπέζια και γλέντια. Τα ακύρωσαν όλα. Έτσι έκαναν μόνο το μυστήριο και έφυγαν από την Κυθρέα, με αυτοκίνητο.

Φεύγαν εκείνοι από την εκκλησία, τον Άγιο Ανδρόνικο, και πηγαίναμε μεις. Συναντηθήκαμε έξω από την Αγία Μαρίνα. Το λοιπόν, είπαν να φιληθούμε. Έτσι ήταν το έθιμο. Φιλήθηκα εγώ με τον Θεμιστό κι η Νίτσα με τη γυναίκα μου τη Νίκη. Αυτές ήταν δυο αδελφές. Η μια Λούλα κι η άλλη Νίτσα. Η μεγάλη ήταν γυναίκα του Μάρκου του Κληρίδη, του μπακάλη, από τον Αγρό. Μετά αυτοί, ο Θεμιστός με τη Νίτσα, συνέχισαν τον δρόμο τους.

Όταν έφευγαν, λοιπόν, από την εκκλησία του Αγίου Ανδρόνικου, εκεί έξω από την Αγία Μαρίνα, συναντηθήκαμε τα δυό ζευγάρια. Εμείς πηγαίναμε και αυτοί έφευγαν. Κατηφόριζαν προς το Σεράγιο, να πάρουν αυτοκίνητο, να φύγουν. Εκεί φιληθήκαμε τα δυο ζευγάρια κι εμείς συνεχίσαμε για την εκκλησία, για το μυστήριο του γάμου.

Η ίδια περίπτωση συνέβη και με τον πεθερό μου και την πεθερά μου, σαράντα τόσα χρόνια πριν. Παντρευόταν η πεθερά μου, η Μαρίτσα, με τον Κκόλα, και την ίδια μέρα γινόταν κι άλλος γάμος στον Άγιο Ανδρόνικο. Παντρευόταν πάλι κι ένα άλλο ζευγάρι. Μια συγγένισσα της πεθεράς μου, που πήγαινε στο Τσέρι. Η Μαρί-

τσα, μητέρα της Ειρηνιάς του Γιώρκου του Παυλάγκου. Του ψάβητη. Μαρίτσα και αυτή.

Συναντήθηκαν, λοιπόν, κι αυτοί έξω από τον Αγιο Ανδρόνικο. Κι εκείνοι φιλήθηκαν. Έτσι ήταν το έθιμο. Τι σύμπτωση, ε; Συγγενείς! Ο άντρας που πήρε η Μαρίτσα, από το Τσέρι, ήταν πλούσιος ποθύ.

(Γιάννη Ορφανίδη, *Κυθρέα. Ο τόπος μου*, Ελληνομνημίων 17, τ. Β', σσ. 98-100)

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

«Στους γονείς μου χρωστώ το ζην, στους δασκάλους μου το ευ ζην»

της Ανθής Πέτσα-Σαββίδου

Ο Όμιλος Γυναικών Περιοχής Κυθρέας τίμησε σε ειδική γιορταστική εκδήλωση, που έγινε στις 22 Απριλίου 2010 στην κατάμεστη αίθουσα «Μακεδονία» του Ξενοδοχείου Κηλοπάτρα στη Λευκωσία, 6 εκπαιδευτικούς της περιοχής Κυθρέας ηλικίας πέραν των 80 χρόνων.

Στη σχετική εισαγωγική ομιλία της η Πρόεδρος του Ομίλου κα Θεοδώρα Κναή αφού καλωσόρισε τους φίλους και εκτιμητές τους Ομίλου, αναφέρθηκε στα λόγια του Μάριου Πλωρίτη, πως *«ο άνθρωπος, κατέχοντας τη γνώση μπορεί και πρέπει να καταπολεμήσει την άγνοια και την αμάθεια, κατέχοντας την Αλήθεια μπορεί και πρέπει να εξοβελίσει το ψέμα και την απάτη, κατέχοντας την ομορφιά μπορεί και πρέπει να εξαφανίσει την Ασχήμια, κατέχοντας την Αρετή μπορεί και πρέπει να αντισταθεί στην Κακότητα, στην Αδικία, στη βία, στο μίσος, στη χυδαιότητα»* για να συνεχίσει ότι «τη γνώση, την αλήθεια, την ομορφιά, την αρετή μας δίδαξαν εκτός από τους γονείς μας οι άνθρωποι των Γραμμάτων, της Επιστήμης και της Τέχνης, οι πνευματικοί μας πατέρες, οι δάσκαλοί μας. Μας τα δίδαξαν όχι μόνο με το έργο τους αλλή και με το προϊόν της ζωής τους, τα έζησαν στην πράξη, τα εφάρμοσαν στην ίδια τους τη ζωή, τα έκαναν δηλαδή μια πραγματική παρουσία».

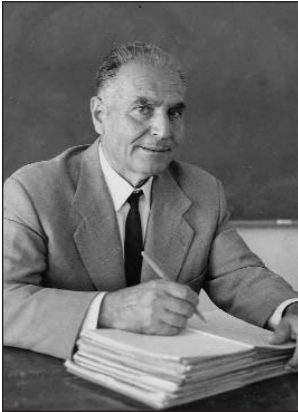
«Η Περιοχή Κυθρέας», συνέχισε η Πρόεδρος, «θα συνεχίσει να γεννά και να ανατρέφει και να είναι περήφανα για τους πνευματικούς της ανθρώπους, όπως αυτούς που τιμούμε σήμερα που κατέχουν τη Γνώση, που κατέχουν την Αλήθεια, που κατέχουν την Ομορφιά, που κατέχουν την Αρετή: Τον Αθανάσιο Πέτσα, τον Στέλιο Συκαηλίδη, τον Γεώργιο Κοκή, το Νίκο Μάντη, τη Μελλανθώ Χατζηδά-Κωνσταντίνου και τη Μαργαρίτα Κυπραγόρα.»

Η κα Κναή έκαμε επίσης εκτενή αναφορά στα Δημοτικά Σχολεία της Κυθρέας που λειτούργησαν από το τέλος του 19^{ου} αιώνα και υπήρξαν φυτώρια πνευματικών ανθρώπων, φυτώρια δασκάλων με ιδιαίτερη μνεία στις πρωτοπόρες δασκάλές Ελένη Χρίστου από τη Χρυσίδα και Πολυξένη Παπαζαχαρίου από τη Συρκανιά.

Την ομιλία συμπλήρωναν φωτεινές προβολές στοιχείων σε πίνακες για την πορεία των δημοτικής εκπαίδευσης στην Κυθρέα, καθώς και χρονολογικός κατάλογος όλων των δασκάλων που δίδαξαν από το 1886 μέχρι το 1974 στα δημοτικά σχολεία της Κυθρέας.

Ο κυθρεώτης δάσκαλος Αθανάσιος Πέτσας

της Ανθής Πέτσα-Σαββίδου

Γεννημένος στην Κυθρέα το 1907 από γονείς τον Βωνιάτη ΧατζηΠέτρο Χριστοδούηλου Πέτσα από τη Βώνη και τη Χρυσιδιώτισσα Μυριάνθη Μιχαήλ Χατζηαθανάση, είναι το πρωτότοκο παιδί της οικογένειας με δύο αδελφές, τη Χρυσταλήηνη Κωνσταντίνου και τη Γιασεμιά Ροδούλη και ένα αδελφό, τον Χριστόδουλο Πέτσα.

Πήγε Δημοτικό στο Σχολείο της Βώνης και ευτύχησε να έχει δάσκαλο τον Μιχαήλ Ανδρόνικο από την Κυθρέα. Φοίτησε στο Παγκύπριο Γυμνάσιο και στη συνέχεια στο Παγκύπριο Διδασκαλείο από όπου πήρε με άριστα το πτυχίο του, το 1926.

Τον ίδιο χρόνο, διορίστηκε στο Αηλίκι Ορεινής. Υπηρέτησε την πρωτοβάθμια εκπαίδευση από τη θέση του Δασκάλου, του Βοηθού Διευθυντή, Διευθυντή Γ', Β' και Διευθυντή Α' από το 1926 μέχρι το 1967. Αποδεικνύοντας πως η «έδρα» δεν είναι επάγγελμα αλλιά ηπειούργημα, συνεχίζει και μετά την αφυπηρέτησή του να υπηρετεί την έδρα με όρεξη μέχρι και το 1971.

Στη διδασκαλική διαδρομή του των 45 χρόνων θα βρεθεί στο Αηλίκι, την Αθναίνου, τον Μαραθόβουνο, τον Άγιο Ανδρόνικο Καρπασίας, το Λευκόνοικο, τα Λιμνιά Αμμοχώστου, την Κώμα του Γιαλού, τον Τράχωνα, την Αθναίνου, την Άσσια, τον Στρόβοηο, τη Λακατάμια, την Αραδίππου, τον Λυθροδόητα, το Έξω Μετόχι, τον Τράχωνα.

Ως Κυθρεώτης νέος και ως δάσκαλος συμμετείχε ενεργά στα κοινά της Κυθρέας με επίκεντρο τα πολιτιστικά δρώμενα στην κωμόπολη. Υπήρξε μάλιστα ένας από τους ιδρυτές της θεατρικής ομάδας των ενοριών Αγίας Μαρίας και Χρυσίδας, συμμετέχοντας μάλιστα σε πρωταγωνιστικούς ρόλους.

Ο Αθανάσιος, ο δικός μου θεός, ο Αθανάσης, ο σεμνός και ταπεινός, δεν είναι μονάχα ένας εξαιρετός παιδαγωγός και εκπαιδευτικός αλλιά και ένας σωστός οικογενειάρχης, στοργικός σύζυγος και αξιαγάπητος αδελφός, θεός, πατέρας και παππούς.

Ένωσε την τύχη του το 1942 με την Γαλήτεια από τους Αγίους Ομοηγοητές, κόρη του Αριστείδη Παπαγαβριήη από την Συρκανιά Κυθρέας και απέκτησαν δύο παιδιά, τον Ανδρέα και την Κική Κουτουρούση. Από τότε μέχρι σήμερα, είναι ένα

ευτυχισμένο ζευγάρι που ο Θεός ως ανταπόδοση των πράξεών τους, τους προίκισε απλόχερα...

Και τώρα απολαμβάνουν ήρεμα τους καρπούς των κόπων τους εισπράττοντας εκτίμηση από την κοινωνία και περισσή αγάπη από τα παιδιά, τα εγγόνια και τα δισέγγονά τους.

Νίκος Μάντης

Ο Νίκος Μάντης γεννήθηκε στην Κυθρέα στις 15/10/1918. Ήταν ο μεγαλύτερος από τα 8 παιδιά της Ελενίτσας και του Κωστή Μάντη. Τον μεγάλωσαν ο παππούς και η γιαγιά του Μιχαήλης και Αναστασία Κέκκου. Όταν τέλειωσε το Δημοτικό Σχολείο, ο παππούς ρώτησε τον δάσκαλό του αν ήταν καλός μαθητής για να τον στείλει στο Γυμνάσιο. Φοίτησε στο Παγκύπριο Γυμνάσιο και είχε συμμαθητές και φίλους τον Γλαύκο Κληρίδη και τον Βάσο Λυσσαρίδη.

Μετά την αποφοίτηση του από το Γυμνάσιο, άρχισε τις σπουδές του στο Διδακταλικό Κολλέγιο Μόρφου καταφέροντας έτσι να εκπληρώσει την επιθυμία του να γίνει δάσκαλος, γιατί του άρεσε να δουλεύει με τα παιδιά που αγαπούσε πάρα πολύ. Αποφοίτησε το 1941 και διορίστηκε δάσκαλος στη Μηλιά Αμμοχώστου. Όταν πήρε την πρώτη του επιταγή ΛΚ4, 3 σελήνια και 3 γρόσια, τα έδωσε στη μάνα του για να συμβάλει στα οικονομικά της οικογένειας.

Παντρεύτηκε το 1948 με την Παναγιώτα Ζαμπακίδη και απέκτησε 2 παιδιά, τον Χρίστο και τον Κώστα. Είχε μεγάλη αγάπη για την οικογένεια και τα παιδιά και συνειδητά επέλεξε πάντα να διορίζεται σε γειτονικά χωριά έτσι που να είναι πάντα κοντά στην οικογένειά του και τους συγχωριανούς του, έστω και αν αυτό σήμαινε ότι δεν μπορούσε να προαχθεί σε διευθυντική θέση.

Η διδασκαλία ήταν για τον Νίκο Μάντη ηιευτούργημα και το εκτελούσε με ζήλο και αγάπη. Τα παιδιά ήταν η μεγάλη του αγάπη και προσπαθούσε πάντα να βρῖσκει στο κάθε ένα από αυτά το σημείο που θα το έκανε να αξιοποιήσει στο μέγιστο τις δυνατότητές του. Για τον Νίκο Μάντη, το κάθε παιδί ήταν ξεχωριστό και έτσι έπρεπε να αντιμετωπίζεται.

Αφυπηρέτησε το 1978 με τελευταίο του διορισμό στο Δημοτικό Σχολείο Φανερωμένης στη Λευκωσία, πρόσφυγας από το χωριό του που τόσο αγαπούσε.

Στέλιος Συκαληίδης

Γεννήθηκε στην Κυθρέα, 4 Αυγούστου, 1926.

Νυμφεύθηκε την Κασιανή, το γένος Χ΄ Λοΐζου, από την Αμμόχωστο το Δεκέμβριο, 1957 και μαζί απέκτησαν δύο παιδιά, τη Μαρκέλλη, τον Αύγουστο 1959 και τον Γιώργο, τον Ιούλιο 1961. Αποφοίτησε από το Δημοτικό Σχολείο Κυθρέας, την Αγγλική Σχολή Λευκωσίας και το Διδασκαλικό Κολλήγιο Μόρφου.

Εργάστηκε ως δημοδιδάσκαλος για τέσσερα χρόνια στο Πρότυπο Δημοτικό Σχολείο, Αγίου Αντωνίου, Λευκωσίας.

Στη συνέχεια, μετεκπαιδεύτηκε στο:

- St. Pierre College, Wales, σε θέματα Νεοθλαίας, με υποτροφία του British Council
- Πανεπιστήμιο Madison, Wisconsin ΗΠΑ, σε θέματα Εκπαιδευτικής Διοίκησης, με υποτροφία Fulbright

- CETO, London, σε θέματα Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης, με υποτροφία της Βρετανικής Κοινοπολιτείας
- Media Department, British Council, London, σε θέματα Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας, με υποτροφία του British Council

Επιστρέφοντας από τις μετεκπαιδεύσεις του, εργάστηκε κατά σειρά ως:

- Σύμβουλος του Υπουργείου Παιδείας για θέματα Νεολογίας (1953-1960), υπεύθυνος για την οργάνωση Νυκτερινών Επιμορφωτικών Κέντρων για εργαζόμενους νέους και νέες
- Επιθεωρητής Σχολείων (1960-65), υπεύθυνος για την επιμόρφωση και επιθεώρηση των εκπαιδευτικών σε ακουστικοοπτικές μεθόδους
- Διοργανωτής Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης/Ραδιοφώνου (1965-1975) υπεύθυνος για την εφαρμογή του θεσμού του Εκπαιδευτικού Ραδιοφώνου και της Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης
- Προϊστάμενος της Υπηρεσίας Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας (1975-1986) υπεύθυνος για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ακουστικοοπτικές μεθόδους και την παραγωγή ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων και διδαχτικού υλικού για τα σχολεία.

Αφυπηρέτησε από τη Δημόσια Υπηρεσία το Δεκέμβριο 1986. Έκτοτε αφιερώνει όλο του το χρόνο για προσφορά υπηρεσιών στον Αντικαρκινικό Σύνδεσμο Κύπρου και στον Κυπριακό Ερυθρό Σταυρό.

Κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας του στο Υπουργείο Παιδείας υπήρξε:

- Μέλος της Εκπαιδευτικής Αποστολής του Γραφείου Ελληνικής Παιδείας Κύπρου για μελέτη του εκπαιδευτικού συστήματος του Ισραήλ (Μάρτιος 1960)
- Μόνιμος Αντιπρόσωπος στην Τεχνική Επιτροπή Τεχνών του Συμβουλίου της Ευρώπης (1964 - 1967)
- Μόνιμο Μέλος της Ομάδας Εμπειρογνομόνων του Συμβουλίου της Ευρώπης για θέματα ραδιοφώνου και τηλεόρασης (1967 - 1970)
- Μόνιμο Μέλος της Επιτροπής Εξωσχολικής Εκπαίδευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης (1973 - 1975)
- Πρόσφερε υπηρεσίες ως εμπειρογνώμονας του Συμβουλίου της Ευρώπης για την οργάνωση του θεσμού της Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης στην Ελλάδα (1975 και 1977)

- Μέλος, της Εκπαιδευτικής Αποστολής της Κοινοπολιτείας για μελέτη των αποτελεσμάτων του Ινδικού Εκπαιδευτικού Δορυφόρου (Απρίλιος 1976).

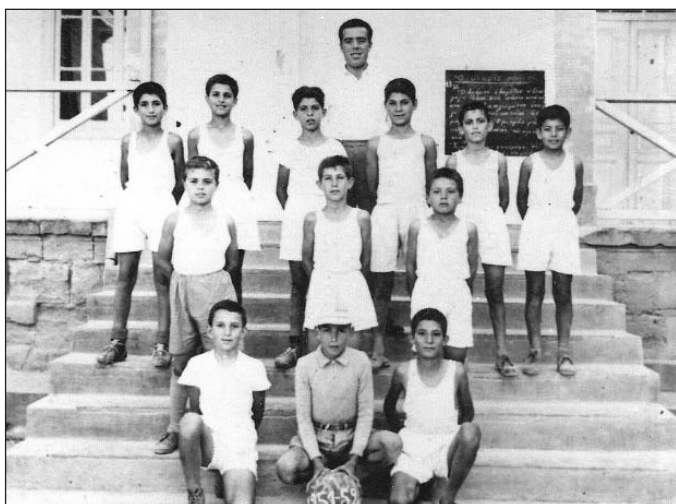
Οι εξωϋπηρεσιακές δραστηριότητες του κάλυψαν τα εξής:

- Ιδρυτικό Μέλος και Γραμματέας του Διοικητικού Συμβουλίου της Οργάνωσης Επιθεωρητών Σχοδείων (1960 - 1978)
- Επαρχιακός Έφορος Προσκόπων (1970 - 1973)
- Ιδρυτικό Μέλος και Γενικός Γραμματέας της Παγκύπριας Συνομοσπονδίας Συνδέσμων Γονέων Σχοδείων Μέσης Εκπαίδευσης (1973-1978)
- Μέλος της Κεντρικής Επιτροπής Τμήματος Νέων του Κυπριακού Ερυθρού Σταυρού (1973 - 1987)

- Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Τμήματος Νέων του Κυπριακού Ερυθρού Σταυρού (1974 - 1981)

- Ιδρυτικό Μέλος και Ταμίας "Φίλοι του Προσφυγόπουλου" (1974 - 1980)

- Μέλος της Κυβερνητικής Επιτροπής Λογοκρισίας Ταινιών Κινηματογράφου (1976 - 2000)

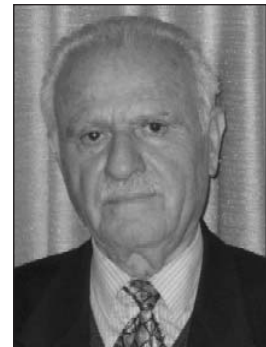
- Μέλος της Λέσχη Λάιονς Λευκωσίας που την υπηρέτησε από διάφορες θέσεις συμπεριλαμβανομένων εκείνων του Γραμματέα, του Αντιπροέδρου και του Προέδρου με διακρίσεις από το θέμα 117 Ελλάδα - Κύπρος (1974 - Σήμερα)
- Υπηρέτησε το Λαϊονισμό Ελλάδας - Κύπρου από τη θέση του Προέδρου διαφόρων Επιτροπών, του Γενικού Γραμματέα, του Αναπληρωτή Κυβερνήτη και του Εκπαιδευτή των Εκπαιδευτών (1974-Σήμερα)
- Τιμήθηκε από τους Διεθνείς Λάιονς με την Ανώτατη Λαϊονική Διάκριση Melvin Jones Fellow
- Ιδρυτικό Μέλος και Σύμβουλος Δημοσίων Σχέσεων του Κυπριακού Κοινοπολιτειακού Συνδέσμου (1980 - 1982)
- Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Αντικαρκινικού Συνδέσμου Κύπρου (1987 - 2006). Τιμήθηκε για τη συνοδική προσφορά του κατά τον γιορτασμό των 30χρονων του Συνδέσμου (2001)

- Ιδρυτικό Μέλος και Οργανωτικός Γραμματέας Κίνησης Μη Καπνιστών (1987 - Σήμερα)
- Διευθυντής Κυπριακού Ερυθρού Σταυρού (1991 - 2002 και Ιανουάριος - Οκτώβριος 2006)
- Πρόεδρος Διαχειριστικής Επιτροπής Παιδικού Αναρρωτηρίου, Κυπριακού Ερυθρού Σταυρού (1991 - 2002)
- Μέλος Συμβουλίου Κυπριακού Ερυθρού Σταυρού (1991 - Σήμερα)
- Ιδρυτικό Μέλος και Πρόεδρος του Κυπριακού Εθνικού Συνασπισμού για Αποτροπή του Καπνίσματος - ΚΕΣΑΚ (2004 - Σήμερα)
- Εθνικός Εκπρόσωπος Κύπρου στο ASPECT Consortium της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη συλλογή στοιχείων και δεδομένων για το κάπνισμα στην Κύπρο για την έκδοση «Tobacco on Health in the European Union - 2004».
- Εθνικός Εκπρόσωπος Κύπρου στο European Network for Smoking Prevention - ENSP (2005 - Σήμερα)
- Μέλος της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων του European Cancer League (ECL) για το Κάπνισμα
- Μέλος της Διεθνούς Επιτροπής για την οργάνωση της 4ης Πανευρωπαϊκής Διάσκεψης για το Κάπνισμα (Βασιλεία Ελβετίας 2006 - 2007)
- Μέλος της Ad Hoc Επιτροπής Υπουργείου Υγείας για τη σύσταση Εθνικού Φορέα για το Κάπνισμα (Φεβρουάριος 2007 - Σήμερα)
- Μέλος της Επιτροπής για τον Εκσυγχρονισμό της Δομής και Λειτουργίας του ENSP (Οκτώβριος 2007 - Σήμερα).

Γεώργιος Κοκός

Γεννήθηκε το 1927 στη Χρυσίδα – Κυθρέας, όπου έμαθε τα πρώτα γράμματα. Μετά την αποφοίτησή του από το Παγκύπριο Γυμνάσιο και επιτυχείς διδασκαλικές εξετάσεις, υπηρέτησε για ένα χρόνο σαν βοηθός υπό δοκιμασία δάσκαλος στη γενέτειρά του Κυθρέα και μόνο με ένα χρόνο φοίτηση στο Διδασκαλικό Κολλήγιο Μόρφου διορίστηκε το 1947 δάσκαλος στο Παραλίμνι. Ακολούθως υπηρέτησε στο Λάπαθος, στην Κυθρέα και στη Νεάπολη Λευκωσίας, όπου προήχθη σε Διευθυντή.

Ως διευθυντής διηύθυνε τα σχολεία Πέτρας, Αγκαστίνας

και Χαρδακιώτισσας Κυθρέας, όπου διέκοψε την υπηρεσία του εξαιτίας της τουρκικής εισβολής και κατοχής. Εκτοπισμένος διηύθυνε το σχολείο Ψημολόφου, με τους πολλούς εκτοπισμένους. Λειτουργήσε Νυχτερινό Σχολείο και Παιδική Λέσχη και τέλος το Δημοτικό Σχολείο Δευτεράς, απ' όπου και αφυπηρέτησε.

Πέραν από το διδακτικό του έργο ασχολήθηκε με τη Λογοτεχνία, έγραψε άρθρα, μελέτες και ποιήματα και εξέδωσε δύο ποιητικές συλλογές, την παιδική «Κεφαλήβρυσος» και τη «Ζωοδότρα Κυθρέα της ζωής νερομάνα» καθώς επίσης κι ένα ποιητικό έργο σε διαλογική μορφή με τίτλο «Ο Απόστολος και Ευαγγελιστής Μάρκος». Έχει ακόμη προς έκδοση δυο ποιητικά έργα, το ένα για τη ζωή του Αγίου Δημητρίου επισκόπου Κυθρέας και το άλλο για τη ζωή της Αγίας Μαρίας. Έχει προς έκδοση ακόμη μια συλλογή με τίτλο «Ύμνοι ταιριάζουν στο Θεό, πικρός θρήνος στο χωριό». Συνέβαλε στην πολιτιστική ανάπτυξη των κοινοτήτων όπου υπηρέτησε με διαλέξεις, ομιλίες, διδασκαλίες δραμάτων, ετοιμασία θρησκευτικών και εθνικών εκδηλώσεων. Συνεργάζεται τώρα με τα περιοδικά «Ελεύθερη Κυθρέα», «Ελεύθερο Παλαίκυθρο» και το εξαμηνιαίο περιοδικό «Φτερουγίσματα», με τη σταθερή στήλη του Γεροπαπού.

Διετέλεσε πρόεδρος της Ο.Χ.Ε.Ν. Κυθρέας από την ίδρυσή της μέχρι το 1974 και πρωτοψάλτης του Ιερού Ναού Τιμίου Σταυρού Χρυσίδας. Για δεκαετία υπήρξε Δημοτικός Σύμβουλος και Αντιπρόεδρος της Σχολικής Εφορείας Κυθρέας και στη συνέχεια για πέντε χρόνια Πρόεδρος αυτής.

Το 1956 νυμφεύτηκε την επίσης από την Κυθρέα Κωνσταντίνα Δήμου Νικολαΐδη. Έχει τέσσερα παιδιά και οκτώ εγγόνια. Διαμένει με τη σύζυγό του στην ενορία του Αποστόλου Μάρκου στον Στρόβολο. Ασχολείται με τον κήπο του, τη λογοτεχνία και την εκκλησία, όπου ψάλλει κατά τις εορταστικές λειτουργίες.

Ζει και αναπνέει με την ελπίδα της επιστροφής.

Μελανθώ Χατζηδά-Κωνσταντίνου

Γεννήθηκε τον Σεπτέμβρη του 1930. Γονείς της ο δάσκαλος Χαράλαμπος Χατζηδάς και μητέρα της η Μαρίτσα Αντώνη Φραγκούδη. Αδέλφια της η επίσης δασκάλα Κλήτσα Ανδρέα Σάββα και αδελφός της ο Μαθηματικός 'Αντης Χατζηδάς μετέπειτα πρώτος Λειτουργός Εκπαίδευσης στο Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.

Φοίτησε στα δημοτικά σχολεία της Περιστερωνοπηγής, της Μόρφου και της Κυθρέας. Τέλειωσε το Παγκύπριο Γυμνάσιο Θηλέων Φανερωμένης και στη συνέχεια το Διδασκαλικό Κολλήγιο Λευκωσίας.

Έχει εργαστεί στη Λεμεσό στο Γ' Παρθεναγωγείο, στη Βώνη, στη Νεάπολη και μετά την τούρκικη εισβολή στον Άγιο Δομέτιο.

Τώρα είναι κάτοικος Μακεδονίτισσας. Είναι παντρεμένη με τον Μιχάλη Κωνσταντίνου και έχει τρία παιδιά, τον Χαράλαμπο, τη Χρυστάλλα και τη Μαρία που της χάρισαν 4 εγγόνια.

Μαργαρίτα (Ρίτα) Κυπραγόρα

Γεννήθηκε στο Ριζοκάρπασο στις 26.3.1929. Τα πρώτα γράμματα τα έμαθε στο Παρθεναγωγείο του χωριού της και στην Ανωτέρα Σχολή Ριζοκαρπάσου ως την Δ' Γυμνασίου. Στις Ε' και Στ' τάξεις φοίτησε στο Γυμνάσιο Αμμοχώστου. Το 1947 συνέχισε τις σπουδές της στο Διδασκαλικό Κολλέγιο από όπου αποφοίτησε το 1949.

Τον Φεβρουάριο του 1949 αρραβωνιάστηκε τον Ανδρέα Κυπραγόρα, γιό του δασκάλου της Κυθρέας Σταύρου Κυπραγόρα.

Από το Σεπτέμβριο του 1949 ως τον Ιούνιο του 1953 εργάστηκε ως δασκάλα στο χωριό της. Εκεί παντρεύτηκε και γέννησε και τον γιό της Σταύρο. Μετατέθηκε ύστερα στο Νέο Χωριό Κυθρέας. Ήταν η πρώτη δασκάλα που το 1953 πήρε αυτοκίνητο και πηγαίνοερχόταν στην Παλιουριώτισσα όπου έκαμε το σπιτικό της.

Στο Νέο Χωριό εργάστηκε στο νεόκτιστο σχολείο και σχεδίασε μπροστά τον ωραίο κήπο του. Δίδασκε στην Α' τάξη, αλλιά έκαμνε και βοηθητικά μαθήματα στις Γ' και Ε' και Στ' τάξεις. Αγαπούσε πολύ τα παιδιά και την αγαπούσαν. Πέρασε πολύ όμορφα εκεί και έχει πολύ καλές αναμνήσεις. Την εκτιμούσαν όλο το χωριό.

Μετά από 4 χρόνια πήγε στην Ομορφίτα. Δύσκοηα χρόνια. Εκεί ήταν «ιεραπόστολος» για 9 χρόνια. Εργάστηκε στη συνέχεια 4 χρόνια στην Ακρόπολη στη Λευκωσία από όπου προήχθηκε σε Διευθύντρια. Ως διευθύντρια εργάστηκε για ένα χρόνο στην Αφάνεια, 7 χρόνια στην Δασούπολη Λευκωσίας και 8 χρόνια στην Παλιουριώτισσα. Τα 3 τελευταία χρόνια πριν από την αφυπηρέτησή της εργάστηκε στο Καιμακλή.

Υπήρξε μέλος σε διάφορες οργανώσεις, ομίλους, συνδέσμους και φιλανθρωπικές οργανώσεις. Ως μέλος της ηγεσίας της Π.Ο.Ε.Δ. έλαβε μέρος στην επιτροπή αναθεώρησης των βιβλίων των Μαθηματικών και αντιπροσώπευσε την οργάνωσή της σε διάφορα συνέδρια στην Κύπρο και στο εξωτερικό.

Υπήρξε μέλος της επιτροπής του περιοδικού «Οικογένεια και Σχολείο».

Μνημείο Πεσόντων και Αγνοουμένων Κυθρεωτών

του Λουκά Ορφανίδη
φιλόλογου - εκπαιδευτικού

**«Αέναος τιμή και αγήρως χάρις τοις νεκροίς και αγνοουμένοις της
των χύτρων γαίας»**

Τελέστηκαν την Κυριακή, 2 Μαΐου 2010, τα Αποκαλυπτήρια του Μνημείου Πεσόντων και Αγνοουμένων Κυθρεωτών από τον πρόεδρο της Βουλής κ. Μάριο Καρογιάν. Πριν από τα αποκαλυπτήρια εψάλη δέηση υπέρ ανεύρεσης των αγνοουμένων Κυθρεωτών καθώς και επιμνημόσυνη δέηση για τους πεσόντες στους απελευθερωτικούς αγώνες Κυθρεώτες, από το επίσκοπο Χυτρων κ. Λεόντιο. Το μνημείο φιλοτέχνησε στο προαύλιο του Πνευματικού Αθλητικού Ομίλου Κυθρέας «ΠΑΟΚ» ο γλύπτης κ. Χρίστος Συμεωνίδης ο οποίος προσπάθησε να στείλει το μήνυμα μνήμης και ελπίδας με το σκληρωμένο Πενταδάκτυλο, τον Κεφαλήβρυσο της Κυθρέας, καθώς επίσης και με τα περιστερία της ειρήνης. Τις εργασίες συντόνιζε ο

αρχιτέκτονας κ. Αντρέας Μαϊμάρης, ενώ την κατασκευή του έργου ανέλαβε η εργοληπτική εταιρία DEMKO.

Τιμές απέδωσαν η Φιλαρμονική της Εθνικής Φρουράς, όπως επίσης στρατιωτικό άγημα. Η εκδήλωση τέθηκε υπό την αιγίδα του Δήμου Κυθρέας. Στο χαιρετισμό του ο Πρόεδρος της Βουλής κ. Μάριος Κάρογιαν τόνισε ότι οι ήρωες και οι μάρτυρες μας προστάζουν να παραμείνουμε εν εγρηγόρσει στις επάλξεις του αγώνα και να συνεχίσουμε με σθένος και αποφασιστικότητα να διεκδικούμε τα δίκαια και τα δικαιώματα μας μέχρι την άγια μέρα της δικαίωσης και της επιστροφής.

Τριανταέξι σχεδόν χρόνια μετά την τουρκική εισβολή και την κατάληψη της Κυθρέας από τα κατοχικά στρατεύματα βρισκόμαστε, ανέφερε ο κ. Καρογιάν, ενώπιον μιας νέας κορύφωσης της τουρκικής αδιαλλήταξίας και αλληζονείας. Οι για δεκαεννιά τώρα μήνες συνεχιζόμενες απευθείας διαπραγματεύσεις για το κυπριακό δεν έχουν οδηγήσει πουθενά και βρίσκονται τώρα σε ένα ιδιαίτερα κρίσιμο κομβικό σημείο. Αν η τουρκική πλευρά δεν εγκαταλείψει την αδιαλλήταξία και

συνεχίσει να επιδιώκει ήυση συνομοσπονδίας, οι απευθείας διαπραγματεύσεις θα οδηγηθούν σε περαιτέρω εκφυλισμό. Σε μια τέτοια περίπτωση τα Ηνωμένα Έθνη και γενικά η διεθνής κοινότητα θα καταγράψουν ακόμα μια αποτυχία.

Στο χαιρετισμό του ο Δήμαρχος Κυθρέας κ. Μιχαήλακης Σάββα ανέφερε ότι η ανέγερση του μνημείου αναμφίβοла αποτελεί ιστορικό χρέος, χρέος ευγνωμοσύνης και εκτίμησης προς τους νεκρούς και αγνοούμενους μας. Τόνισε ακόμη πως έρχονται δύσκολες μέρες, μέρες δοκιμασίας οι οποίες θα δοκιμάσουν και τη θέλησή μας και την ενότητα μας. Επιβάλλεται κάτω από τις σημερινές κρίσιμες στιγμές αρραγής ενότητα μεταξύ όλων, ηγεσίας, λαού, πολιτικών κομμάτων.

Ο πρόεδρος του ΠΑΟΚ κ. Λουκάς Ορφανίδης στο δικό του χαιρετισμό ανέφερε πως σήμερα τιμούμε τους ήρωες και μάρτυρες της γενέθλιας γης της Κυθρέας, τιμούμε όλους εκείνους που στη ζωή τους όρισαν και φυλάγουν θερμοπύλεις, ποτέ από το χρέος μη κινούντες. Μαζί τους τιμούμε και τη μαρτυρική μας κωμόπολη, που αφήσαμε εκείνο τον τραγικό Αύγουστο, με τους κήπους και τα ποτάμια της, τους ήεμονανθούς και τα γιασεμιά. Της δικής μας Κυθρέας και όχι της μαχαιρωμένης, της κουρελιασμένης με την αλλόκοτη εικόνα και τη παραμορφωμένη φυσιογνωμία. Στη συνέχεια τόνισε πως το πρόβλημα της Κύπρου δεν είναι για μας μόνο πρόβλημα διεθνούς προβολής, όσο κι αν αυτό επιβάλλεται. Είναι παράλληλα θέμα εθνικής υποδομής, ψυχικής προπαρασκευής, ισχυρού εθνικού φρονήματος και αγωνιστικής διάθεσης. Είναι θέμα ομοψυχίας, σύμπνοιας και ενότητας.

Μετά τα αποκαλυπτήρια ακολούθησε κατάθεση στεφάνων από τον Πρόεδρο της Βουλής, την Εκκλησία, το Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Άμυνας εκ μέρους του Υπουργού Άμυνας, εκπροσώπους κομμάτων, την Εθνική Φρουρά, την ΕΛΔΥΚ,

την Αστυνομία, Δημάρχους, τον Πρόεδρο των Συνδέσμων Αγωνιστών ΕΟΚΑ κοινοτάρχες, εκπροσώπους οργανωμένων συνόλων, ομοσπονδιών και από τους συγγενείς των πεσόντων και αγνοουμένων της Κυθρέας. Τηρήθηκε μονόληπτη σιγή στη μνήμη των πεσόντων και η τελετή έκλεισε με τον Εθνικό Ύμνο.

(φωτογραφίες Μάριου Ζαμπακίδη)

ΑΝΤΙΚΑΤΟΧΙΚή εκδήλωση 16.7.2010

ΨΗΦΙΣΜΑ ΠΟΥ ΕΓΚΡΙΘΗΚΕ ΚΑΙ ΣΤΑΛΗΚΕ ΣΤΗΝ Α.Ε.ΤΟΝ ΓΕΝΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

1. Ο Δήμος Κυθρέας έχει προβεί έγκαιρα και φέτος σε διάβημα μέσω των Ηνωμένων Εθνών για να μας επιτραπεί να ληιτουργήσουμε στις 16 Ιούλη, 2010 στην εκκλησία της Αγίας Μαρίας. Δυστυχώς οι κατοχικές δυνάμεις αρνήθηκαν να μας επιτρέψουν, κατοχικές δυνάμεις δείχνοντας έτσι το πραγματικό πρόσωπο τους.

Σε όσους γνωρίζουν καλώς το Κυπριακό πρόβλημα, αυτή είναι μια καθαρή υπόθεση μαζικής, κατάφωρης και συστηματικής παραβίασης βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και βασικών ελευθεριών από την Τουρκία σε αντίθεση με τις αρχές του Χάρτη και των προνοιών πολυάριθμων ψηφισμάτων των Ηνωμένων Εθνών. Είναι διαφορετική ιστορία εάν στρατηγικά συμφέροντα θολώνουν την εικόνα αυτή. Ο Τουρκικός στρατός συνεχίζει να κατέχει το Βόρειο μέρος της Δημοκρατίας της Κύπρου με πάνω από 43000 βαρέως οπλισμένο στρατό, αρνούμενος να επιτρέψει γύρω στις 200000 Ελληνοκύπριους πρόσφυγες να επιστρέψουν, οι οποίοι ξεριζώθηκαν δια της βίας από τα σπίτια τους κατά την διάρκεια της Τούρκικης εισβολής το 1974.

Οι δυνάμεις κατοχής συνεχίζουν να ληηλατούν και συστηματικά να καταστρέφουν την κυπριακή πολιτιστική κληρονομιά στην κατεχόμενη περιοχή της Κύπρου και η θρησκευτική περιουσία εξακολλουθεί να ληηλατείται με στόχο την αλλοίωση της θρησκευτικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου. Χιλιάδες παράνομων Τούρκων εποίκων έχουν μεταφερθεί επίσης στην Κύπρο για αλλοίωση του δημογραφικού της χαρακτήρα.

Ευελπιστούμε όλοι ότι ο νέος κύκλος συνομιλιών που άρχισε με πρωτοβουλία του Προέδρου Χριστόφια μετά την εκλογή του θα καταλήξει σε μια αμοιβαία ικανοποιητική κατάληξη, η οποία θα μπορεί να γίνει αποδεκτή από το σύνολο του κυπριακού λαού, Ελλήνων και Τούρκων.

Εμείς οι πρόσφυγες της Ευρύτερης Περιοχής Κυθρέας (Κυθρέα, Μια Μηλιά, Νέο Χωρίο, Παθαίκυθρο, Βώνη, Έξω Μετόχι, Τραχώνι) δεν πρόκειται να απαρνηθούμε το δικαίωμα επιστροφής στα σπίτια και τις περιουσίες μας για όλα τα πλοήτη του κόσμου. Θα συνεχίσουμε τον αγώνα μας μέχρι να εξευρεθεί στο Κυπριακό πρόβλημα μια δίκαιη και διαρκής λύση, η οποία θα αποκαθιστά και διασφαλίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα για όλους τους νόμιμους κατοίκους της Κύπρου.

Οι Κύπριοι είναι πραγματικοί ευρωπαϊοί πολήτες και δεν στοχεύουν να καταστούν προνομιούχοι αλλήα ούτε και δεύτερης τάξης πολήτες. Αυτό θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη, εάν κάποια λύση θα γίνει αποδεκτή από τον λαό σε ένα Δημοψήφισμα.

ΠΟΙΗΣΗ

**Του Πενταδάκτυλου Κόρη
Κυθρέα κουρσεμένη**

του Γεώργιου Κοκί

*Του Άγιου Πενταδάκτυλου μεσημβρινή πηλαγιά
απ' την Αθήνα διάληξε ο Χύτρος βασιλιάς
Κυθρέα και σε θρόνιασε Βασίλισσα Κυρά
σαν γίνηκε βασίλειο στα χρόνια τα παλιά*

*Πενταδάκτυλε, βουνό μου, σκέπε, φρούρει το χωριό μου.
Πενταδάκτυλε, βουνό μου, πρόσμενε το γυρισμό μου.*

*Κειο το βουνό σου χάρισε μ' αγάπη περισσή
νερό, τον Κεφαλήβρυσο, μι' αστείρευτη πηγή.
Γεννοβοηούσε απ' αυτό η ακριβή η γη σου,
καρπίζανε τα δέντρα σου, προκόβανε οι γιοι σου.*

*Πενταδάκτυλε, βουνό μου, σκέπε, φρούρει το χωριό μου.
Πενταδάκτυλε, βουνό μου, φύησε το σπιτικό μου.*

*Σε προίκισε μ' ονομαστά τριγύρω σου χωριά
πανάκριβα κεντίδια πα' σ' ατίμητη ποδιά.
Το Νιο Χωριό το ξακουστό, με πιο πέρα τη Βώνη,
Παηαίκυθρο, Έξω Μετόχι, με το μικρό Τραχώνι.*

*Πενταδάκτυλε, βουνό μου, σκέπε, φρούρει το χωριό μου.
Πενταδάκτυλε, βουνό μου, πρόσμενε το γυρισμό μου.*

*Θεοί με νύμφες παίζανε κρυφτό στους ελαιώνες,
και Άγιοι σε δόξαζαν αμέτρητους αιώνες.
Με άρωμα ηεμονανθών συ γιόμιζες τον κόσμο
ανάκατο με γιασεμιά, τριαντάφυλλα και δυόσμο.*

*Πενταδάκτυλε, βουνό μου, σκέπε, φρούρει το χωριό μου.
Πενταδάκτυλε, βουνό μου, φύησε το σπιτικό μου.*

*Η μυρωδιά τους σμίχτηκε στα ρούχα, στη ζωή μας
και συντροφιά παρέμεινε παντοτινά μαζί μας,
από 'κει μέσα δε φεύγει, σφηνώθηκε βαθιά
κι αποτελεί μοναδική για μας κληρονομιά.*

*Πενταδάκτυλε, βουνό μου, σκέπε, φρούρει το χωριό μου.
Πενταδάκτυλε, βουνό μου, πρόσμενε το γυρισμό μου.*

Κυθρέα

του Ιάκωβου Κυθρεώτη

*Κυθρέα,
αρχαίο βασίλειο των Χύτρων,
πατρίδα της Κυθέρειας θεάς, ρίζα πατρική.
Η ευλογία των αγίων σκέπη σου.*

*Κυθρέα,
μια πολυάνθρωπη κοιλάδα με καρπερά,
λιόφυτα και πηλατάνια,
πάπιες και θάμνους στις ποταμοσιές σου,
ένα σεντόνι ευωδιαστό,
που όλα τα σκεπάζει με αγάπη,
κορμιά και ψυχές,
αυτών που ήρθανε και φύγαν
ταξίδι αθαργινό μέσ' τους αιώνες.*

*Κι ο Κεφαλήδβρυσός σου,
αθάνατο νερό,
των μύλων γυριστής ασίγαστος,
μετράει το χρόνο
και της ψυχής
τη δροσερή ανάπαυση,
μάρτυρας πιστός να ιστορήσει
του Χύτρου βασιλιά
τ' αρχαία μεγαλεία*

*και τα στερνά,
μνήμες, χαρές και δάκρυα.*

*Με πέτρινο υδραγωγείο της
Σαθαμίνας πότιζες το βασίλειο.
Τώρα, από αιώνες διψασμένο,
κοιμάται σε συντρίμια.*

*Αίμα πολύχυμο- ζεστό
κυλάει ασταμάτητα στο σώμα σου
για της καρδιάς το φούντωμα
και της φυλής
διπλό ξανάνιωμα.*

*Κυθρέα,
προικιά στολίζανε και πηλούτη
αμύθητα περίσσια,
την ξεκουσμένη πολιτεία σου,
που φθόνησαν απανωτά εχθροί.*

*Απάνωθέ σου
ο Πενταδάκτυλος σκυφτός
τον πόνο σου
και τη δική μας θλίψη*

αφουγκράζεται
στα παθιασμένα δάχτυλά του να
αντηχούν.

Κι οι χούφτες του, διπλά σφιγμένες
για το κακό και τα ανόσια,
υψώνουν το γρόνθο με βαριές
κατάρες στους βαρβάρους ανείπωτα
και ασήκωτα απάνω τους να πέσουν
σπαθιά κι αστροπελέκια.

Κυθρέα,
Τώρα, κι αν μαύρα σύννεφα
θολώσανε τις μέρες σου, μόνη
απαντοχή μας: Φως ιθαρό,
μια ξαστεριά στον ουρανό σου.

Λένε πολλοί: Άλλος έχει το
όνομα κι άλλος έχει τη χάρη.
Δώσε, Κυθρέα μου, ακριβή:
Νά 'χω τη χάρη σου
κι ας έχω τ' όνομά σου.

Η ευτυχία

του δρα Νίκου Αρτεμίου

Την ευτυχίαν θέλω την
τζιαι θέλουμεν την ούλληοι μας
πάντα τζιαι παντού γυρεύουμεν την
τζι εν την ευρίσκουμεν
γιατί νομίζουμεν πως έσσει χαθεί.

Μα έχουμε την μέσα μας
έν' μες τα σιείηοι μας έν' εις το στόμα μας
έν' εις το σιέρι μας.

Έναν χαμόγελο, έναν χάδιον
τζι ένας λόος γηλυτζής
για να δκιούμεν δώρον
τζιαι να παίρνομεν αντίδωρον

Έτην, έν' τούτη η ευτυχία
πον 'να δκιούμεν τζιαι να παίρνομεν

Έν' τούτη που λαλούμεν καθοσύνη
τζιαι τούτ' εν να μας μείνει.

Προσταγή του Θεού

του δρα Νίκου Αρτεμίου

Ήρταν τα γρόνια τζι νύραν μας
τσιήλιούν μας που πάνω κάτω
να μπούμεν μες την γη,
γιατί έν' του Θεού μας προσταγή.
Θέλεις εν θέλεις να το χωνέψεις
Χους ει και εις χουν τζιαι φεύκεις.

Σταύρωση τζι' Ανάσταση

του δρα Νίκου Αρτεμίου

*Εν χριστιανός που γεννήθηκα τζιαι είμαι
τζι' έχω ΣΥΜΒΟΛΟ ΜΟΥ ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ
ΤΟ ΞΥΛΟΝ ΠΟΥ ΣΤΑΥΡΩΣΑΝ ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ
ΤΖΙ' ΕΚΡΕΜΜΑΣΑΝ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ.*

*Μα 'χουν σύμβολον εν έμεινεν ΜΟΝΟΝ του
εκάμαν το τζι' εκάμαμεν το τζι' έγινε ΔΙΠΛΟΝ.*

*Έτσι ήταν τζι' έτσι τόχαμεν που μιας αρκής
που τον λαιμόν μας κρεμμασμένον.
Αμμάν εν ελθοαρκάζαμεν πως η κατζία
έσιει τζι' άληθον τρόπον να σκοτώνει εκτός που τον σταυρόν.*

*Με τον σταυρόν σταυρώνει
τζιαι με τούτον πόχουμεν γυρόν που τον λαιμόν τζιαι πάνω του
κρέμμεται ΚΡΕΜΜΑΖΕΙ.*

*Εκάμασιν συρτοθηλιάν οι άνομοι Εγγηέζοι
τζι' αντί για σταύρωσιν εκάμασιν κρεμμάηαν
τζι' εσκοτώσασιν τούτην την φοράν αντί του
Χριστού του γιου του Θεού τζιαι της Παναγίας
τα παιδιά μας, τα παιδικιά της Λευτεριάς.
Για τούτον έχω διπλήν το σύμβολο Σταυρού τζιαι μιαν θηλιάν.*

Πενταδάκτυλος

του Στυλιανού Γ. Πετάση, ταξίαρχου ε.α.

*Οι πέτρες σου τζιαι οι κρεμμοί
οι βρύσες, τα δεντρά σου
τα μοναστήρια, οι εκκλησιές
παλάθκια, φρουριά σου
τζιαι τα πουλιιά που τζιεηαδούν
την ιστορία σου λαλούν
τα ήθη τζιαι έθιμά σου.*

*Στα χώματά σου τ' Άγια
κόκκαηα εν θαμμένα
με των ηρώων αίματα
βρεγγμένα, ποτισμένα.*

*Είσαι η περηφάνεια μας
της Κύπρου το καμάρι,
είσαι μουσείο ζωντανό
που μιαν μερκάν ως άληη.*

*Γονατιστός στον πηλάστην μου
Εγιώνι όρκον κάμνω
Για την δική σου λευτεριά
Να αγωνίζουμαι σκληρά
Μέχρι που να πεθάνω.*

*(Ο Θρυηικός Πενταδάκτυλος, Λευκωσία
2010, σ. 6)*

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

Γράφει και επιμελείται η Ανθή Πέτσα - Σαββίδου

Φυλακτής Δρουσιώτης

1924 – 2010

του Μιχαήλακη Σάββα, Δημάρχου Κυθρέας

Γεννήθηκε στη Δρούσια της Πάφου το 1924 και φοίτησε στο Δημοτικό Σχολείο του χωριού του μέχρι την 7^η τάξη. Σε ηλικία 13 χρόνων με τη συνοδεία του πατέρα του πήγε στη Λεμεσό όπου ασχολήθηκε σε διάφορα επαγγέλματα και εργασίες σε εμπορικό κατάστημα.

Μεταβαίνει στη συνέχεια στη Λάρνακα για να καταλήξει τελικά στη Λευκωσία σε ηλικία περίπου 22 χρόνων όπου προσλαμβάνεται ως κλητήρας στη Cyta. Σε ηλικία 40 χρόνων παρακολουθεί νυχτερινά μαθήματα στη Τεχνική Σχολή Λευκωσιά για ολοκλήρωση της μόρφωσής του.

Το 1949 ενώνει την τύχη του με την Εθελίτσα Δημητρίου από την Κυθρέα με την οποία απέκτησαν 3 παιδιά, τον Δημήτρη, τον Εύη και τον Κώστα και ευτύχησαν να τους δουν να κατέχουν αξιοζήλευτες θέσεις στην Κυπριακή Κοινωνία.

Αφυπηρέτησε από τη Cyta το 1985 από τη θέση του Επιθεωρητή Εγκαταστάσεων.

Το επιχειρηματικό του δαιμόνιο τον οδήγησε στην ανέγερση του μοντέρνου Κινηματογράφου ΑΠΟΛΛΩΝ Κυθρέας μαζί με τον κουινιάδο του το 1966, τα δε εγκαίνιά του ευτύχησαν να κάμουν μια μέρα σημαδιακή, στις 6.6.66. Στον ίδιο χώρο λειτουργούσαν για χρόνια ομώνυμο υπαίθριο θερινό κινηματογράφο.

Πέθανε την Πέμπτη, 4.2.2010 και η εξόδιος ακολουθεία του έγινε στις 6.2.2010 από τον ιερό ναό Αποστόλου Ανδρέα στο Πλατύ Αγλαντζιάς.

Ιωάννης Γεωργίου Γιαννάκη

15.7.1922 – 24.2.2010

του Μιχαήλακη Σάββα, Δημάρχου Κυθρέας

Γεννήθηκε στην Κυθρέα στις 15.7.23 από γονείς τον Γεώργιο Γιαννάκη που για χρόνια ήταν επίτροπος στην εκκλησία της Αγίας Μαρίας και τη Χρυσόστομη Μαϊμάρη από το Παλαίκυθρο. Αδέλφια του ο Στέλιος, η Μαρία Τρύφωνα Γιωργαλλίδα και ο Παύλος.

Όταν ξέσπασε ο δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος κατατάσσεται με άλλους Κύπριους εθελοντές στο Κυπριακό Σύνταγμα. Με τη λήξη του πολέμου και συγκεκριμένα το 1947 προσλαμβάνεται ως υπάλληλος στο Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας από όπου και αφυπηρέτησε το 1983.

Υπήρξε εξαιρετος ποδοσφαιριστής, μόνιμο στέλεχος της τότε ποδοσφαιρικής ομάδας της Κυθρέας και συνέχισε τη λαμπρή καριέρα του στο σωματείο «Ολυμπιακός» Λευκωσίας, ομάδα Πρώτης Κατηγορίας της ΚΟΠ.

Τον Οκτώβρη του 1955 παντρεύεται την Λίλια Παπαγεώργη από τον Άγιο Μέμνονα της Αμμοχώστου όπου και εγκαταστάθηκε μόνιμα.

Απέκτησαν 2 παιδιά, τον Τάσο και την Μαρίνα που του χάρισαν 5 εγγόνια.

Πέθανε στις 24.2.2010 ύστερα από πολύμηνη μάχη με την επάρατη ασθένεια.

Η κηδεία του έγινε στις 26.2.2010 στον ιερό ναό Αγίου Δημητρίου στη Λευκωσία και η ταφή του, κάτω από καταρακτώδη βροχή, στο κοιμητήριο Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης σε οικογενειακό τάφο, όπως ήταν και η επιθυμία του.

Χρυσταλλού Νικολάου, η θεία μας

της Στέλλας Κηίτου Συμεωνίδου

Γεννήθηκε στην Κυθρέα στις 15.5.1915.

Ήταν το ένατο από τα δέκα παιδιά του Στυλιανού ΧατζηΚωνσταντή Κουτσουρου και της Ελενίτσας Χ΄ Σάββα Σεβέρη. Παντρεύτηκε τον δάσκαλο Κλεάνθη Νικολάου από την Λευκωσία. Έφτιαξαν το σπιτάκι τους στην όμορφη Κυθρέα μέσα στα δέντρα και τα λιουλιούδια.

Παιδιά δεν απέκτησαν και έτσι υιοθέτησαν την αδελφότεχνή της Στέλλα Μ. Π. Ελευθερίου.

Τα χαρακτηριστικά που την ξεχώριζαν ήταν πολλή και καλή. Η εξυπνάδα της, η εργατικότητα της, το πείραγμά της, το γέλιο της. Ξεχώριζε για τη μεγάλη αγάπη της προς όλους τους ανθρώπους, συγγενείς, γείτονες, φίλους.

Ασχοῦεῖτο καθημερινά με το φύτεμα ῥουῥουδιῶν και δέντρων. Δεν ἄφνε οὔτε ῥεπτό το βελόνι ἀπό το χέρι της κεντώντας τη δαντέῤῥα (Λαπνηθιώτικη) και χαρίζοντας σε ὄῤῥους τα ὠραία πετσετάκια της για να την θυμούνται και να την μακαρίζουν. Πρόσφυγας στα Λατοιά, διάβαζε καθημερινά την εφημερίδα για να μαθαίνει νέα για την εξέλιξη του Κυπριακού και την επιστροφή στην Κυθρέα.

Στην Κυθρέα δεν ἤθελε να πάει σαν επισκέπτρια ἀῤῥἄ να πάει και να μείνει για πάντα.

Η μεγάλη αγάπη που μας είχε και η ανοικτοκαρδοσύνη της θα είναι για πάντα στο νου και στην καρδιά μας.

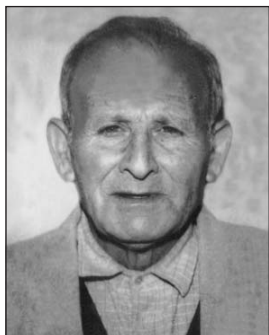
Εῤῥαφρύ ας είναι το χῶμα της προσφυγιάς που την σκέπασε την πρώτη του Μάρτη του 2010.

Αιωνία της η μνήμη!

Λεοντής Καθολήρου

15.05.1922 – 06.04.2010

του Στέῤῥιου Πετάσης

Την Τρίτη 6.4.2010 απεβίωσε ο Λεοντής Καθολήρου ἀπό τη Χαρδακιώτισσα Κυθρέας. Ο Λεοντής γνωστός στους Λευκωσιῶτες, διατηρούσε κρεοπωῤῥείο στη Λεωφόρο Νίκης στην Ακρόποῤῥη, ἔχαιρε εκτίμησης για την τιμιότητά του. Κηδεύτηκε την Πέμπτη, 8.4.2010, ἀπό την εκκῤῥησία των Αγίων Ομοῤῥογητών. Επικήδειο ῥόγο εκφώνησε ο κ. Στέῤῥιος Πετάσης.

«Αῤῥησμῶννε κουμπάρε Λεοντή

Μαζευτήκαμε στον ιερό τούτο χῶρο για να σου τεῤῥέσουμε την νεκρώσιμο ἀκοῤῥουθία και να σε συνοδεύσουμε στην τεῤῥεσταία σου κατοικία, ἀφού ο Κύριος της ζωής και του θανάτου σε κῤῥησε εις τους ουρανοῤῥς δια χαρμονή και αιωνία ἀνάπαυση. Γεννήθηκες εις την ενορία Συρκανιά και ο πατέρας σου καταγόταν ἀπό την πατριαρχική οικογένεια των Καθολήρων και η μάνα σου ἀπό τη μεγάλη οικογένεια των Χατζηνικόῤῥηδων.

Από μικράς ηῤῥικίας διακρινῶσσουν για την εργατικότητα και την αγάπη σου προς την οικογένειά σου, γι' αυτό ἀπό μικρό παιδί εργαζῶσσουν σκληρά σε χειρωνακτικές εργασίες και ὅταν σῶῤῥανες το ἀπόγευμα ἀπό τις δουῤῥειές αυτές αροτριοῤῥες τα χωράφια του πατέρα σου για να βοηθήσεις την πολυμεῤῥή οικογένειά σου.

Όταν ἤῤῥη το ηῤῥήρωμα του χρόνου, ἔνωσης την τύχη σου με την Μαρίτσα Μιχαήῤῥ Πούπα

από μεγάλη οικογένεια της Χαρδακιώτισσας, που διεκρίνετο για την εργατικότητα της και τη θρησκευτικότητά της.

Η σύζυγός σου Μαρίτσα σου εκάρισε τρία παιδιά, τον Σωτηράκη σου, τη Νόρα σου και τον Μιχαήλη σου. Εργαστήκατε και οι δύο σκληρά, για να αποκαταστήσετε τα παιδιά σας, πράγμα το οποίο επετύχετε και είδατε τα παιδιά σας πλήρως αποκατεστημένα στην κοινωνία και επάξια συνεχίζουν τη δική σας πορεία. Μερικά από τα εγγονάκια σας διέπρεψαν στα γράμματα και στις τέχνες και στη μουσική.

Καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής σου παρέμεινες τίμιος, εργατικός και προ παντός άνθρωπος. Θυμούμαι, αξέχαστε Λεοντή, ότι τακτικά εφώναζες εμάς τους γείτονές σου με το χαρακτηριστικό «Έλα κουμπάρε, έχει μεζέ να πιούμε καμιά».

Η εργατικότητά σου και η τιμιότητά σου έφεραν καρπούς και δημιουργήσες αρκετή περιουσία. Όμως η βάρβαρη Τουρκική εισβολή, μετά το εγκληματικό πραξικόπημα σε οδήγησαν εις την προσφυγιά και έχασες τα πάντα. Στάθηκες όμως όρθιος και μαζί με τη σύζυγό σου εργαστήκατε σκληρά στην Αγγλία και στη συνέχεια δημιουργήσατε κατάστημα στη Λευκωσία και έτσι περνούσατε αξιοπρεπώς.

Η βάρβαρη Τουρκική εισβολή και η βίαιη απομάκρυνσή σου από την Κυθρέα σε ελυπούσαν βαθύτατα, και ήθελες να επιστρέψεις πίσω στα Άγια Χώματά μας, να ξαναπάς να προσκυνήσεις την Αγία Άννα και στη βασιλίτισσά μας Παναγία Χαρδακιώτισσα. Να ξαναπάς στα περιβόλια σου στο Ρογιάτικο στους Χατζηπιερήδες, στον Άη Γιώργη, στον Κούνουππα και να καταλήξεις να ξαποστάσεις κάτω από τα δροσερά πλάτανια του Κεφαλόβρυσου, όπου για αρκετά χρόνια εργάστηκες κι εκεί.

Όμως η επιθυμία σου αυτή έμεινε ανεκπλήρωτη κι εκοιμήθης εις την προσφυγιά, ούτως έδοξε τω Κυρίω.

Κουμπάρε Λεοντή, άφηνες τις καλύτερες εντυπώσεις ως άνθρωπος, ως γείτονας, ως φίλος, και ως συγχωριανός και εξεπλήρωσες πλήρως τα καθήκοντά σου εις την πατρίδα και τη Δημοκρατία.

Όταν ελευθερωθεί η Κυθρέα, τα κόκκαλα σου θα τα μεταφέρουμε και θα τα θάψουμε στα αγιασμένα χώματα της Χαρδακιώτισσας.

Πορεύσου εν ειρήνη και ας είναι ελαφρύ το χώμα που θα σε σκεπάζει, φίλε Λεοντή, και η μνήμη σου θα είναι πάντα αιωνία.»

Νίτσα Κανικλίδου

1922-2010

Η Νίτσα (Άννα) Κανικλίδου γεννήθηκε στην Κυθρέα στις 10 Ιουλίου 1922. Ήταν η μικρότερη από τις δυο θυγατέρες του Παναγιώτη και της Ιουλίτας Λεμονοφίδη, το γένος Οικονομίδου. Το 1948 παντρεύτηκε τον Θεμιστό Κανικλίδη και μαζί έζη-

σαν 60 χρόνια ευτυχισμένου έγγαμου βίου. Απέκτησαν δύο παιδιά, τον Πανίκο και τη Στέλλα.

Η Νίτσα Κανικλίδου έφυγε στις 8 Απριλίου 2010 και η κηδεία της έγινε στις 10 Απριλίου 2010, στην εκκλησία του Αποστόλου Βαρνάβα. Τη χαιρέτησε εκ μέρους της οικογένειάς της ο κ. Γεώργιος Κοκής, που είπε:

«Σεβαστή θεία Νίτσα,

Τελικά δεν άντεξε το φθαρτό σου σώμα στην πολύχρονη ταλαιπωρία, που πρόσφατα υπέστης και σε κρατούσε δέσμια σε πόνου κρεβάτι. Τώρα αναπαύεται, ενώ η αθάνατη ψυχή σου απελευθερωμένη από τα γήινά της δεσμά οδεύει στα ουράνια ψηλά, στον ουράνιο πατέρα κοντά, προς συνάντηση του προσφιλέστατού σου συζύγου, του αείμνηστου Θεμιστοκλή Κανικλίδη, με τον οποίο μια ολόκληρη ζωή συνδέθηκες και που λίγο καιρό πριν από εσένα εξεδήμησε προς Κύριον, για να σου ετοιμάσει κατάλληλο τόπο, ώστε επάξια να σε υποδεχτεί, όπως άθλωστε έκανε σε όλη του την επίγεια ζωή.

Κι εσύ όμως δεν υστέρησες καθόλου. Στάθηκες πάντα στο πλευρό του πιστή κι αφοσιωμένη σ' αυτόν κι έτσι ήσουν υπόδειγμα συζύγου. Στάθηκες ορθή δίπλα του στη μεγάλη που μας βρήκε συμφορά, εκείνη τη φοβερή του εκτοπισμού μας περίοδο και πάληψες γενναία μαζί του για να ξεπεράσετε κάθε δυσκολία που τόσο απρόσμενα ξεπρόβαλε μπροστά σας με τον ξεριζωμό.

Ως μητέρα έδωσες στα δυο παιδιά σου όλη σου την αγάπη και στοργή και εκείνα σου ανταπέδωσαν, μικρό αντίδωρο, όλα όσα απλόχερα στο διάβα της ζωής σου εσύ τους πρόσφερες.

Ως γυναίκα με τον ήρεμο και γλυκό σου τρόπο κέρδιζες τη συμπάθεια και την εκτίμηση όσων σε γνώριζαν.

Αυτά σου τα χαρίσματα, της πιστής δηλαδή συζύγου, της στοργικής μητέρας, της γυναίκας με τον άμετρο ψυχικό πλούτο που σου χάριζε η θερμή σου πίστη στον Χριστό, οδήγησαν τα βήματα όλων μας εδώ, που βρίσκεται η σεπτή σωρός σου, για να σου δώσουμε τον τελευταίο ασπασμό, να συμπαρασταθούμε στα παιδιά και στα εγγόνια σου και να σου ευχηθούμε ειρηνική πορεία στο στερνό σου ταξίδι, αηλιά και να παρακαλέσουμε θερμά τον Κύριο και Θεό μας όπως κατατάξει τη ψυχή σου μετά των δικαίων και των αγίων και όπως το φιλόξενο χώμα της Λευκωσιάτικης γης που σε λίγο σ' αυτό θα αναπαυτείς σου φανεί εξίσου ελαφρύ, σαν το Κυθρεώτικο και παραμείνεις σ' αυτό ως την ευλογημένη ώρα της επιστροφής, οπότε θα γίνει η μετακομιδή των λειψάνων σου στο κοιμητήριο του Αγ. Γεωργίου, για να αναπαυτούν μόνιμα εκεί όπου βρίσκεται των γονιών σου ο τάφος. Αιωνία σου η μνήμη, σεβαστή μας Νίτσα Κανικλίδη το γένος Λεμονοφίδη.»

Σωτήρης Μάρκου

1933-2010

Ο Σωτήρης Μάρκου γεννήθηκε στο Τραχώνι της Κυθρέας το 1933. Παντρεύτηκε την Αναστασία Ανδρέου από την Αγία Μαρίνα στην ομώνυμη εκκλησία στις 25.9.1955.

Απέκτησαν δύο παιδιά τον Ανδρέα και την Ελένη.

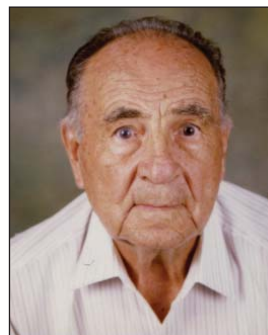
Ο Σωτήρης ασχολείτο με οικοδομικές εργασίες.

Απεβίωσε στις 16.4.2010. Η κηδεία του έγινε από την εκκλησία Αγίου Λουκά στον Στρόβολο.

Γιάννης Ορφανίδης

5.3.1920-26.5.2010

Ο Γιάννης Ορφανίδης γεννήθηκε στις 5 Μαρτίου του 1920. Γονείς του η Μαρίτσα Γιαννάτζη Γιάληθουρου και πατέρας του ο Στυλιής του Ορφανού. Αδέλφια του η Ελένη η γυναίκα του Κώστα Στυλιανίδη, ο Κώστας (γυναίκα του η Δώρα Χατζηχριστόδουλου Ταλιαδώρου), ο Αντρέας (Ραμές - γυναίκα του η Χρυσταλή) και ο Γιώργος. Νυμφεύθηκε τη Νίκη Κοηλιού και απέκτησαν 3 γιούς. Τους δίδυμους Λούκα (φιλόλογο, πρώην Γυμνασιάρχη και Πρόεδρο του Σωματείου ΠΑΟΚ Κυθρέας) το φιλόλογο, πρώην Πρώτο Λειτουργό Εκπαίδευσης και γνωστό λογοτέχνη και Μέλος της προηγούμενης Επιτροπής Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας Νίκο και τον Στέλιο, γιατρό (Ορθοπαιδικό) στην Αθήνα.

Στα 90 του χρόνια ο Γιάννης μας εξέπληξε με την αφήγηση της ζωής του που ο γιός του Νίκος φρόντισε να αποτυπωθεί σε δύο τόμους με τίτλο "Κυθρέα. Ο τόπος μου". Για τον ίδιο και για το έργο του - μια δεξαμενή πληροφοριών από όπου εμείς θα μπορούμε να αντλήουμε - θα ασχοληθούμε στις επόμενες εκδόσεις του περιοδικού μας, γιατί πραγματικά το αξίζει...

Κοιμήθηκε στις 26 Μαΐου 2010 χωρίς να αξιωθεί να δει ολοκληρωμένο τον δεύτερο τόμο της αφηγηματικής βιογραφίας και των νοσταλγικών και συνάμα παρστατικών αναμνήσεών του.

Στην κηδεία του που έγινε στην εκκλησία των αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης τον πατέρα του αποχαιρέτησε ο γιος του Νίκος:

«Σήμερα αποχαιρετούμε, προπέμπουμε, για τον άηλο τόπο, τον τόπο της παραμυθίας και της γαλήνης και της χαράς, τον πατέρα μας. Γιατί στον τόπο της χαράς και της γαλήνης είναι πια ο πατέρας μας. Στον τόπο του φωτός.

Στο πρόσωπό του ήταν η καλοσύνη και η αγάπη και η στοργή. Το ατέλειωτο χαμόγελο. Γιατί ένα χαμόγελο ήταν πάντα ο πατέρας μας που έφυγε. Έτσι, απαλά, διακριτικά, όπως τα πετεινά του ουρανού. Χριστιανικά. Ανεπαίσχυντα και ειρηνικά. Και πήγε στην αγκαλιά του Κυρίου μας.

Προπέμπουμε σήμερα τον πατέρα μας, που μας έμαθε να αγαπούμε τον κόσμο. Που μας αποκάλυψε, με το παράδειγμά του, το μοναδικό ήθος του, την πραότητα και την τρυφερότητα και τη ανεξικακία. Την καρτεριά και την υπονομή. Αυτό τον πατέρα αποχαιρετούμε σήμερα.

Σκέφτομαι, πόσο γρήγορα πέρασαν τα χρόνια. Γυρίζουμε, έτσι, σήμερα στην αυλή μας, γυρίζουμε πίσω στις μνήμες μας, με ένα αίσθημα πικρίας και θλίψης και νοσταλγίας, και αποχαιρετούμε τον πατέρα μας. Τον Γιάννη Ορφανίδη. Τον μάστρε-Γιαννή. Τον αποχαιρετούμε και τον προπέμπουμε. Ένα πατέρα που ήταν πάντα για μας μια τρυφερή αγκαλιά. Και μια παρηγοριά στα δύσκολα του κόσμου τούτου.

Στο πρόσωπό του αποχαιρετούμε και την αγιασμένη Κυθρέα. Τον τόπο μας που αποσύρεται, καθώς αποσύρονται ένας-ένας οι άνθρωποι που την κατοίκησαν και την έζησαν. Έτσι, μαζί τους, νοιώθουμε να φεύγει ένα ακόμα κομμάτι της μνήμης και της ζωής μας.

«Σε πέτρινο καράβι ταξιδεύει τώρα ο πατέρας.
Παίρνει τους δρόμους τ' ουρανού, τους δρόμους του πελάγου
φτάνει μπροστά στην πόρτα μας, στη μέση του σπιτιού μας
πάνω στη σκέπη του σπιτιού αράζει, τρεχαντήρι.

Άφαντο πια το σπίτι μας, άφαντη κι η αυλή μας
άφαντα και τα δέντρα μας κι η ημεμονιά και τ' άστρα.

Έτσι λοιπόν αρμενίζει το σπίτι μας σε πέτρινο καράβι
παίρνει τους δρόμους τ' ουρανού και χάνεται
μαζί με τον πατέρα, μαζί τα πουλιά
τα πετρωμένα περιστέρια
μαζί με τις αυλές μας και τα δέντρα μας.

Λύπη και πένθος και χαρά, χαρμολύπη, λοιπόν, σήμερα, καθώς κατευοδώνουμε και αποχαιρετούμε τον πατέρα μας, έτσι, όπως μας δίδαξαν οι Πατέρες της Εκκλησίας μας. Γιατί σ' αυτό τον κόσμο τελοούμε πάντοτε ξένοι και παρεπίδημοι, προσδοκώντας τον άηλον τόπο. Όπως μας υπέδειξε ο απόστολος Παύλος: «ου γαρ έχομεν ὡδε μένουσαν πόλιν, ἀλλᾶ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητούμεν».

Δεν ξέρω, πατέρα, τι άηλο να σου πω, καθώς όλα όσα θέλουμε να σου πούμε μας ξεφεύγουν. Μόνο πόσο σε ευχαριστούμε γι' αυτό που υπήρξες για μας. Μέχρι το τέλος του βίου σου.

Καλό δρόμο να έχεις, αγαπημένε μας πατέρα.»

Φρόσω Στρούθου 1933-2010

Γεννήθηκε τον Δεκέμβριο του 1933 στη Χρυσίδα από γονείς τον Χατζηκώστα του Νίγηου και μητέρα την Ελενίτσα. Ο πατέρας της σκοτώθηκε από τους Τούρκους εισβολείς μέσα στο σπίτι του στην Χρυσίδα, αν και ήταν ανήμπορος και κληνός. Η Φρόσω είχε ένα αδελφό τον Νίκο, μετανάστη στην Αγγλία και παντρεμένο με την συγχωριανή μας Μαρία Γερούδη.

Ήταν παντρεμένη με τον δάσκαλο Γεώργιο Στρούθο από την Τραχυπέδουθα και απέκτησαν δύο παιδιά την Άννα που είναι υπάλληλος στην Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου και τον Κώστα που εργάζεται στο Τμήμα Ευημερίας.

Μετά την εισβολή και κατάληψη της Κυθρέας από του Τούρκους εγκαταστάθηκε μαζί με την οικογένειά της στη Λεμεσό.

Η Φρόσω απέθανε στις 3.6.2010 σε ηλικία 76 χρόνων. Η κηδεία της έγινε στον ιερό ναό Αγίου Νικολαίου στα Κάτω Ποιημίδια.

Παναγιώτα Θεοφιλίδου

10.03.1939 – 8.6.2010

του Χρ. Θεοφιλίδου

Η Παναγιώτα Θεοφιλίδου, το γένος Σάββα Γιάηουκα, ήταν από τις πρώτες γυναίκες της Κυθραίας που φοίτησαν σε σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Συνέχισε τις σπουδές της με υποτροφία της Αρχιεπισκοπής στη Σχολή Νηπιοκόμων Ιωαννίνων.

Ως πτυχιούχος νηπιαγωγός εργάστηκε επί σειράν ετών στα νηπιαγωγεία ΜΑΝΑ (Λευκωσία) και ΠΑΙΔΙΚΗ ΣΤΕΓΗ (Λάρνακα), ίδρυσε και διηύθυνε το πρώτο προσφυγικό νηπιαγωγείο αρχικά στον χώρο της Διεθνούς Έκθεσης και αργότερα στον καταυλισμό Σταυρού στο Στρόβοιο.

Το 1977 μετέβη οικογενειακώς στις ΗΠΑ για σπουδές της ίδιας και του συζύγου της. Πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στο Πολιτειακό Πανεπιστήμιο Άθμπαρντ και απέκτησε το πτυχίο Master στην εκπαίδευση.

Επιστρέφοντας στην Κύπρο εργάστηκε με απόσπασση στο Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για να χειριστεί για μια τριετία θέματα της Προδημοτικής Εκπαίδευσης. Με την προαγωγή της στη θέση διευθύντριας, διηύθυνε πρώτα το νηπιαγωγείο MANA και αργότερα το Α' Δημόσιο Νηπιαγωγείο Αγλαντζιάς, το οποίο δημιούργησε από μηδενική βάση. Λόγω προσόντων, αξίας και αποτελεσματικότητας στην εργασία προήχθη σε Επιθεωρήτρια Νηπιαγωγείων και υπηρέτησε στις επαρχίες Λευκωσίας, Λάρνακας και Ελεύθερης Αμμοχώστου.

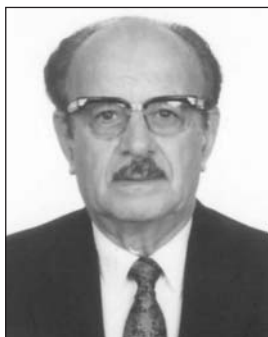
Η Παναγιώτα Θεοφιλίδου διακρίθηκε για το ήθος, την εργατικότητα, την εμπειρογνώμοσύνη της σε θέματα προδημοτικής εκπαίδευσης και την αποτελεσματικότητά της ως συμβούλου των νηπιαγωγών. Κατά την αφυπηρέτησή της οι συνάδελφοί της την τίμησαν με εκδηλώσεις αγάπης.

Η Παναγιώτα καταξιώθηκε ως άνθρωπος, ως σύζυγος, ως μητέρα, ως αδελφή και ως θεία. Λίαν αγαπητή από φίλους και συνεργάτες, έζησε ηθικά και τίμια, εργάστηκε με ανιδιοτέλεια, ανέθρεψε δυο ενάρετα παιδιά και άφησε πίσω της άριστο παράδειγμα φιλοξενίας και αρχόντισσας στο σπίτι της.

Κοιμήθηκε στις 8 Ιουνίου 2010, ηττημένη από τον καρκίνο, για να αναπαυθεί στον οικογενειακό τάφο, δίπλα στο εξοχικό της σπίτι στον Λουβαρά της επαρχίας Λεμεσού. Τη συνοδεύει αιώνια το βιβλίο που ετοίμασε ο σύζυγός της Χρήστος με τίτλο «Αθέατη, αηλιά παρούσα, Παναγιώτα».

Ανδρέας Γ. Φιλιππίδης

19.11.1919 – 4.8.2010

Γεννήθηκε στην Κυθραία στην ενορία Αγίας Μαρίας, στις 19 Νοεμβρίου 1919. Ήταν το τρίτο παιδί του Γεώργιου και της Ζωής Φιλιππίδη. Αδέλφια του ο δάσκαλος Νίκος που παντρεύτηκε την Στέλλα Ακαθιώτου, η Μαρτίσα, γυναίκα του Κώστα Χρυσάνθου και η Αναστασία που παντρεύτηκε τον Χρίστο Κανικλίδη. Παιδιά μιας αγροτικής, αηλιά καθ' όλα τίμιας, απλής, ταπεινής και αξιοπρεπούς οικογένειας. Τελείωσε Δημοτικό στην Κυθραία και μετά από τριετή φοίτηση στο Παγκύπριο Γυμνάσιο, φοίτησε στη νεοϊδρυθείσα Αγγλική Σχολή. Τελειώνοντας εργάστηκε για λίγο στο Κτηματολόγιο και αμέσως μετά στην Οθωμανική - μετέπειτα Grindley's και τώρα Λαϊκή Popular Bank από όπου και συνταξιοδοτήθηκε.

Εργάστηκε για 38 περίπου χρόνια δημιουργικά και ήταν αγαπητός, σεβαστός από

όλους τους συναδέλφους του και το ευρύ κοινό. Ανέπτυξε εξαιρετικό ενδιαφέρον και δραστηριότητα και εργάστηκε με πάθος για τα δικαιώματα του Τραπεζικού κόσμου. Πρωτοστάτησε για την ίδρυση της Τραπεζικής Οργάνωσης Ε.Τ.Υ.Κ. και εκτιμήθηκε και ετιμήθηκε δεόντως για τη συμμετοχή και προσφορά του. Ακούραστος, με πλήρη διαύγεια πνεύματος, ης και δεν τον είχε αγγίξει ο χρόνος, εξακολούθησε να εργάζεται στα γραφεία του λογιστικού γραφείου του γιού του, μέχρι 2 μήνες πριν το τέλος του.

Νυμφεύθηκε την επίσης Κυθρεώτισσα Ευδοκία (το γένος Στυλιανού Αθανασιάδη) και απέκτησε τρία παιδιά, τον Στυλιανό, μόνιμο κάτοικο στο Reading Πενσυλβανίας Αμερικής και άριστο επιχειρηματία, τον Γιώργο Φιλιππίδη, πετυχημένο εγκριμένο λογιστή στη Λευκωσία και την Άρτεμη Εισοδίου που κατέχει ανώτερη θέση στην Τράπεζα Κύπρου. Έδωσε την αρμόζουσα και αξιόλογη μόρφωση στα παιδιά του και ήταν υπερήφανος για τη σταδιοδρομία τους.

Χαρίσματα του Ανδρέα η ευγένεια, ο πρᾶος και ήρεμος χαρακτήρας του, η εξυπηρέτηση όλων, η τιμιότητα, η ειλικρίνεια, η ανιδιοτέλεια και η αστείρευτη αγάπη για όλους. Πρότυπο συζύγου, στοργικού πατέρα και άριστου οικογενειάρχη ήταν ιδιαίτερα αγαπητός και άφησε σ' όλους που τον γνώρισαν άριστες εντυπώσεις και εκτίμηση.

Πέθανε μετά από σύντομη ασθένεια στις 4 Αυγούστου του 2010 και τάφηκε στο Κοιμητήριο των Αγίων Κωσταντίνου και Ελένης στη Λευκωσία.

Τον Ανδρέα αποχαιρέτησε ο εγγονός του Ανδρέας Εισοδίου: *«Αγαπημένε μου παππού, Νιώθω τόσο συγκινημένος και θλιπνός που βρίσκομαι αυτή τη στιγμή μπροστά στην τόσο αγαπημένη και αξέχαστη μορφή σου. Είναι τόσο δύσκολο να σου εξηγήσω τα συναισθήματα που υπάρχουν μέσα στην ψυχή μου, ιδιαίτερα το γεγονός ότι νοιώθω τόσο άσχημα που δεν μπορούσα να σε αντικρύσω και να σε ακαθιάσω τις τελευταίες μέρες σου και να έχω έτσι μαζί μου μια τελευταία σου ανάμνηση...*

Θυμάμαι ότι από παιδάκι 3 χρονών,σε περίμενα καθημερινά με τον Μάρκο να μας παραλάβεις από το Νηπιαγωγείο, μετά από το Δημοτικό και το Γυμνάσιο για να μας οδηγήσεις σπίτι. Και ήσουν πάντα εκεί με το γνωστό και καλοκάγαθο χαμόγελό σου,και την αστείρευτη ηρεμία σου. Έπαιρνες αμέτρητη ευχαρίστηση να μας εξυπηρετείς, να μας παίρνεις όπου έπρεπε και να μας φροντίζεις με τη γιαγιά μέχρι να επιστρέψουν σπίτι οι γονείς μας.

Με την ίδια αγάπη φρόντιζες όλους γύρω σου και σκόρπιζες απλόχερα καλοσύνη, στη γιαγιά που λήτρευες,τα παιδιά σου που αποθέωνες αθλή και τους συγγενείς, συναδέλφους και όλους ανεξαιρέτως.

Μας έχεις μάθει σιωπηρά με τον παραδειγματικό και τον αξιοπρεπή σου βίο και χαρακτήρα πώς να συμπεριφερόμαστε,να αποφεύγουμε τις ακρότητες,να είμαστε πρώτα απ' όλα άνθρωποι με Α κεφαλαίο, να είμαστε υπομονετικοί, να αγαπάμε τους γύρω μας και να είμαστε τίμιοι και αξιοπρεπείς.

Ακόμη και στις τελευταίες σου μέρες ήσουν αθόρυβος, διακριτικός και αξιοπρεπής. Πονούσες αλλήλα δεν διαμαρτυρόσουν, υπέφερες στωικά για ένα μήνα και δε σταματούσες να σκορπίζεις το ακνό χαμόγελό σου στη γιαγιά που στεκόταν σαν φρουρός δίπλα σου και στους αγαπημένους σου Στέλιο, Γιώργο και Άρτεμη.

Απο όλους εμάς τα εγγόνια σου, αγαπημένε μας παππού, τον Αλέξανδρο, Ανδρέα, Παύλο, Μάρκο, Νικόλα, Άντρεα και το μικρό Στέφανο, ένα μεγάλο ευχαριστώ για τα ψηλά πρότυπα που έθεσες στη ζωή μας και μία υπόσχεση εκ μέρους μας ότι θα προσπαθήσουμε να τα τηρήσουμε.

Ας είναι ελαφρύ το χώμα που θα σε σκεπάσει.»

Για το παππού του ο εγγονός του Nick που ζεί στην Αμερική, έγραψε:

Love Language

Being such a great distance away, let me emphasize – I hope to speak in the most sincere of tones; and to convey only feelings of objectivity.

Papous, your spirit is draping me, never escaping me; I am happy to have had you in my past. And honored knowing that you – the beauty you exuded – will forever walk with me.

How can I explicate? To understand a man Oceans away is no easy task. Language, biases, politics, and geography are daunting, and often veil such humble intentions. And admittedly, after quitting Greek School, I thought my relationship with my grandfather would be the next victim; another bond that ‘could have been.’

“Nikolas welcome! (kisses) How are you? Hand me your bag. Όχι, όχι; that looks very heavy, I will take it for you!”

Trivial as it sounds, the greeting in 2004 – his wide smile, kisses on each cheek, and strength I had never seen in an 85-, 86 year old – moved me. Maybe I had matured since the previous visit, becoming more aware of emotions and such. Maybe I am overanalyzing the occurrence. But I felt him – his love transcended any and all boundaries. Whether he had shook my hand as is typical in the United States, or bowed like the Japanese, his feelings would not have been hindered.

He was dear to everyone who knew him, because he gave us; he radiated the love and respect forgone in so many other relations we – at least I – take for granted. To this day as I speak with family members and coworkers at my father’s business, the very mention of my grandfather’s name evokes that same smile. Truly, it is unmistakable. Hearing and seeing individuals recall so fondly a man whom they could converse with only the most rudimentary English is his truest testimony. A portrait of a friend; of a father who treated all as he did his children; of a man who taught me, beyond the confines of words, a lesson I will not soon forget:

That the language of love cannot be translated.

Aug. 05, 2010

Κωνσταντία Κύπρου Χατζηδημητρίου

12.2.1949 -28.8.2010

του Πέτρου Κ. Χατζηδημητρίου

Γεννήθηκε στην Κυθρέα από γονείς τον Κύπρο και την Δέσποινα Χατζηδημητρίου. Αποφοίτησε από το Δημοτικό Σχολείο της Τούμπας και μετά από το Πρακτικό Τμήμα του Παγκυπρίου Γυμνασίου το 1967.

Εργάστηκε ως Τεχνικός στο Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων για αρκετά χρόνια. Μετατέθηκε στο Γενικό Λογιστήριο - Κρατικό Λαχείο – και τελικά στο Τμήμα Οδικών Μεταφορών και έφθασε στην βαθμίδα του Γραμματειακού Λειτουργού.

Η Κωνσταντία ήταν ευσυνείδητη, πρόσχαρη και πάντοτε ευγενική. Διακρινόταν για το ήθος και την αγάπη προς τους γονείς της.

Πάληψε για έξη χρόνια με την επάρατη νόσο χωρίς να ενοχλήσει κανένα, αηλιά τελικά υπέκυψε στο μοιραίο. Ο Θεός ας αναπαύσει τη τυχή της και εμείς δεν θα τη ξεχάσουμε ποτέ.

Η κηδεία έγινε από την εκκλησία Αγίου Βασιλείου στον Στρόβολο. Στεφάνι κατατέθηκε από το Δήμαρχο Κυθρέας κ. Μιχαήλη Σάββα τον οποίο ευχαριστούμε θερμά.

Αιμιλία Νικολάου

18.5.1953-16.9.2010

Αιμιλία Νικολάου, η συγχωριανή μας, η φίλη μας, η συγγενής μας, η σύζυγος, η μάνα, μία αγαπημένη παρουσία σε όλους μας. Τα λόγια είναι λίγα για να σας την περιγράψω, οι λέξεις τελειώνουν, όταν θέλεις να χαρακτηρίσεις το μεγαλείο της ψυχής της...

Γεννήθηκε στις 18 Μαΐου 1953 στο Νέο Χωρίο Κυθρέας, ένα μέλος μίας αξιαγάπητης οικογένειας, του Νικόληου Πιτσιλιήδη και της Ρεβέκκας Αθανασιάδη. Τα παιδικά της χρόνια, όμορφα, συντροφιά με τις τρεις της αδελφές, Ελένη, Χρύσω και Γιάννα. Φοίτησε στο Δημοτικό του Νέου Χωρίου Κυθρέας και στο Γυμνάσιο Παλιουριώτισσας, εν τέλει ανέλαβε διευθυντική θέση στο Κρατικό Λαχείο. Τα χρόνια περνούν, χρόνια δύσκολα, της εισβολής, του πόνου, του ξεριζωμού. Στις 14 Νοεμβρίου 1982 παντρεύτηκε τον ποδηαγα-

πημένο της σύζυγο Νίκο Νικοηάου, και τα επόμενα 3 χρόνια γέννησε τα δύο αξιοθαύρα της παιδιά, τον Παύλο και τη Ρέβη. Πέρασε μία ζωή γεμάτη χαμόγελα, ήυπες, αναταραχές, αηλιά πάντα παρέμεινε εκεί, στήριγμα και βοηθός σε όλους. Ένας ήαμπρός άνθρωπος, μία ΚΥΡΙΑ, με αξιοπρέπεια και αγάπη προς σ' όλο τον κόσμο. Μετέτρεπε, με την αστείρευτή της καλή διάθεση, τις ασχήμιες της ζωής, σε απλές καθημερινές και εύκολες υποθέσεις. Μία δραστήρια γυναίκα και πάνω απ' όλα μία σωστή Επαγγελματίας. Κατόρθωσε να μεγαλώσει τα δύο της αγγελοΐδια, να τα βλέπει να αποφοιτούν, να κάνουν όνειρα, έστρωσε τον δρόμο, έδωσε τα εφόδια και έφυγε.

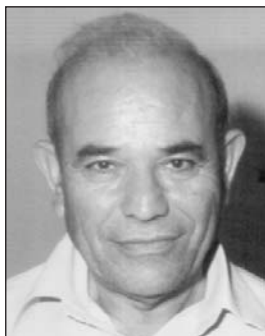
Τα ήόγια είναι ήίγα για να σας την παρουσιάσω. Με τις τόσες αρετές που είχε στις 16/3/2010 την χτύπησε ύπουλα η βαρειά ασθένεια της Λευχαιμίας.

Λευχαιμία, συμβατός δότης, μεταμόσχευση. Στο άκουσμα της ανάγκης για μια στάλα αίμα που θα έδινε την εηπίδα που έφτασε σε όλο το μήκος και το πλάτος της Κύπρου έδωσαν όλοι το παρόν τους. Πέραν από τους συγγενείς, οι χωριανοί, οι συνάδεήφοι, απόμακροι συγγενείς από χωριά των παππούδων και του γενεαλογικού δέντρου, φίλοι, γνωστοί και άγνωστοι. Η δοκιμασία της Αιμιηίας συγκίνησε το παγκύπριο. Όμως δεν ήταν γραμμένο να σωθεί. Ο Θεός την καλούσε κοντά του.

Ακριβώς στους 6 μήνες στις 16/9/2010 άφησε τα εγκόσμια και εμάς, να τη θυμούμαστε πάντα!

Χρίστος Αποστόλου 1919-2010

της Ανθής Πέτσα-Σαββίδου

Οι ήύμησες της Κυθρέας δεν μπορούν παρά να περιλαμβάνουν και τον «Χρίστο τον κασάπη» που παρέα με την γυναίκα του Παρασκευή, διατηρούσαν κασάπικο στο κρεοπωλειό της Κυθρέας, στο κτίσμα της Φανερωμένης. Εκεί... που τα πάντα σκεπάζει ο μεγάλος πλάτανος. Εκεί... και το καφενείο του Ανδρέα του Παυλή και το περιβόητο της Φανερωμένης, τα νερά του Κεφαλήδβρυσου εκεί, ... η χαραή.

Ο Χρίστος ήταν γιός του Σάββα του κασάπη από το Έξω Μετόχι και της Παναγιώτας - του Χριστόφορου Ζαμπάκκου και της Καηισθένης. Αδέηφια του ο Αντωνής που παντρεύτηκε στην Τύμπου, ο Γιώργης που παντρεύτηκε στο Νέο Χωρίο, ο Αντρέας, ο γνωστός Παντρής ο εύθυμος καφετζής της Καμάρας, η Καηισθένη (παντρεμένη με τον Ττοουηάκη

του Θεοκλή) και η Ειρήνη (Πεπού) που παντρεύτηκε τον Στυλήη Κοκκίνη.

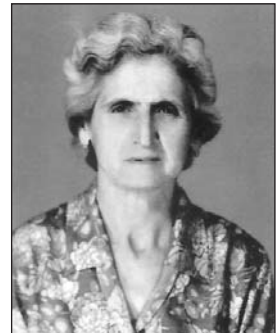
Είναι δύσκολο να μιλήσεις για τον Χρίστο χωρίς να αναφερθείς και στην Παρασκευή αφού μαζί αποτελούσαν οι δυό τους, ένα δυνατό δίδυμο. Η Παρασκευή ήταν «νύφη της Κυθρέας», φερμένη από τη Γύψου. Κατοικούσαν στην συνοικία της Καμάρας. Αγαπημένο ζευγάρι οι δυό τους, συμπλήρωναν ο ένας τον άλλο. Πού έχανες πού εύρισκες την «Παρασκευού», την έβλεπες να κυκλοφορεί στους δρόμους της Κάτω Κυθρέας πάνω στο ποδήλατό της για να διανέμει τις παραγγελίες που ο Χρίστος ετοιμάζε (τυλιγμένες στην ασπρόκολλη με γραμμένο το όνομα του παραλήπτη, το βάρος και το κόστος) σε μια συρίζα. Στην άδεια πλευρά της συρίζας για «σιόβαρο» όσο οι δυό κόρες τους η Κίκα και η Μαρία ήταν μικρές, κάποια από τις δυό απολάμβανε καθισμένη τη βόλτα παρέα με τη μάνα της. Και η Παρασκευή με χαμόγελο και τον καλό λόγο στο στόμα της, να χαιρετά, να μιλά, όταν ο χρόνος δεν την πίεζε στις Κυθρεώτισσες που συναντούσε στα ξωπόρτια και στις αυλές. Τότε...

Μετά... Η δυναμική Παρασκευή και ο ήρεμος και χαμηλών τόνων Χρίστος ανασύνταξαν τις δυνάμεις τους και «μετέφεραν» το κρεοπωλείο τους στη Λευκωσία. Μεγάλωσαν και σπούδασαν τα παιδιά τους, έκαμαν τις οικογένειές τους και τα έβλεπαν ευτυχισμένα. Πάντα μαζί, εκεί στο κρεοπωλείο στην Λεωφόρο Καλλιπόλλεως, παρά τα προβλήματα υγείας, μέχρι που η Παρασκευή έφυγε απροσδόκτα, ύστερα από μια σοβαρή εγχείρηση στις 10 Απριλίου του 2005.

Στις 16 του Σεπτέμβρη 2010 σε ηλικία 91 χρόνων έφυγε και ο Χρίστος.

Μαρία Καλογήρου 1917-2010

Η Μαρία Καλογήρου γεννήθηκε στην κατεχόμενη Κυθρέα στις 18 Δεκεμβρίου του 1917. Γονείς της ήταν ο Γιώργος Χατζηνικόλα -Νικολαΐδη (Γιώρκος της Χατζηνούς) και η Ελέγκου του Βασίλη. Παντρεύτηκε τον Αντρέα Κυριάκου Καλογήρου από τη Συρκανιά Κυθρέας και έζησαν στην Αγία Μαρίνα Κυθρέας. Ευτύχησε να μορφώσει και να αποκαταστήσει τα παιδιά της και να αποκτήσει εγγόνια.

Υπήρξε άνθρωπος με ήθος και αρετές, αξιοπρεπής, γεμάτη ανθρωπιά και καλοσύνη, πάντοτε ευγενική και έχαιρε της εκτίμησης από όλους τους συγχωριανούς και τους συνανθρώπους της. Μετά την τουρκική εισβολή έζησε στη Λευκωσία και έφυγε από τη ζωή στις 13 Νοεμβρίου του 2010, με τον πόθο της επιστροφής στη γενέτειρά της, την Κυθρέα.

Αιωνία ας είναι η μνήμη της...

Εισφορές

Ο Δήμαρχος και το Δημοτικό Συμβούλιο Κυθρέας 1.000 ευρώ.

Η κα Ευδοκούλα Α. Φιλιππίδη 300 ευρώ στη μνήμη του συζύγου της Ανδρέα Γ. Φιλιππίδη.

Ο δρ Πανίκος Θεμιστός και η κα Στέλλα Θεμιστού Σάντη 150 ευρώ στη μνήμη της μητέρας τους Νίτσας Θεμιστού.

Ο κος Πέτρος Χατζηδημητρίου 150 ευρώ στη μνήμη των γονιών του Κύπρου και Δέσποινας Χατζηδημητρίου, της αδελφής του Κωνσταντίας και των θείων του Γεωργίου και Γεωργίας Χριστοφόρου.

Η κα Άννα Τζερκέζου 100 ευρώ στη μνήμη του πατέρα της Λεοντή Καλιογήρου.

Η κα Ανθή Πέτσα-Σαββίδου 100 ευρώ στη μνήμη του πατέρα της Χριστόδουλου Πέτσα, Προέδρου του Σωματείου Ελεύθερη Κυθρέα και Υπεύθυνου έκδοσης του ομώνυμου περιοδικού με την ευκαιρία του 5^{ου} ετήσιου μνημοσύνου του που έγινε στις 31.10.2010.

Η κα Αθηνά Χόπληρου-Καλιογήρου 50 ευρώ στη μνήμη του πατέρα της Κώστα Χόπληρου.

Το Σωματείο ευχαριστεί θερμά.

Στα κείμενα εκφράζονται προσωπικές απόψεις των ατόμων που τα υπογράφουν και δεν εκφράζουν ούτε δεσμεύουν με κανένα τρόπο το Σωματείο.

22.10.2010

Έκθεση Παραδοσιακής Τέχνης
Όμιλος Γυναικών Περιοχής Κυθρέας
(Φωτογραφίες Ξένιας Π. Παπαγιώργη)

Εκδρομή στη Χαλκίδα από μέλη της οικογένειας Κανικλίδη

Από αριστερά: Θεμιστός Κανικλίδης, Κατίνα Κωστή Κανικλίδη και η κόρη της Χρυστάλλα Δημητρίου, Άννα Δήμου Νικολαΐδη, Ελένη και Παναγιώτης Κανικλίδης Στέλιος Νικολαΐδης (βρέφος)

Πάνω: Δύο υπάλληλοι του Τμήματος Δασών, Δήμος Νικολαΐδης, Αυγούστα Νικόλη Μιχαηλίδη, Άννα Κυριακίδου (κόρη της Κατίνας Κωστή Κανικλίδη) και Εύα Σάββα Παπαμυρμίγκη.

Φωτογραφία Μαίρης Πρόδρομου Βασιλείου

Αδόνια δεκατέσσερα να πέψω στην αυλήν σου
να τζιεθαδούν κάθε πρῶϊν, να σπάσουν οι οχτροί σου.

Αδώνιν ετζιεθάδησεν πά' στην πορτοκαλιάν σου
τζι' εγώ καταύτης τό 'πεψα να κάμει την καρκιάν σου.

Αυτοτζιννάρα πηουμιστή χαρώ την ομορκιάν σου,
χαρώ τζιαι τα τσαήμια σου τζιαι την παρπατησιάν σου.

Τέσσερις Τρικωμίτισσες πάσιν εις τες τζιννάρες
σούζονται τζιαι ηυίζονται σαν τες αυτοτζιννάρες.

Τριανταπέντε γερανοί τζι' εξηνταδκυό παπύρες,
τον νουν της τζεφαλούθιας μου εσού μου τον επήρες.

Σαρανταπέντε γερανοί εγύραν τον ηιμιόνα
τζι' ὡστι να φέρουν τον γαμπρόν, η νύμφη ετζιοιθιοπόναν.

'Πό ούθια πόσει πάνω της τ' αμμάθκια της μ' αρέσαν
γιατ' ἔνι γερακόπιασμα τζι' ἔχουν αγάπην μέσα.

Μεν σου γεθάσει το θουπίν για το σιεθιδονάτζιν
αν δεν θαθήσει ο ζίζιρος ἔν νεν καηοτζιαιράτζιν.

Κατσικορώνα πηουμιστή, κάτσε με την τιμήν σου
πιάννω την ρότσαν 'πού χαμαί τζιαι ηειώ την τζεφαλήν σου.

Εμαύρισα τζι' εγίνηκα σαν τον κοθιόν τον μαύρον,
τζι' αν θέθεις το χαττίριν μου, μεν αγαπήσεις ἄθιλον.

Σαν το παγώνιν εν ἔσει, που σούζει τα φτερά του,
σιύβκει θωρεί τα πόδκια του τζιαι καύκετ' η καρκιά του.

Πως την εκαρτερούσαμεν ετούτην την ημέραν,
Για να την στεφανώσουμεν την ἄσπρη περιστέραν.

Ο ουρανός, η θάθιασσα, η γη, ούθια τα μέρη
το μαρτυρούν πως σ' αγαπώ, ἄσπρον μου περιστερην.

(Στο γάμο μου όταν με ντύνανε γαμπρό, μου είπαν το παρακάτω δίστιχο. Ο πατέρας μου Γεώργιος Πετάσης ήταν πεθαμένος).

Ἄσπρον πεζούνιν πέτασεν τζιαι πάει στο Καρπάσιον
Φωνάξετε του να τον δει ο Γιώρκος του Πετάση.

Περτίτζιν μου κακκαριστόν πό 'ναν κρέμμον ως ἄθιλον
εγιώ το ταίρι σου εἶμαι τζι' ἴντα γυρεύκεις ἄθιλο.

Περτίτζιν εκουκκάριζεν τζιαι πάει κακκαφώντα
τζι' εννά την κάμω νάρκεται στ' αγγάηια μου βουρώντα.

Έηια, έηια πέτρικά μου,
μεσ' στ' αγγάηια τα δικά μου.

Πέτρικα μου τζι' αν σε χάσω,
μαύρες στράτες εννά πιάσω.

Επήραν μας την πέρτικαν, την πενταπλουμισμένην
τζι' αφήκαν μας την γειτονιάν σαν χώρα κουρσεμένην.

Εν σου τό' πα πέτρικα μου, στον γιαηό μεν κατεβείς,
τζι' ο γιαηός έσειι φουρτούναν τζι' εν σ' αφήνει να ηουθείς.

Αρνίν έφας, αρνίστης με, ρίφιν τζι' εμίσησές με
τζι' έφας περτίτζιν πλουμιστόν τζι' εποηησμόνησές με.

Πάνω στον τζιεφαηάγκαθον κάθεται το σγαρτιήιν,
γηυτζιά γηυτζιά εν που τραουδά τζι' ακούεται ένα μίηι.

Πά' στες ψιντρές βασιηιτσιές σγαρτίηια τζιεηαδούσιν,
ζωήν τζιαι χρόνια νά 'χουσιν όσοι εν που τ' ακούσιν.

Νά 'μουν πουηίν, να 'μουν στρουθίν νά 'μουν σιεηιδονάτζιν
να πέτασα τζιαι νά 'κατσα εις της Τζιυρκάς τ' αυηιάτζην.

Εγώ μοιάζω του τρυονιού εις την εμπιστοσύνην,
Πού χάσει τζιαι το ταίριν του γηιυτζιήιν νερό εν πίννει.

Σαν το τριόνιν πού 'χασεν το ταίριν του να μείνεις,
να το θοηώνεις το νερόν τζι' ύστερα να το πίννεις.

Φωτογραφία στην Κυθρέα

Ελένη Παναγιώτη Κανικλήδη (Κανικλιδού), Κατίνα Κωστή Κανικλήδη, γυναίκα του Περατίκα, - μάνα της Χρυστάλλης Δημητρίου, Άννα Κανικλήδη (γυναίκα Δήμου Νικοηαΐδη) και η αδελφή της Αυγούστα Νικόλα Μιχαηλίδη, Εύα Σάββα Παπαμιρμύγκη (μητέρα της Γιωτούς που παντρεύτηκε το Νίκο Κουκουμά).

Πίσω: Παναγιώτης Κανικλίδης, (άνδρας της Κανικλιδούς), Γιώρκος Κανικλίδης αδελφός της Άννα Δήμου Νικοηαΐδη και Κωστής Κανικλίδης, σύζυγος Κατίνας και πατέρας της Χρυστάλλης Δημητρίου. (αναφέρεται στο πίσω μέρος της φωτογραφίας: Κυθρέα, 9.2.1920)

Φωτογραφία Μαίρης Πρόδρομου Βασιλείου